



Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres ref:

Vår ref:
202403881-30

Dato:
12.04.2024

KDI - HØRINGSVAR - FORSLAG TIL ENDINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV

Innledende kommentarer

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) vil innledningsvis bemerke at vi er tilfreds med at utformingen av lovforslagene med utgangspunkt i de vedtatte endringene i lov 20. desember 2023 nr 110, blir sendt ut på høring.

Kriminalomsorgen har en fremtredende rolle med flere ansvarsområder som er knyttet til lovforslagene.

KDI har forelagt høringen for Kriminalomsorgens høgstole og utdanningssenter og de fem kriminalomsorgsregionene, samt anmodet de om disse henter innspill fra underliggende enheter. Høringen er blitt forelagt for Ungdomsrådet ved Vestfold friomsorgskontor og dere uttalelser er lagt inn med innrykk i dette høringssvaret.

KDI har mottatt svar fra *Kriminalomsorgens høgstole og utdanningssenter, Kriminalomsorgen region øst, Kriminalomsorgen region vest, Kriminalomsorgen region sørvest, Kriminalomsorgen region nord og Kriminalomsorgen region sør*. Fra lokalt nivå har det kommet innspill fra *Oslo friomsorgskontor, Kriminalomsorgen Innlandet avdeling samfunn Hamar, Akershus friomsorgskontor, Bergen fengsel, Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor avdeling, Vestfold friomsorgskontor, Telemark friomsorgskontor, Trondheim fengsel, Trøndelag friomsorgskontor, Troms og Finnmark friomsorgskontor (18)*

Flere av endringsforslagene møter positivitet i hele kriminalomsorgen. Forslagene kan gi unge straffedømte en mer tilpasset straffereaksjon og et styrket ettervern. KDIs bekymring er at vår virksomhet blir tillagt flere oppgaver uten at dette budsjettmessig kompenseres.. Det er åpenbart et behov for mer ressurser til gjennomføring av et styrket ettervern jf strgil§ 43 annet ledd. Det antas at det vil bli en markant økning i antall ungdomsstraffsaker som ikke lenger skal være samtykkebasert og derav antagelig flere brudd. Dette vil etter vår vurdering føre til et økt omfang av bruddsaker for regionene. For eksempel vil kravet om hurtig behandling av U-18 saker i Oslo, gjøre at det er behov for juristressurser i kriminalomsorgen region øst. Dette vil også fremgå med nærmere begrunnelse av rapport fra arbeidsgruppe vedr utredning av «Hurtigspor i Oslo» med

frist 1.5.2024. Det vil også medføre behov for å styrke friomsorgskontorene med mer ressurser dersom ettervernet skal styrkes med økt bruk av prøveløslatelse med særvilkår.

Innspill og merknader fra regionene og de enkelte enhetene er delvis innarbeidet fortløpende i vår uttalelse. De fullstendige uttalelsene fra underliggende enheter er lagt inn på regjeringen.no innen fristen 12.4.2024. samt vedlagt denne ekspedisjonen. Høringssvaret er bygget opp kronologisk etter forslagene under.

KDI slutter seg i det vesentligste til de endringsforslagene som fremkommer av høringsnotatet.

En hjemmel for retten til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår som nevnt i straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d,

Med unntak av region sørvest, så støtter ikke de andre regionene forslaget. Hovedårsaken er at innføring/gjeninnføring av en adgang til å sette særvilkår vil øke risikoen for uklare ansvarsforhold, både for de profesjonelle aktørene og for ungdommen selv, og da også øke risikoen for glippsoner, som forslaget i utgangspunktet er ment å redusere. Det anføres videre at bruk av særvilkår kan forsinke oppstart av ungdomsstraffen, for eksempel dersom det oppstår uklarhet rundt om ungdommen har brutt ett eller flere vilkår. Ei heller støttes forslaget om at kriminalomsorgen får ansvaret for å følge opp eventuelle vilkår om rusforbud etter straffeloven § 37 første ledd bokstav d og ansvaret for å gjennomføre ruskontroll etter straffegjennomføringsloven § 56, jf. straffeloven § 38 tredje og fjerde punktum.

KDI støtter denne vurderingen. Dersom det blir vedtatt at domstolene kan fastsette særvilkår ved idømmelse av ungdomsstraff, støtter vi departementets forslag om at vilkårene kun bør gjelde til gjennomføringstiden for ungdomsstraffen begynner å løpe.

Tilbakemeldingene fra ungdomsrådet er at de syns forslaget var vanskelig å svare på da det opplevdes uklart og lite oversiktlig. Ungdommene er opptatt av at reaksjonen må stå i stil med lovbruddet. Dersom det er grove hendelser og med flere ofre bør straffereaksjonen sørge for å ha god kontroll på domfelte for å sikre at det ikke gjentar seg.

En hjemmel for retten til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel av ubegrenset lengde, alternativt inntil 2 år eller inntil 1 år,

Med unntak av region øst som er bekymret for at forslagene vil føre til økt bruk av fengselsstraff overfor barn, støtter de andre regionene forslaget.

Tilbakemeldingene fra ungdommene i ungdomsrådet er at en ungdomsstraff i kombinasjon med fengsel kan være bra dersom man har vist noe form for endring under fengselsoppholdet og at atferden har bedret seg. Dersom man blir sett på som fortsatt farlig bør man få lengre soning i fengsel. Dersom man har hatt en utvikling ser de på det som positivt at man kan få videre oppfølging med ungdomsstraff etter fengsel. Ungdommene har ingen formening om lengde i fengsel, men tenker at dersom det skal utvides fra 6 måneder bør ungdomsstraffen være med i den totale gjennomføringstiden og ikke utenom. Slik at dersom man får 2 år fengsel så er dette inkludert oppfølging med ungdomsstraff. Ungdommene sier at dette vil oppleves som mermotiverende å følge opp.

KDI støtter forslaget med inntil 1 år.

Særskilte hjemler som sikrer unge domfelte riktig oppfølging før og etter løslatelse (styrket ettervern). Det foreslås en endring i straffegjennomføringsloven § 41, som utvider kriminalomsorgens plikt til å forberede løslatelse for unge domfelte ved å pålegge en plikt til alltid å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner for domfelte under 25 år.

Alle enheter er positive til at det er foreslått en klarere forpliktelse for kriminalomsorgen til å ta kontakt med offentlige myndigheter. Ikke bare for mindreårige, men også for domfelte under 25 år.

Ungdomsrådet er av den oppfatning at dette er et positivt forslag. De peker på at det kan være tøft å komme ut av fengsel og rett ut på gaten uten noe form for videre plan og oppfølging. Det at kriminalomsorgen må ta kontakt med instanser og folk rundt dem vil gjøre en løslatelse tryggere. De peker igjen på at dette i kombinasjon med å sone siste del med elektronisk kontroll vil være den beste løsningen og den beste overgangen tilbake til samfunnet.

KDI støtter denne vurderingen. I vår fagstrategi for unge domfelte og innsatte i kriminalomsorgen er et av tiltakene iverksettelse av særregler for unge som kan gi de en forsterket oppfølging og velferdstjenester under og etter gjennomført straff.

Et nytt ledd i straffegjennomføringsloven § 42 om at kriminalomsorgen særlig skal legge vekt på domfeltes alder, samt hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging ved vurderingen av prøveløslatelse.

De fleste underliggende enheter støtter forslaget, men region øst ønsker en alternativ formulering ved at de heller ønsker at det tilføyes en bestemmelse i nåværende femte ledd.

KDI støtter departementets forslag.

Et nytt punktum i straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd som pålegger kriminalomsorgen en plikt til å vurdere om det skal settes vilkår ved prøveløslatelse, når domfelte er under 25 år, og hensynet til progresjon og behovet for oppfølging sier det.

Flere av høringsinstanser uttrykker en bekymring for at en endring kriminalomsorgens bruk av vilkår for prøveløslatelse for unge under 25 år. Forslaget kan innebære at unge domfelte kan bli behandlet strengere enn andre domfelte. For eksempel vil brudd på vilkår innebærer at domfelte kan risikere gjeninnsettelse i fengsel.

Ungdomsrådet er positive til lovforslaget. Det fremheves som positivt at ungdommens alder og behov for oppfølging skal være et vurderingsgrunnlag. De opplever også at det vil kunne bli et bedre innhold etter løslatelse og sikre en bedre oppfølging. De er samtidig opptatt av at dersom de ikke er enig i at de trenger mye oppfølging så må også dette hensynstas, og at vilkår om møteplikt ikke skal settes uten grunner. De kan oppleve at dette blir en forlengelse av straffen.

KDI støtter en utredning av lovforslaget og de konsekvenser det får for den unge domfelte og kriminalomsorgen.

At påtalemyndigheten gis hjemmel til også å føre for retten rene vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff,

I mai 2001 ble det vedtatt ny lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven). Ett av målene med den nye loven var å sikre konsekvente og effektive reaksjoner ved brudd på vilkår for gjennomføring av prøveløslatelse og samfunnsstraff jf. Ot.prp. nr. 5 (2000-2001) pkt. 10.1. I forarbeidene uttalte departementet at det var særlig tre forhold som var sentrale for å oppnå dette målet: relevante reaksjonsalternativer ved brudd, en tydeligere forståelse av hva som er vilkårsbrudd og at riktig instans reagerer på vilkårsbrudd.

Tidligere var det utelukkende påtalemyndigheten som kunne bringe bruddsaker inn for retten, jf. straffeprosessloven § 76. I forarbeidene til den nye straffegjennomføringsloven pekte departementet på at prøveløslatte og betinget dømte bare «helt unntaksvis» ble satt inn i fengsel som følge av vilkårsbrudd. Oppfølgingen av brudd på samfunnsstraff var «noe mer konsekvent» da reglene knyttet til samfunnsstraff ikke åpnet for skjønn ved vilkårsbrudd (Ot.prp. nr. 5 pkt. 10.4.1).

For å bøte på den manglende oppfølgingen av vilkårsbrudd, foreslo departementet at kompetansen til å reagere på vilkårsbrudd ble flyttet til kriminalomsorgens regionale nivå. De uttalte følgende om bakgrunnen for sitt forslag: «Departementet ser overføringen av myndighet til å fremme bruddsakene som et viktig virkemiddel til å korte ned tiden fra bruddet blir begått til den subsidiære straffen kan fullbyrdes.»

I medhold av straffegjennomføringsloven § 44 er det nå kriminalomsorgens regionale nivå som har ansvar for å begjære gjeninnsettelse etter brudd på vilkår for prøveløslatelse. Kompetansen til å fremme saker om vilkårsbrudd under gjennomføring av samfunnsstraff er delt mellom kriminalomsorgen og politiet, jf. strl. § 52 fjerde ledd. I praksis er det kun der domfelte har begått nye forhold at påtalemyndigheten fremmer sak om omgjøring av samfunnsstraff. Ved brudd på vilkår for gjennomføring av ungdomsstraff, ligger kompetansen til å begjære omgjøring kun til kriminalomsorgens regionale nivå, jf. strl. § 52 c fjerde ledd. En valgfrihet vil kunne gi uavklarte ansvarsforhold og prosesser, slik departementet skriver. I tillegg er dette et spesialisert fagområde, med få bruddsaker hvert år. Dersom kompetansen skal deles mellom to etater, vil de som behandler disse sakene i kriminalomsorgen i dag få enda færre saker å bygge kompetanse på.

Det er enighet om at det er viktig å reagere raskt og effektivt ved brudd på vilkår for gjennomføring av samfunnsstraff og ungdomsstraff. KDI mener at det ikke bidrar til å sikre raskere saksbehandlingstid ved overføre ansvaret for å iretteføre bruddsaker på gjennomføring av straff til en etat som ikke har noen erfaring med eller kompetanse på området straffegjennomføring. Kriminalomsorgen har iretteført bruddsaker i over 20 år. Kriminalomsorgen håndterer et stort antall bruddsaker hvert år, og har god kompetanse innenfor feltet. For eksempel har Kriminalomsorgen region øst har fått opplæring i håndtering og iretteføring av bruddsaker fra Oslo statsadvokatembeter, og har en stående avtale med Riksadvokatembetet om jevnlig opplæring på feltet.

KDI støtter ikke forslaget.

At ungdommen gis rett til offentlig oppnevnt forsvarer også ved ungdomsplanmøtet under ungdomsoppfølging.

Ungdomsrådet tenker at uavhengig om det er en advokat eller ikke så er det

viktig at ungdommen gis anledning til å ha med seg en tillitsperson eller støtteperson som han/hun er trygg på. Det kan være mye informasjon og mye som er nytt så det er viktig med ivaretagelse av ungdommen i denne prosessen. Ungdommene gir tilbakemelding om at det kan være flere begreper og juss som er vanskelig å forstå, så det må sikres at dette blir godt forklart på en forståelig måte.

KDI støtter forslaget.

Jan-Erik Sandlie
ass regiondirektør

Kristin Tandberg
seniorrådgiver

vedlegg:

Kriminalomsorgen region øst med vedlegg – endring av regelverk EK og endring av regelverk møteplikt
Kriminalomsorgen region sør
Kriminalomsorgen region vest
Kriminalomsorgen region sørvest
Kriminalomsorgen region nord
Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter – KRUS
Oslo friomsorgskontor
Akershus friomsorgskontor
Kriminalomsorgen Innlandet avdeling samfunn Hamar
Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor
Vestfold friomsorgskontor
Telemark friomsorgskontor
Agder friomsorgskontor
Trøndelag friomsorgskontor
Troms og Finnmark friomsorgskontor
Bergen fengsel
Trondheim fengsel

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
202403881-24

Dato:
08.04.2024

REGION ØST - HØRINGSSVAR FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV. - STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Vi viser til brev av 8. mars 2024 fra Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) med høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet av 1. mars 2024, med forslag til endringer i konfliktrådsloven og straffeloven mv. – strafferettslige reaksjoner for ungdom. Kriminalomsorgen region øst mottok høringsnotatet også direkte fra Justis- og beredskapsdepartementet.

Kriminalomsorgen region øst oversendte høringsnotatet til våre enheter i brev av 7. mars 2024. Vi har mottatt svar fra Kriminalomsorgen Innlandet, avdeling samfunn Gjøvik, Akershus friomsorgskontor og Oslo friomsorgskontor. Uttalelsene fra enhetene følger vedlagt, og regionkontorets hørings svar må leses i sammenheng med disse.

For øvrig viser vi til våre hørings svar av 4. januar 2023 og 2. oktober 2020, som også knyttet seg til endringer i konfliktrådsloven og straffeloven mv.

2. Adgangen til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår

Domstolen har i dag ikke hjemmel til å kombinere en ungdomsstraff med særvilkår. En slik hjemmel har domstolen imidlertid ved idømmelse av ungdomsoppfølging, men etter bred støtte fra høringsinstansene foreslo regjeringen i Prop. 139 L (2022-2023) å fjerne denne adgangen. Endringen er vedtatt ved lov 20. desember 2023 nr. 110. I herværende høring foreslår det å innføre en adgang til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår, samt at det bes om høringsinstansenes syn på en gjeninnføring av adgangen til å kombinere ungdomsoppfølging med særvilkår.

I ovennevnte høring støttet Kriminalomsorgen region øst forslaget om å fjerne både påtalemyndigheten og rettens adgang til å fastsette særvilkår etter straffeloven § 37, samt at det ikke ble åpnet for å kombinere ungdomsstraff med slike særvilkår. Vi har ikke grunnlag for å vurdere dette annerledes nå.

Kriminalomsorgen region øst

Postadresse:
Postboks 694

4302 Sandnes

Besøksadresse:
Solheimsgata 21, 2000
Lillestrøm

Telefon: 21 53 73 00
Telefaks:

Org.nr: 982 349 419

Saksbehandler:
Ellen Isaksen Kochhar

E-post: postmottak-
8100@kriminalomsorg.no

Region øst er enig i behovet for å fange opp de ungdommene som er mest aktive i å begå ny kriminalitet, og at det er uheldig dersom det går for lang tid fra rettskraftig dom til iverksettelse av ungdomsstraff, slik at disse ungdommene ikke fanges opp. Vi er imidlertid bekymret for at en slik innføring/gjeninnføring av en adgang til å sette særvilkår vil øke risikoen for uklare ansvarsforhold, både for de profesjonelle aktørene og for ungdommen selv, og da også øke risikoen for glippsoner, som forslaget i utgangspunktet er ment å redusere. Vi er positive til at det ble vedtatt flere tiltak som skal sikre en raskere iverksettelse av ungdomsstraffen i lov 20. desember 2023 nr. 110, og mener dette heller er veien å gå for å fange opp og ramme inn de mest aktive ungdomskriminelle. Aktørene bør fortsette å jobbe for å korte ned tiden i alle ledd i saker som involverer ungdom, og i denne sammenheng særlig tiden fra domsavsigelse til fullbyrdelse til iverksettelse av straffereaksjonen. Med de nye vedtatte lovendringene synes behovet for å kunne sette særvilkår i perioden mellom rettskraftig dom og iverksettelse av ungdomsstraffen redusert.

Vi ønsker også å påpeke at en bruk av særvilkår vil kunne forsinke oppstart av ungdomsstraffen, for eksempel dersom det oppstår uklarhet rundt om ungdommen har brutt ett eller flere vilkår.

Dersom det blir vedtatt at domstolene kan fastsette særvilkår ved idømmelse av ungdomsstraff, støtter vi departementets forslag om at vilkårene kun bør gjelde til gjennomføringstiden for ungdomsstraffen begynner å løpe.

Vi støtter ikke forslaget om at kriminalomsorgen får ansvaret for å følge opp eventuelle vilkår om rusforbud etter straffeloven § 37 første ledd bokstav d og ansvaret for å gjennomføre ruskontroll etter straffegjennomføringsloven § 56, jf. straffeloven § 38 tredje og fjerde punktum. For å unngå uklare ansvarsforhold anbefaler vi at det er én etat som får ansvar for å følge opp særvilkårene som fastsettes frem til ungdomsstraffen iverksettes. Vi legger til grunn at det er politiet og påtalemyndigheten som skal følge eventuelle vilkår som fastsettes etter § 37 første ledd bokstav a og b, og anbefaler derfor at de også får ansvar for å følge opp eventuelle vilkår etter bestemmelsens bokstav d frem til ungdomsstraffen iverksettes. En løsning hvor politiet skal følge opp noen vilkår og kriminalomsorgen ett annet fremstår for oss som uoversiktlig, tungvint og ressurskrevende, og vi frykter det vi bidra til uklare ansvarsforhold. Vi tror også at en slik ordning vil være utfordrende for ungdommen å forstå og forholde seg til.

Selv om prøvetiden med særvilkår gjelder fra den dagen endelig dom er avsagt, må etatene som skal følge opp særvilkårene motta dom med fullbyrdelsesordre fra påtalemyndigheten før oppfølgingen av ungdommen kan starte. Det er nødvendig med formkrav og notoritet for å sikre at vi har et lovlig grunnlag for å gjennomføre straff. Vi erfarer at det ofte kan ta lang tid fra dommene er rettskraftig til vi mottar fullbyrdelsesordre, i enkelte saker flere måneder. Uavhengig av hvem som får ansvar for å følge opp eventuelle særvilkår, blir det derfor viktig at påtalemyndigheten har gode systemer for raskt å gjøre vedtak om fullbyrding i disse sakene, jf. straffeprosessloven § 455.

Dersom kriminalomsorgen skal følge opp ett vilkår, politiet de øvrige og konfliktrådet skal iverksette ungdomsstraffen, må det etableres tydelige rutiner og systemer som sikrer at alle etatene er sitt ansvar bevist. Ved dagens forslag antar vi at dommen med fullbyrdelsesordre må sendes både politidistriktet som skal følge opp særvilkårene, kriminalomsorgen i saker der det er satt vilkår om rusforbud og konfliktrådet som skal gjennomføre ungdomsstraffen, for at de ulike etatene skal få saken inn i sine systemer og starte oppfølgingen av ungdommen. Vi stiller i den forbindelse spørsmål ved om ikke straffeprosessloven § 455 andre eller tredje ledd bør endres, dersom høringsforslaget blir vedtatt i sin nåværende form.

Ved lov av 20. desember 2023 nr. 110 ble det vedtatt at domfelte kan søke om utsettelse av ungdomsstraffen etter reglene i straffeprosessloven § 459. Denne bestemmelsen omfatter ikke fullbyrdesutsettelse/betinget fengsel med særvilkår. Det bør derfor avklares hvordan en eventuell utsettelse skal håndteres dersom det er satt særvilkår frem til gjennomføringstiden i ungdomsstraffen begynner å løpe. Vil en eventuell utsettelse av ungdomsstraffen også omfatte perioden med særvilkår, eller vil disse gjelde uavhengig av om ungdommen får innvilget utsettelse av ungdomsstraffen? Sistnevnte vil kunne by på utfordringer, særlig i situasjoner der domfelte har krav på utsettelse etter straffeprosessloven § 459 første ledd.

For øvrig viser vi til Oslo friomsorgskontor og Akershus friomsorgskontor sine uttalelser, der de peker på viktigheten av klare ansvarsforhold dersom det ilegges slike særvilkår. De stiller spørsmål omkring departementets vurdering av at det er kriminalomsorgen som vil ha ansvaret for å følge opp eventuelle vilkår om rusforbud og for å gjennomføre ruskontroller. De påpeker at også konfliktrådet har erfaring med ruskontroll, og at ansvarsforholdene i ungdomsstraffen vil bli utydelige dersom det er en annen aktør enn den som har ansvaret for oppfølgingen under straffegjennomføringen som får ansvaret for oppfølgingen før selve iverksettelsen. Vi tiltrer disse vurderingene, og påpeker at dette også har en ressurs- og kostnadsside.

3.3.2. Adgangen til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel

Ved lov 20. desember 2023 nr. 110 innføres en adgang til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel i inntil 6 måneder, jf. straffeloven § 52 a nytt fjerde ledd. I herværende høring ber departementet høringsinstansene uttale seg om adgangen til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel i inntil 2 år, alternativt med ubetinget fengsel i inntil 1 år.

Kriminalomsorgen region øst støtter ikke forslagene, og har en bekymring for at forslagene vil føre til økt bruk av fengselsstraff overfor barn.

Ved innføring av ungdomsstraff i 2014 var formålet å innføre en alternativ straff overfor barn som tidligere ble idømt ubetinget fengsel og strenge samfunnsstraffer. Virkeområdet ble oppad begrenset til de mest alvorlige lovbruddene, herunder grove seksuallovbrudd (Prop. 135 L (2010-2011)). Ved å utvide rettens kompetanse til å idømme ungdomsstraff i kombinasjon med lengre ubetingede fengselsstraffer, går man imot lovgivers intensjon fra 2014.

At det ved innføringen av ungdomsstraff ikke ble åpnet for å kombinere ungdomsstraff med fengsel var et bevisst valg fra lovgivers side, og det ble uttalt at soning av fengselsstraff kan virke forstyrrende på gjennomføringen av ungdomsstraffen, og at det kunne virke mot sin hensikt å åpne for en slik kombinasjon når ungdomsstraffen ble innført for å redusere antall barn i fengsel.

Lovforslaget reiser også spørsmål knyttet til den konkrete straffutmålingen. Vil forslaget medføre at ungdommer som tidligere ble idømt ubetinget fengsel, får deler av straffen omgjort til ungdomsstraff? Eller vil forslaget medføre at ungdommer som tidligere kvalifiserte til ungdomsstraff, i tillegg blir idømt ubetinget fengsel? Kriminalomsorgen region øst er ikke overbevist om at forslaget i praksis kan medføre at barn som tidligere kun ville ha fått ungdomsstraff, idømmes ubetinget fengselsstraff i tillegg og/eller at den samlede straffen blir mer omfattende. Hvordan skal beregningen av ungdomsstraff og ubetinget fengsel skje, og hvordan vil beregningen påvirkes av rettighetene i FNs barnekonvensjon? Herunder at fengsel bare skal benyttes som en siste utvei og for kortest mulig tidsrom, jf. artikkel 37 bokstav b)?

Oslo friomsorgskontor påpeker i sitt høringssvar at en lengre ubetinget fengselsstraff i kombinasjon med ungdomsstraff kan føre til at den unge i alder kan bli langt eldre enn den

opprinnelige tiltenkte målgruppen for ungdomsstraffen. Akershus fromsorgskontor viser også til dette, samt at egnethetsvurderingen som gjøres i forkant av idømmelse vil kunne være irrelevant etter at den unge har sonet over tid i fengsel. Vi tiltrer disse vurderingene, og finner grunn til å understreke at slike egnethetsvurderinger, særlig der det er tale om unge personer, fort mister sin gyldighet. Dette vil i desto større grad gjelde der ungdommen i mellomtiden har vært inne til soning av en lengre ubetinget fengselsstraff. I de aller fleste tilfeller vil ungdommen i slike tilfeller ha fylt 18 år før løslatelse, og vil dermed gjennomføre hele eller deler av straffen og løslates fra et ordinært voksenfengsel, og ikke fra en ungdomsenhet.

Dersom det åpnes opp for muligheten til idømmelse av en lengre ubetinget fengselsstraff i kombinasjon med ungdomsstraff, finner vi grunn til å påpeke at det kan oppstå uforutsette glippsoner og uhensiktsmessige overganger med tanke på en eventuell periode med en prøveløslatelse fra fengsel med eller uten vilkår. Etter straffegjennomføringsloven § 42 kan kriminalomsorgen løslate domfelte på prøve når vedkommende har gjennomført to tredjedeler av straffen og minst 60 dager. En prøveløslatelse kan bare finne sted dersom det etter en konkret vurdering anses tilrådelig, jf. § 42 femte ledd og forskriften § 3-41 første ledd. Dersom det fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen, kan kriminalomsorgen sette vilkår for prøveløslatelsen, jf. straffegjennomføringsloven § 42 annet ledd. En prøveløslatelse med vilkår kan være en del av et godt ettervern av domfelte, gjøre overgangen ved løslatelse fra fengsel lettere, og sikre en god oppfølging av domfelte. En iverksettelse av en ungdomsstraff vil i alle tilfeller ikke kunne finne sted før en eventuell prøveløslatelsesperiode er over, da en prøveløslatelsesperiode fortsatt er å anse som straffegjennomføring. Det vil derfor ofte ikke være snakk om en direkte løslatelse fra fengsel, eventuelt elektronisk kontroll, til gjennomføring av ungdomsstraff, men domfelte vil i en periode følges opp av kriminalomsorgen i form av et ettervern i prøveløslatelsesperioden. Vi stiller spørsmål omkring hensiktsmessigheten ved at domfelte, etter en periode med soning av straff og deretter ettervern med en rehabiliteringstankegang, igjen skal påbegynne en soning av straff idømt av domstolen, som ungdomsstraff er.

Desto videre, som det fremgår over, kan vilkår for en prøveløslatelse kun settes dersom de fremstår som nødvendige av for en sikkerhetsmessig forsvarlig prøveløslatelse. Det vil derfor tenkes at unge domfelte også prøveløslates uten vilkår. Jo lenger fengselsstraff den domfelte gjennomfører, jo lenger kan denne prøveløslatelsesperioden være. Det innebærer at det kan oppstå kortere eller lengre perioder der den unge domfelte er uten oppfølging fra noen instanser, mellom en soning av ubetinget fengselsstraff og iverksettelse av ungdomsstraffen.

Utgangspunktet er at gjennomføring av flere straffer til samme tid skal unngås så langt det er mulig, men vi antar at dette muligens kan stille seg annerledes her hvor begge straffene er idømt i samme dom? Denne problemstillingen kan med fordel omtales i forarbeidene, slik at det er klart hvordan dette kan håndteres. Kan for eksempel ungdomsstraffen starte opp i perioden hvor domfelte er prøveløslatt med møteplikt eller i prøvetiden for den ubetingede straffen?

I Innst. 86 L gir Justiskomiteen uttrykk for at adgangen til å idømme ungdomsstraff i kombinasjon med lengre ubetingede fengselsstraffer er viktig for å sikre barn ettervern etter endt soning. Kriminalomsorgen region øst mener det er uheldig at idømmelse av straff begrunnes med barns behov for ettervern. Ettervern av barn som har sonet fengselsstraff, bør ikke ivaretas ved idømmelse av mer straff. Vi påpeker, slik departementet også har gjort i høringsnotatet, at straff som utgangspunkt har et annet formål og en annen begrunnelse enn ettervern etter, eller mot slutten av, en ubetinget fengselsstraff.

Vi understreker at kriminalomsorgen har en rekke verktøy i vår verktøykasse som skal ivareta ettervernet, slik også departementet påpeker i høringen. Vi er av den oppfatning at en styrking av ettervernet som allerede eksisterer innenfor kriminalomsorgen vil være langt mer treffende for å best ivareta denne gruppen, enn en utvidelse av adgangen til å idømme ungdomsstraff i kombinasjon med lengre ubetingede fengselsstraffer, se våre kommentarer i punktet under.

Vi vil i den forbindelse peke på de forslagene som KDI har oversendt til departementet om blant annet å utvide adgangen til å gjennomføre straff med elektronisk kontroll for domfelte som er under 25 år. En annen endring som vi mener vil kunne ha vært av stor betydning for å sikre de yngre domfelte et bedre ettervern/tilbakeføring til samfunnet, ville vært å utvide dagens adgang til å innvilge elektronisk kontroll, uavhengig av lovbruddskategori for *domfelte under 18 år*, til å også omfatte domfelte som var *under 18 år på handlingstidspunktet*. Hensynet til å begrense bruk av fengselsstraff ovenfor unge lovbrøyttere og sikre de en god tilbakeføring til samfunnet, bør etter vårt syn også kunne vektlegges i vurdering av om straffen skal kunne gjennomføres utenfor fengsel med elektronisk kontroll, uavhengig av lovbruddskategori, der domfelte var under 18 på handlingstidspunktet. Vi har til lagt ved vårt forslag om endring av regelverket på dette området som vi oversendte KDI i september 2023.

3.3.3. Oppfølging av unge domfelte under gjennomføring av fengselsstraff og etter løslatelse – styrket ettervern i kriminalomsorgen

Vi tiltrer departementets vurdering av at det er viktig å opprettholde det prinsipielle skillet mellom straff – som idømmes av domstolene – og straffegjennomføring, herunder rehabilitering og tilbakeføring. Videre deler vi departementets syn på at etter gjennomføringen av en fengselsstraff vil kriminalomsorgen kjenne domfeltes oppfølgingsbehov godt, og derfor har de beste forutsetningene for å tilrettelegge for tilbakeføring til samfunnet. Vi er positive til at departementet ønsker å styrke ettervernet som allerede eksisterer innenfor kriminalomsorgen.

Vi er positive til forslagene som forplikter kriminalomsorgen til å involvere hjelpeapparatet ved en forberedelse av løslatelse, ikke bare for mindreårige, men for domfelte under 25 år.

Departementet foreslår videre at det skal inntas en bestemmelse om at kriminalomsorgen plikter å ta hensyn til domfeltes alder, hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging i vurderingen domfelte skal prøveløslates. Kriminalomsorgen region øst er av den oppfatning at disse forhold allerede inngår i den helhetlige vurderingen av om en prøveløslatelse kan finne sted, og er usikker på hensiktsmessigheten av å lovfeste dette, da det overordnede i alle tilfeller vil være hvorvidt en prøveløslatelse kan anses tilrådelig. Dersom departementet ønsker å lovfeste at disse hensynene skal vektlegges, vil vi foreslå at endringen gjøres som en tilføyelse til bestemmelsens nåværende femte ledd, da dette fremstår som mer naturlig:

«Kriminalomsorgen skal ikke beslutte prøveløslatelse hvis omstendighetene etter en totalvurdering gjør løslatelse utilrådelig. Kriminalomsorgen skal særlig legge vekt på domfeltes atferd under gjennomføring av straffen, og om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden. *Kriminalomsorgen skal videre særlig legge vekt på domfeltes alder sammenholdt med hensynet til progresjon og behovet for oppfølging.*»

Videre ønsker departementet å høre et forslag som pålegger kriminalomsorgen en plikt til å vurdere om det skal settes vilkår ved prøveløslatelse, når domfelte er under 25 år, og hensynet til progresjon og behovet for oppfølging tilsier det.

Hjemmelen for vilkårsfastsettelse ved prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 43, er at vilkår må fremstå som «nødvendig» for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen. Kriminalomsorgen kan i dag ikke sette vilkår for en prøveløslatelse på bakgrunn av at det fremstår som ønskelig eller hensiktsmessig for domfelte, men kun ut fra en sikkerhetsmessig vurdering. Vi er av den oppfatning at hele tanken bak vilkårsfastsettelser vil endre seg dersom kriminalomsorgen pålegges en plikt til å vurdere vilkår også av andre grunner enn for å ivareta en sikkerhetsmessig forsvarlig prøveløslatelse. Unge domfelte under 25 år vil da bli underlagt en annen vurdering enn eldre domfelte som skal prøveløslates, og vi mener forslaget vil medføre at unge domfelte vil pålegges vilkår i større utstrekning enn eldre domfelte.

Regionkontoret er enig i forslagets intensjon om viktigheten av en tett oppfølging ved løslatelse, men mener dette som utgangspunkt må ivaretas på andre måter, blant annet gjennom ovennevnte høringsforslag om en plikt til å involvere hjelpeapparatet ved en forberedelse av løslatelse. Forslaget reiser slik vi ser det en rekke prinsipielle problemstillinger, så vi mener derfor at det uansett bør utredes nærmere før det eventuelt vedtas.

I den forbindelse anbefaler vi at det også utredes om dagens regelverk bør endres slik at kriminalomsorgen får hjemmel til å fatte en administrativ beslutning om gjeninnsettelse ved brudd på vilkår for prøveløslatelse, tilsvarende som i dag gjøres ved brudd på vilkår under straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Som påpekt flere steder i høringsnotatet er det viktig at reaksjoner ovenfor unge kommer raskt, og tilsvarende mener vi i aller høyeste grad gjør seg gjeldene ved brudd på vilkår for prøveløslatelsen. Vi mener at dagens ordning med domstolsbehandling av brudd på vilkår for møteplikt fremstår som uhensiktsmessig og tungvint. Vi kan ikke se at det foreligger store rettssikkerhetsmessige betenkeligheter ved en slik endring så lenge dette skjer i enkeltvedtaks form med klageadgang til overordnet nivå. En mulig løsning er også at beslutningen om gjeninnsettelse skjer på regionalt nivå, med KDI som klageinstans.

Så lenge kriminalomsorgen har adgang til å beslutte at domfelte skal prøveløslates med vilkår om møteplikt, og adgang til å endre og oppheve et slikt vilkår, bør kriminalomsorgen etter vår vurdering også kunne gis adgang til å vurdere og beslutte om domfelte skal gjeninnsette i fengsel ved brudd på fastsatte vilkår. En slik ordning vil kunne medføre en betydelig kortere saksbehandlingstid og en raskere behandling av saken, slik at reaksjonen kommer raskt etter at bruddene er begått. Dette vil være av betydning for å opprettholde tilliten til og respekten for ordningen med møteplikt, og vil også kunne bidra til å redusere faren for at domfelte begår nye straffbare handlinger. Vi har tidligere fremmet et forslag om endring av regelverket på dette området. Forslaget ligger vedlagt.

4. Påtalemyndighetens adgang til å føre vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff

I mai 2001 ble det vedtatt ny lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven). Ett av målene med den nye loven var å sikre konsekvente og effektive reaksjoner ved brudd på vilkår for gjennomføring av prøveløslatelse og samfunnsstraff jf. Ot.prp. nr. 5 (2000-2001) pkt. 10.1. I forarbeidene uttalte departementet at det var særlig tre forhold som var sentrale for å oppnå dette målet: relevante reaksjonsalternativer ved brudd, en tydeligere forståelse av hva som er vilkårsbrudd og at riktig instans reagerer på vilkårsbrudd.

Tidligere var det utelukkende påtalemyndigheten som kunne bringe bruddsaker inn for retten, jf. straffeprosessloven § 76. I forarbeidene til den nye straffegjennomføringsloven pekte departementet på at prøveløslatte og betinget dømte bare «helt unntaksvis» ble satt inn i fengsel som følge av vilkårsbrudd. Oppfølgingen av brudd på samfunnsstraff var «noe mer konsekvent» da reglene knyttet til samfunnsstraff ikke åpnet for skjønn ved vilkårsbrudd (Ot.prp. nr. 5 pkt. 10.4.1).

For å bøte på den manglende oppfølgingen av vilkårsbrudd, foreslo departementet at kompetansen til å reagere på vilkårsbrudd ble flyttet til kriminalomsorgens regionale nivå. De uttalte følgende om bakgrunnen for sitt forslag: «Departementet ser overføringen av myndighet til å fremme bruddsakene som et viktig virkemiddel til å korte ned tiden fra bruddet blir begått til den subsidiære straffen kan fullbyrdes.»

I medhold av straffegjennomføringsloven § 44 er det nå kriminalomsorgens regionale nivå som har ansvar for å begjære gjeninnsettelse etter brudd på vilkår for prøveløslatelse. Kompetansen til å fremme saker om vilkårsbrudd under gjennomføring av samfunnsstraff er delt mellom kriminalomsorgen og politiet, jf. strl. § 52 fjerde ledd. I praksis er det kun der domfelte har begått nye forhold at påtalemyndigheten fremmer sak om omgjøring av samfunnsstraff. Ved brudd på vilkår for gjennomføring av ungdomsstraff, ligger kompetansen til å begjære omgjøring kun til kriminalomsorgens regionale nivå, jf. strl. § 52 c fjerde ledd.

I høringen har departementet foreslått å endre straffeloven § 52 c fjerde ledd, slik at kompetansen til å reagere på vilkårsbrudd ved gjennomføring av ungdomsstraff, blir delt mellom kriminalomsorgen og politiet.

Kriminalomsorgen region øst støtter ikke forslaget. Det fremgår av høringsnotatet at forslaget fremmes på bakgrunn av at det i praksis er påtalemyndigheten som har brakt inn bruddsaker for retten. Vi er av den oppfatning at dette ikke medfører riktighet. I 2022 sendte Kriminalomsorgen region øst alene 60 begjæringer om omgjøring av samfunnsstraff til tingretten. I 2023 lå tallet på over 50 saker. Av sakene som ble sendt til tingretten, gjaldt henholdsvis 4 og 5 saker domfelte som var under 18 år på gjerningstidspunktet. I tillegg ble det sendt 4 begjæringer om omgjøring av ungdomsstraff til retten, begge årene. Tallene omfatter ikke oppfølging av brudd på vilkår for prøveløslatelse og program mot ruspåvirket kjøring.

Kriminalomsorgen region øst har i senere tid innført nye, gode rutiner for å korte ned saksbehandlingstiden i sakene hvor domfelte var under 18 år på handlingstidspunktet. Disse sakene blir sendt til tingretten for forhåndsberamming kort tid etter at vi har mottatt bruddmelding fra frimsorgen/konfliktrådet. Siden innføring av denne rutinen våren 2023, har vi i all hovedsak brukt under én uke på å sende begjæring om forhåndsberamming til retten.

Tall fra konfliktrådet Oslo viser videre at politiet i liten grad begjærer omgjøring av betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging, der domfelte kun har begått vilkårsbrudd. I 2021 begjærte politiet i Oslo 1 slik straff omgjort på grunn av vilkårsbrudd. Det samme gjelder for 2022. På landsbasis var tallet 8 saker i 2021 og 8 saker i 2022. Statistikk hentet fra Konfliktrådets årsrapport fra 2022, viser at konfliktrådet mottok 439 saker som gjaldt betinget fengsel med vilkår om ungdomsoppfølging i 2021. I 2022 mottok de 444 saker.

Vår erfaring er at politiet i liten grad prioriterer bruddsaker fra kriminalomsorgen i tilfeller hvor vi har anmodet om felles pådømmelse med nye straffbare forhold. Uavhengig av hvilken løsning det her falles ned på bør derfor kriminalomsorgen, konfliktrådet og politi/påtalemyndighet etablere gode/bedre rutiner for samarbeid der domfelte er siktet for nye forhold, for å sikre en samlet behandling av saken der dette er hensiktsmessig, jf. også politiregisterforskriften § 10-5. Det ligger allerede gode muligheter for å samkjøre sakene etter dagens regelverk, dersom denne muligheten benyttes i større grad der domfelte er siktet for nye forhold.

Når det gjelder rene bruddsaker på samfunnsstraff viser praksis at politiet i liten grad har fulgt opp rene bruddsaker i retten, jf. redegjørelsen av historikken over. Etter at kompetansen til å iretteføre brudd på vilkår for samfunnsstraff ble delt mellom politiet og kriminalomsorgen i 2002, opplever vi at det kun er kriminalomsorgen som håndterer rene bruddsaker, i hvert fall i region øst

Dette er etter det vi forstår også i tråd med lovgivers intensjon. I forarbeidene til straffeloven av 2005, Ot.prp. nr.90 (2003–2004) Om lov om straff (straffeloven) fremgår følgende på s. 450 *«Bestemmelsen er ikke ment å endre praksis på dette området eller å regulere forholdet internt mellom kriminalomsorgen og påtalemyndigheten. Normalt vil det derfor være kriminalomsorgen som fremmer begjæring om omgjøring etter første ledd bokstav a. Påtalemyndigheten skal etter gjeldende rett bare kunne fremme slike begjæringer om kriminalomsorgen anmoder om det. Dette er sagt uttrykkelig i straffeloven § 28 b første ledd annet punktum, og skal gjelde også etter den nye straffeloven.»*

Vi er enige i at det er viktig å reagere raskt og effektivt ved brudd på vilkår for gjennomføring av samfunnsstraff og ungdomsstraff. Vi er samtidig usikre på om løsningen for å sikre raskere saksbehandlingstid, er å overføre ansvaret for å iretteføre bruddsaker til en etat som ikke har straffegjennomføring som kompetansefelt. Kriminalomsorgen har iretteført bruddsaker i over 20 år. Vi håndterer et stort antall bruddsaker hvert år, og har god kompetanse innenfor feltet. Vi har også egne ungdomsjurister som har utarbeidet seg en særlig kompetanse og erfaring på disse sakene. Det har vært gjennomført egen opplæring i håndtering og iretteføring av bruddsaker for kriminalomsorgens jurister i regi av Riksadvokatembete/Oslo statsadvokatembete, og det er avtalt at Den høyere påtalemyndighet fremover skal bistå kriminalomsorgen med jevnlig tilbud om opplæring på dette området.

Kriminalomsorgens jurister har kompetanse både på gjennomføring av straff i frihet, håndtering og iretteføring av bruddsaker og på straffegjennomføring generelt. De har derfor gode forutsetninger for å se de mulighetene som ligger for individuelle løsninger og tilpasninger i den enkelte sak innenfor dagens lovverk og system. De har inngående kjennskap til straffegjennomføringsloven, noe som gjør at det kan opplyse retten om de muligheter som finnes, f. eks når det gjelder adgangen til å gjennomfører straffen i institusjon, i hjemmet eller i fengsel – og de kan opplyse om hvilke alternativer som finnes i de ulike fengslene som er aktuell og hvordan ungdommen kan følges opp under straffegjennomføringen.

Vi anerkjenner at det er gode grunner som taler for at kompetansen skal være tilsvarende den som allerede foreligger i de rene bruddsakene på samfunnsstraff. Vi påpeker imidlertid at denne hjemmelen for påtalemyndigheten til å iretteføre disse sakene i praksis ikke ser ut til å benyttes. I samfunnsstraffsakene er de domfelte allerede under straffegjennomføring hos kriminalomsorgen, noe vi antar er grunnen til at det i praksis alltid er kriminalomsorgen som selv fører disse bruddsakene for retten. Vi er av den oppfatning at dersom kompetansen til å iretteføre de rene bruddsakene i ungdomsstraffsaker, der de domfelte ikke er under straffegjennomføring i kriminalomsorgen, skal bli delt mellom kriminalomsorgen og påtalemyndigheten, vil det medføre uklare ansvarsforhold og mindre forutsigbarhet. Dersom konfliktrådet fra sak til sak skal beslutte hvilken etat som skal få saken oversendt vil det oppstå store ulikheter fra region til region, samt åpne opp for en stor grad av ulik praksis og lokale variasjoner.

Uansett hvilken løsning det her falles ned på er region øst derfor av den klare oppfatning om at den løsningen som blir valgt må gjelde i alle saker og for hele landet. Enten må påtalemyndigheten få ansvar for å håndtere rene bruddsaker der domfelte var under 18 på handlingstidspunktet (U-18 saker) eller så må kriminalomsorgen få det. En løsning hvor det vil

være opp til den enkelte konfliktråd i den enkelte sak hvem de skal sende bruddmeldingene til vil gjøre det vanskelig å planlegge og forutberegne arbeidet og gi uklare forhold. Videre mener vi det er naturlig at den etat som får ansvar for å håndtere de rene bruddsakene har tett kontakt med konfliktrådene for å sikre gode rutiner for samarbeid og håndtering av bruddsaker, både når det gjelder innhold i bruddmeldingene, dokumenter/opplysninger i saken og vitneførsel. Dette taler også for at én etat må ha dette ansvaret.

Dersom påtalemyndigheten skal overta ansvaret for å håndtere alle type U-18 bruddsaker, må dette presiseres tydelig i forarbeidene og regelverket slik at sakene havner hos rett instans og at det ikke går med unødvendig tid på å sende sakene mellom etatene. En slik løsning vil slik vi forstår det også innebære endringer i dagens system for oppfølging av saker som gjelder brudd på samfunnsstraff og prøveløslatelse med møteplikt der domfelte var under 18 år på handlingstidspunktet, og innebærer at ikke bare konfliktrådene skal sende bruddsakene til påtalemyndigheten, men også kriminalomsorgens friomsorgskontor. Dette må reguleres tydelig og det må inngås avtaler mellom kriminalomsorgen og påtalemyndigheten for hvordan dette skal skje. Det må også presiseres tydelig at det er alder på handlingstidspunktet som vil være styrende for hvilken etat som skal håndtere bruddsaken. Dette vil i praksis innebærer at påtalemyndighetene vil måtte håndtere brudd på samfunnsstraff for en 19-åring som var 17 på handlingstidspunktet, mens kriminalomsorgen vil håndterer brudd på samfunnsstraff for en 19-årig som var 18 på handlingstidspunktet.

Samfunnsstraffens rolle

I Prop. 135 L (2010-2011) vurderte departementet om det kunne være aktuelt å oppstille én felles straffereaksjon for ungdom, som kunne benyttes i alle typer saker, uavhengig av lovbruddets alvorlighetsgrad.

I vårt høringssvar av 2. oktober 2020 til Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat av 1. september 2020 stilte vi spørsmål ved om det er en hensiktsmessig ressursbruk å bygge opp to straffegjennomføringsetater i Norge, og påpekte at mange av utfordringene knyttet til informasjonsflyt og samarbeid ville vært unngått ved en omstrukturering der straffereaksjonene administreres av kriminalomsorgen. Vi nøyter oss i denne omgang med å vise til våre synspunkter i nevnte høring, samt Oslo friomsorgskontor sitt høringssvar i herværende høring. Friomsorgskontoret påpeker at det i dag bruker mye ressurser på å avklare hvilke straffereaksjon som er best egnet i den enkelte sak, og mener det er feilslått å bruke store ressurser på to straffereaksjoner som er særlig egnet for unge, med såpass store likheter som skal driftes av to ulike statlige etater. Nå som det obligatoriske kravet om gjenopprettende møte fjernes og anvendelsesområdet for ungdomsstraff og samfunnsstraff blir likt nedad og oppad, bør departementet vurdere å slå sammen straffereaksjonene samfunnsstraff og ungdomsstraff. Dette vil styrke fagmiljøene, og styrke den målrettede innsatsen mot domfelte. Friomsorgskontoret mener det naturlige ville være å innlemme ungdomsstraffen i samfunnsstraffen og legge denne straffereaksjonen til kriminalomsorgen, som allerede utfører personundersøkelser for mindreårige og følger opp ungdom som løslates fra fengsler og som gjennomfører straff med elektronisk kontroll (EK). Region øst stiller oss bak disse betraktningene.

Med hilsen

Brit Kari Kirkeeide
assisterende regiondirektør

Ellen Isaksen Kochhar
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
202013392-37

Dato:
24.09.2023

FORSLAG TIL ENDRING I REGELVERKET OM ELEKTRONISK KONTROLL

Kriminalomsorgen region øst ønsker med dette å fremme forslag om endring i regelverket om elektronisk kontroll. Vi vil nedenfor redegjøre nærmere om bakgrunnen for dette.

Gjeldende regelverk

Dersom den idømte ubetingede fengselsstraffen eller resterende tid frem til forventet løslatelse er inntil 6 måneder, og det er hensiktsmessig for å sikre en positiv utvikling og motvirke ny kriminalitet, kan straffen gjennomføres utenfor fengsel når det settes vilkår om at domfelte skal være undergitt elektronisk kontroll. Straffegjennomføring med elektronisk kontroll skal ikke besluttes dersom formålet med straffen eller hensynet til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring taler imot det, jf. straffegjennomføringsloven § 16 første ledd.

Kriminalomsorgen skal i alle tilfeller vurdere om domfelte som er under 18 år eller varig soningsudyktig, oppfyller vilkårene for å gjennomføre straffen utenfor fengsel med elektronisk kontroll. For domfelte som er under 18 år eller varig soningsudyktig, gjelder ikke vilkåret etter første ledd om at den idømte fengselsstraff eller resterende tid frem til forventet løslatelse er inntil 6 måneder, jf. bestemmelsens annet ledd.

Domfelte som er dømt for seksuallovbrudd etter straffeloven kapittel 26 eller voldslovbrudd etter straffeloven §§ 274, 275, 277, 279, 281 til 286 eller 288 skal ikke innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Domfelte som er dømt for voldslovbrudd etter straffeloven §§ 271 til 273, 278, 280 eller 287, eller som har fått straffen fastsatt etter straffeloven § 276 annet ledd, kan innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll, med mindre forholdet er begått mot barn eller en person som vedkommende bodde eller fortsatt bor sammen med, eller domfelte er domfelt for lignende forhold tidligere. Første og annet punktum gjelder ikke domfelte som er under 18 år eller varig soningsudyktig, jf. forskrift til straffegjennomføringsloven § 7-4 fjerde ledd.

Kriminalomsorgen region øst

Postadresse:
Postboks 694

4302 Sandnes

Besøksadresse:
Solheimsgata 21, 2000
Lillestrøm

Telefon: 21 53 73 00
Telefaks:

Org.nr: 982 349 419

Saksbehandler:
Brit Kari Kirkeeide

E-post: postmottak-
8100@kriminalomsorg.no

I retningslinjene til straffegjennomføringsloven § 16 fremgår følgende i punkt 16a 1.13, Særlig om domfelte under 18 år: *«For domfelte som på tidspunktet for søknad om elektronisk kontroll er under 18 år gjelder det egne regler».*

Av straffeloven § 33 første ledd fremgår følgende *«Den som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan bare idømmes ubetinget fengselsstraff når det er særlig påkrevd.»*

Av forarbeidene til ovennevnte bestemmelsen fremgår blant annet: *«En regel om begrenset bruk av fengselsstraff for denne gruppen er i samsvar med de forpliktelser statens myndigheter er pålagt etter barnekonvensjonen artikkel 3 og artikkel 37 bokstav b, jf punkt 19.4.1.1. Departementets oppfatning er at dagens praksis i all hovedsak er i samsvar med den regelen som her foreslås, jf. Ot.prp. nr.90 (2003–2004) Om lov om straff (straffeloven).*

Forslag til regelendring

Som redegjort for ovenfor er det i dagens regelverk en rekke begrensninger når det gjelder hvem som kan gjennomføre straffen med elektronisk kontroll, særlig knyttet til lovbruddskategori, jf. forskrift til straffegjennomføringsloven § 7-2 fjerde ledd første og annet punktum.

Begrensningene i adgangen til å innvilge søknader for enkelte typer lovbrudd gjelder ikke der domfelte er under 18 år, jf. fjerde ledd siste punktum.

I henhold til retningslinjene til bestemmelsen 16 a, 1.13 er skjæringstidspunktet for vurdering av alder (18 år) om domfelte er under 18 år *på tidspunktet for søknad om elektronisk kontroll.*

Ovennevnte innebærer at domfelte som var under 18 på handlingstidspunktet, men over 18 på tidspunktet for søknad om elektronisk kontroll er utelukket fra å gjennomfører straffen med elektronisk kontroll i en rekke tilfeller. Her blir de vurdert på lik linje med de som begikk det straffbare forholdet når de var over 18 år.

Ved idømmelse av straff og valg av straffereaksjon er alder på handlingstidspunktet av stor betydning, jf. straffeloven § 33. Tilsvarende prinsipp er lagt til grunn ved vurderingen om fullbyrding av subsidiær straff ved brudd på straffegjennomføring i frihet, jf. HR- 2023-846.

I ovennevnte avgjørelse uttaler Høyesterett følgende i avsnitt 30 og 31: *«Eg nemner i den sammenheng at det er alderen på gjerningstidspunktet som er avgjerende for om straffelova § 33 kjem til bruk, jf. HR-2020-1351-A avsnitt 33. Eg legg til at tolkinga òg har støtte i teorien, jf. Magnus Matningsdal, Straffeloven 2005, Kommentar til straffeloven, § 52 c, note 4, Juridika, stadfesta à jour 1. januar 2023.»*

Nærmere om forslaget:

I saker hvor unge mennesker som var under 18 på handlingstidspunktet har blitt idømt en ubetinget fengselsstraff, har domstolen allerede vurdert fengselsstraff som *«særlig påkrevd»*, jf. straffeloven § 33. Dette betyr imidlertid ikke slik vi ser det at unge i denne kategorien bør være avskåret fra å gjennomføre den ubetingede straffen med elektronisk kontroll, selv om domfelte er dømt for lovbrudd som vanligvis ville utelukket dette.

Vi mener de hensyn som ligger til grunn for vurderingene i straffeloven og Høyesteretts avgjørelser, langt på vei bør gjøre seg gjeldene også når det gjelder fullbyrdingen av straffen. Hensynet til å begrense bruk av fengselsstraff ovenfor unge lovbrøyttere, bør etter vårt syn også kunne vektlegges i vurdering av om straffen skal kunne gjennomføres utenfor fengsel med elektronisk kontroll, uavhengig av lovbruddskategori, der domfelte var under 18 på handlingstidspunktet.

Vi mener at mange av de samme hensynene som gjør seg gjeldene ved valg av straffereaksjon og straffutmåling for personer som var mindreårig på handlingstidspunktet, gjør seg gjeldene ved vurdering av om vedkommende bør kunne gjennomføre fengselsstraffen utenfor fengsel med elektronisk kontroll. Vi er av den oppfatning at det vil være av stor betydning å unngå innsettelse i fengsel i mange av disse tilfellene, for å sikre en positiv utvikling og motvirke ny kriminalitet. Av de samme grunnene mener vi også det vil være av stor betydning å kunne overføre disse domfelte til elektronisk kontroll under straffegjennomføringen, uavhengig av lovbruddskategori.

Gruppen mindreårige som begår straffbare handlinger er sammensatt. Det er blant annet forskjeller på de som begår *en* straffbar handling, til de som begår gjentatt kriminalitet, til de som begår kriminalitet i voksen alder, jf. Rapport fra Oslo Economics om Kjennetegn ved barn og unge som begår kriminelle handlinger og virkninger av straff <https://www.regjeringen.no/contentassets/e8f0236bb0784a83911537df3d1fb9f2/rapport-ungdomskriminalitet.pdf> og Rapport fra Folkehelseinstituttet om Barn, unge og kriminalitet <https://www.fhi.no/contentassets/9edd82a6b54e488870e612131bb242/barn-unge-og-kriminalitet-2020.pdf>

Det kan av ulike grunner gå lang tid fra tidspunktet for når de straffbare handlingene ble begått, til straffen skal fullbyrdes. Mye kan ha skjedd i den unges liv i denne tiden. I perioden fra omtrent 10 til 23 år foregår det en betydelig omstrukturering i hjernen, og den unges hjerne er ikke ferdigutviklet før i 23-25 årsalderen, jf. Foulkes m. fl. 2016. Dette er derfor en gruppe domfelte i endring, som kan være i en positiv utvikling og i en endret livssituasjon. Mange av de er på tidspunktet for straffegjennomføringen under utdanning eller i arbeid, og er etablert i et stabilt miljø som det vil være uheldig å ta de ut av. Unge mennesker kan være sårbar og lett påvirkelig, og et fengselsopphold for denne gruppen kan ha svært negativ påvirkning og avbryte en positiv utvikling.

Vi har flere eksempler på saker hvor vi vurderer det som uheldig at domfelte som var mindreårig på handlingstidspunktet, er avskåret fra å gjennomføre straffen med elektronisk kontroll på grunnlag av lovbruddskategori, hvor vedkommende er i en livssituasjon det er uheldig å bryte han/hun ut av. Et typisk eksempel er der hvor det straffbare forholdet ble begått når vedkommende var 15/16, hvor domfelte nå er 18/19 år, i en stabil livssituasjon og går på videregående skole på tidspunktet når straffen skal fullbyrdes.

Vi foreslår på denne bakgrunn av det vurderes om regelverket om elektronisk kontroll for domfelte som *«er under 18 år»*, kan endres til *«der domfelte var under 18 år på handlingstidspunktet»*. Vi mener en slik endring vil gi bedre sammenheng i regelverket og straffesaksjeden, og at det vil være riktig at også kriminalomsorgen forholder seg til alder på gjerningstidspunktet for å unngå å ta i bruk fengsel ovenfor denne gruppen der andre alternativer er mulig og hensiktsmessig. Videre mener vi en endring som foreslått vil være i tråd med kriminalomsorgens fagstrategi om unge domfelte og innsatte.

Vi er noe usikker på om en endring som foreslått vil kreve endring av straffegjennomføringsloven § 16 med forskrift eller om det er tilstrekkelig å endre ordlyden i retningslinjen. Ordlyden i loven (som *er under 18 år*) trekker i retning av at det er nødvendig med en lovendring, samtidig er begrepet/målgruppen allerede utvidet noe i dag ved at retningslinjene viser til *under 18 år på tidspunktet for søknad*, noe som kan trekke i retning av at en endring som foreslått kan skje gjennom en endringer i retningslinjene. Vi mener også sterke reelle hensyn og hensynet til våre internasjonale forpliktelser trekkes i retning av at lovbestemmelsen kan tolkes utvidet, gjennom en endring av retningslinjene.

Vi ber om at Kriminalomsorgsdirektoratet vurderer vårt forslag, og eventuelt forelegger forslaget for Justis- og beredskapsdepartementet. Vi bidrar gjerne med ytterligere konkretisering av forslaget dersom det er behov for dette.

Med hilsen

Brit Kari Kirkeeide
assisterende regiondirektør

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
201515527-46

Dato:
28.05.2017

ANMODNING OM Å FREMME FORSLAG OM ENDRING I REGELVERKET - GJENINNSETTELSE I FENGSEL ETTER BRUDD PÅ VILKÅR OM MØTEPLIKT

Kriminalomsorgen region øst ønsker med dette å fremme forslag om endring av regelverket som gjelder brudd på vilkår for prøveløslatelse fra ubetinget fengselsstraff. Vi vil nedenfor redegjøre nærmere for bakgrunnen for dette.

Gjeldende regelverk

Kriminalomsorgen kan løslate domfelte på prøve med vilkår om møteplikt, jf. straffegjennomføringsloven §§ 42 og 43. Prøveløslatelse er en del av straffen, og prøvetiden skal være en integrert del av straffegjennomføringen, jf. straffegjennomføringsloven § 10 bokstav e).

Vilkår om møteplikt skal besluttes der dette fremstår som nødvendig for å gjennomføre prøveløslatelsen på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte, jf. straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd. Av retningslinjene til bestemmelsen fremgår det at hovedformålet med perioden med møteplikt er å hindre tilbakefall ved å fremme domfeltes evne til å motvirke et kriminelt handlingsmønster gjennom kontrolltiltak.

Dersom det fremstår som nødvendig av hensyn til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen, kan fastsatte vilkår i perioden med møteplikt oppheves, endres eller kriminalomsorgen kan fastsette nye vilkår, jf. straffegjennomføringsloven § 43 tredje ledd.

Hvis den prøveløslatte bryter vilkår som er satt for prøveløslatelsen, kan kriminalomsorgen v/regionalt nivå bringe saken inn for retten med begjæring om gjeninnsettelse i fengsel for hel eller delvis fullbyrding av reststraffen, jf. straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd.

Ved rettens behandling av saken kommer straffeprosessloven og domstolsloven til anvendelse. Dette innebærer blant annet at domfelte skal innkalles/stevnes til rettsmøter og at dommer og kjennelser skal forkynnes. Videre har domfelte adgang til å anke dommer, kjennelser og beslutninger som treffes under sakens gang. Denne prosessen gjør at det kan ta svært lang tid fra domfelte bryter vilkårene for prøveløslatelse, til en gjeninnsettelse rent faktisk skjer.

Forslag til lovendring

Region øst mener at dagens ordning med domstolsbehandling av brudd på vilkår for møteplikt fremstår som uhensiktsmessig og tungvint. Vi mener derfor at det bør fremmes forslag om å endre denne ordningen, til at kriminalomsorgen selv kan fatte en administrativ beslutning om gjeninnsettelse i disse sakene, tilsvarende som i dag gjøres ved for eksempel brudd på vilkår under straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Vi kan ikke se at det foreligger store rettssikkerhetsmessige betenkeligheter ved en slik ordning så lenge dette skjer i enkeltvedtaks form med klageadgang til overordnet nivå. En mulig løsning er også at beslutningen om gjeninnsettelse skjer på regionalt nivå, med KDI som klageinstans.

Så lenge kriminalomsorgen har adgang til å beslutte at domfelte skal prøveløslatelse med vilkår om møteplikt, og adgang til å endre og oppheve et slikt vilkår, bør kriminalomsorgen etter vår vurdering også kunne gis adgang til å vurdere og beslutte om domfelte skal gjeninnsette i fengsel ved brudd på fastsatte vilkår. En slik ordning vil kunne medføre en betydelig kortere saksbehandlingstid og en raskere behandling av saken, slik at reaksjonen kommer raskt etter at bruddet er begått. Dette vil være av betydning for å opprettholde tilliten til og respekten for ordningen med møteplikt, men vil også kunne bidra til å redusere faren for at domfelte begår nye straffbare handlinger. En hurtigere behandling av disse sakene vil også kunne føre til en mer konsekvent praksis enn etter dagens system.

Vi ber om at Kriminalomsorgsdirektoratet vurdere å forelegge vårt forslag om lovendring for Justis- og beredskapsdepartementet. Vi bidrar gjerne med ytterligere konkretisering av forslaget dersom det er behov for dette.

Med hilsen

Jon Sverre Bråthen
regiondirektør

Brit Kari Kirkeeide
assisterende regiondirektør

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kopi:

- alle enhetene i region øst
- øvrige regioner
- KRUS



Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
202403881-20

Dato:
03.04.2024

REGION SØR - SVAR PÅ HØRING OM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN, STRAFFELOVEN MV. - STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Det vises til Kriminalomsorgsdirektoratets (KDIs) oversendelse av 8. mars 2024, med høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet av 1. mars 2024 med forslag til endringer i konfliktrådsloven og straffeloven mv. – strafferettslige reaksjoner for ungdom.

Kriminalomsorgen region sør videreformidlet høringen til våre enheter i brev av 12. mars 2024, med frist for å inngi eventuelle innspill 3. april 2024. Vi har mottatt innspill fra Telemark fengsel, Telemark frimsorgskontor, Vestfold frimsorgskontor og Buskerud overgangsbolig og frimsorgskontor. Innspillene følger vedlagt.

Justis- og beredskapsdepartementet og KDI ba i e-poster av 13. mars 2024 ungdomsrådet i Vestfold om å redegjøre særskilt for de unges meninger om høringsforslagene. På denne bakgrunn ble høringsbrevet tatt opp i Vestfold frimsorgskontors ungdomsråd 19. mars 2024, hvor unge domfelte under 25 år ble invitert til å delta. Det deltok fire unge domfelte som representerte følgende straffegjennomføringsformer; soning med elektronisk kontroll, møteplikt og samfunnsstraff. Én deltager hadde også gjennomført ungdomsoppfølging i tenårene.

Regionskontorets høringssvar følger under. Ungdommenes tanker og perspektiver fra ungdomsråd 19. mars 2024 er inntatt nederst under hvert punkt, i kursiv.

- 1. Behovet for å gjenninnføre påtalemyndighetens adgang til å illegge særvilkår i kombinasjon med overføring til ungdomsoppfølging etter straffeprosessloven § 71 a andre ledd.*

Kriminalomsorgen region sør mener at en tilleggshjemmel som gir domstolen adgang til å kombinere ungdomsstraff med de særvilkår som følger av straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d kan føre til uklare prosesser og ansvarsforhold i den innledende fasen av straffegjennomføringen.

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Kjelleveien 21
Tønsberg

Telefon: 33 20 70 00
Telefaks: 33 33 35 72
Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Elise Wedel-Jarlsberg
E-post: postmottak.region-
sor@kriminalomsorg.no

Vestfold friomsorgskontor bemerker i sitt høringssvar at ungdommene og deres verger allerede forholder seg til flere offentlige instanser og ulike personer, og at det brukes mye tid på å informere om straffereaksjonen og ansvarsfordelingen mellom de ulike instansene. Når andre enn konfliktrådet skal ha ansvar for oppfølging av ungdommen før iverksettelse av ungdomsstraffen, kan det føre til ytterligere uklarheter for ungdommen. Friomsorgen opplever at det å skape trygghet, gode relasjoner og tillit til ungdommen tidlig i forløpet er viktig for videre oppfølging. Det bør i stedet for å innføre/gjeninnføre en adgang til å kombinere ungdomsstraff og ungdomsoppfølging med særvilkår, tilstrebes en raskere iverksettelse av ungdomsreaksjonen, slik at konfliktrådet har ansvar for oppfølgingen fra start. Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor har kommet med tilsvarende merknader. Vi stiller oss bak dette.

Vi mener altså at det ikke bør åpnes for å kombinere ungdomsstraff med særvilkår etter straffeloven § 37, og at påtalemyndigheten heller ikke bør ha muligheten til å kombinere ungdomsoppfølging med slike vilkår.

Tilbakemeldingene fra ungdommene i ungdomsrådet er at de syns forslaget var vanskelig å svare på da det opplevdes uklart og lite oversiktlig. Ungdommene er opptatt av at reaksjonen må stå i stil med lovbruddet. Dersom det er grove hendelser og med flere ofre bør straffereaksjonen sørge for å ha god kontroll på domfelte for å sikre at det ikke gjentar seg.

2. Forslag om muligheten til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel av ubegrenset lengde, alternativt inntil 2 år eller inntil 1 år

Kriminalomsorgen region sør vurderer at det bør gjelde en øvre grense for fengselsstraffens lengde i disse tilfellene. Det vises særlig til Vestfold friomsorgskontors merknader om at det kan være vanskelig å avgjøre ungdommens fremtidige behov for oppfølging dersom vedkommende skal sone en lengre fengselsstraff før ungdomsstraffen iverksettes. Om fengselsstraffens øvre lengde skal settes til seks måneder, ett eller to år må vurderes i lys av dette.

Tilbakemeldingene fra ungdommene i ungdomsrådet er at en ungdomsstraff i kombinasjon med fengsel kan være bra dersom man har vist noe form for endring under fengselsoppholdet og at atferden har bedret seg. Dersom man blir sett på som fortsatt farlig bør man få lengre soning i fengsel. Dersom man har hatt en utvikling ser de på det som positivt at man kan få videre oppfølging med ungdomsstraff etter fengsel. Ungdommene har ingen formening om lengde i fengsel, men tenker at dersom det skal utvides fra 6 måneder bør ungdomsstraffen være med i den totale gjennomføringstiden og ikke utenom. Slik at dersom man får 2 år fengsel så er dette inkludert oppfølging med ungdomsstraff. Ungdommene sier at dette vil oppleves som mer motiverende å følge opp.

3. Forslag om utvidelse av kriminalomsorgens plikt etter straffegjennomføringsloven § 41, til å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner som kan yte bistand til en lovlydig livsførsel etter løslatelse, dersom domfelte er under 25 år.

Vestfold friomsorgskontor bemerker i sitt høringssvar at forslaget er positivt og i tråd med kriminalomsorgens satsning på unge domfelte nedfelt i vår fagstrategi. Kriminalomsorgen har blant annet som mål frem mot 2026 at unge domfelte har et trygt og godt sted å bo, går på skole eller er i jobb, samt får oppfølging dersom man har rusproblemer eller psykiske vansker. I tillegg er det et mål om at alle unge domfelte har tverrfaglige ansvarsgrupper rundt seg og tett

samarbeid med hjemkommunen. Det at forpliktelsen til samarbeid blir hjemlet i lov kan bidra til likere praksis og likere oppfølging av unge domfelte. Regionskontoret stiller seg bak dette.

Ungdommene i ungdomsrådet er av den oppfatning at dette er et positivt forslag. De peker på at det kan være tøft å komme ut av fengsel og rett ut på gaten uten noe form for videre plan og oppfølging. Det at kriminalomsorgen må ta kontakt med instanser og folk rundt dem vil gjøre en løslatelse tryggere. De peker igjen på at dette i kombinasjon med å sone siste del med elektronisk kontroll vil være den beste løsningen og den beste overgangen tilbake til samfunnet.

4. Forslaget om at kriminalomsorgen særlig skal legge vekt på domfeltes alder, hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging ved vurderingen av om domfelte skal prøveløslates, i et nytt femte ledd til straffegjennomføringsloven § 42.

I straffegjennomføringsloven § 42 femte ledd heter det i dag at prøveløslatelse ikke skal besluttes dersom omstendighetene etter en totalvurdering gjør løslatelse utilrådelig. Kriminalomsorgen skal særlig legge vekt på domfeltes atferd under gjennomføring av straffen, og om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden. Det fremstår for oss som uklart hvordan de foreslåtte momentene skal vektas mot dagens vurderingsmomenter, og vi vurderer at dette bør utredes nærmere før det eventuelt vedtas en slik lovendring.

Ungdommenes tilbagemelding fremkommer under forrige punkt.

5. Forslagene til endring i kriminalomsorgens bruk av vilkår for prøveløslatelse for unge domfelte under 25 år, i et nytt punktum i straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd

Kriminalomsorgen region sør viser til høringsuttalelsen fra Telemark fromsorgskontor, hvor det fremgår:

«Forutsetningen i gjeldende regelverk om at prøveløslatelsesvilkår etter straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd må begrunnes i sikkerhetsmessige hensyn har sin forklaring i at brudd på vilkår vil medføre gjeninnsettelse i fengsel, jf. straffegjennomføringsloven § 44. Dersom fastsettelse av prøveløslatelsesvilkår utvides til også kunne være begrunnet i tilbakeføringshensyn og oppfølgingsbehov, som foreslått i høringsnotatet, vil unge domfelte altså kunne bli gjeninnsatt i fengsel grunnet brudd på vilkår som ikke er begrunnet i sikkerhetsmessige hensyn. Lovforslaget vil i realiteten innebære en skjerpelse og forskjellsbehandling i disfavør av domfelte under 25 år.»

I lys av dette vurderer vi at en slik lovendring, med de konsekvenser det medfører, vil kreve nærmere utredning.

Ungdommene i ungdomsråd er positive til lovforslaget. Det fremheves som positivt at ungdommens alder og behov for oppfølging skal være et vurderingsgrunnlag. De opplever også at det vil kunne bli et bedre innhold etter løslatelse og sikre en bedre oppfølging. De er samtidig opptatt av at dersom de ikke er enig i at de trenger mye oppfølging så må også dette hensynstas, og at vilkår om møteplikt ikke skal settes uten grunner. De kan oppleve at dette blir en forlengelse av straffen.

6. Forslaget om å gi påtalemyndigheten adgang til å føre for retten vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff, i en delt kompetanse mellom kriminalomsorgen og påtalemyndigheten

Kriminalomsorgen region sør stiller seg negative til forslaget om en delt kompetanse mellom kriminalomsorgen og påtalemyndigheten til å føre rene vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff for retten. Vi vurderer at en slik ansvarsfordeling kan gi uavklarte ansvarsforhold og prosesser, som departementet også selv påpeker i høringsnotatet under punkt 4.3. Vi vurderer at ansvarsfordelingen bør forbli slik den er i dag.

Ungdommene i ungdomsråd har ingen formening om dette forslaget.

7. Forslaget om å utvide retten til offentlig oppnevnt forsvarer til også å gjelde under ungdomsplanmøtet ved ungdomsoppfølging

Kriminalomsorgen region sør har ingen merknader til dette.

Ungdommene i ungdomsråd tenker at uavhengig om det er en advokat eller ikke så er det viktig at ungdommen gis anledning til å ha med seg en tillitsperson eller støtteperson som han/hun er trygg på. Det kan være mye informasjon og mye som er nytt så det er viktig med ivaretagelse av ungdommen i denne prosessen. Ungdommene gir tilbakemelding om at det kan være flere begreper og juss som er vanskelig å forstå, så det må sikres at dette blir godt forklart på en forståelig måte.

Med hilsen

Irene Nygård
seniorrådgiver

Elise Wedel-Jarlsberg
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
202403881-21

Dato:
03.04.2024

REGION SØRVEST - SVAR PÅ HØRING - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV. - STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat av 1.3.2024 og Kriminalomsorgsdirektoratets oversendelsesbrev av 8.3.2024, som er forelagt enhetene i region sørvest.

Agder frimsorgskontor og Stavanger fengsel har gitt innspill i et Teams-møte om høringen, mens Rogaland frimsorgskontor har inngitt skriftlige merknader (vedlagt).

Overordnede merknader

Kriminalomsorgen region sørvest vil bemerke at det er behov for klare ansvarslinjer innen ungdomsstraff. I dag oppleves ansvarsdelingen mellom politiet, kriminalomsorgen og konfliktrådet å tidvis kunne skape «glippsoner», der ikke etatene nødvendigvis tar riktig ansvar til riktig tid i enkeltsaker. Det er viktig at det finnes gode samarbeidsrutiner mellom etatene, og føringer vedrørende slike bør komme fra overordnet nivå.

Ad forslaget om tilleggshjemmel som gir domstolen adgang til å kombinere ungdomsstraff med de særvilkår som følger av straffeloven § 37 bokstav a, b og d.

Kriminalomsorgen region sørvest anser det som hensiktsmessig at domstolen gis anledning til å fastsette særvilkår i tiden fra rettskraftig dom til ungdomsplanmøtet gjennomføres, for å sikre faste rammer for ungdommen også i denne mellomperioden.

Det bør fremkomme tydelig i lov- og regelverk hvilken etat som har ansvar for å påse at vilkår overholdes i denne perioden (konfliktråd, kriminalomsorg, politi). Det anses uheldig dersom ansvaret deles mellom flere etater, jf. overordnede merknader over om klare ansvarslinjer. Dette har vi også tidligere erfaring med i betingede dommer med vilkår, hvor politi og kriminalomsorg har vært uenige om hvem som har ansvar for å påse at vilkår satt av retten overholdes.

Kriminalomsorgen region sørvest

Postadresse:
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Gjesdalveien 34 3.etasje

Telefon: 51 97 39 00
Telefaks: 51 97 39 01
Org.nr: 911 830 868
mva

Saksbehandler:
Tore Tøsse Notøy
E-post: sorvest@kriminalomsorg.no

Hensiktsmessige og formålstjenlige særvilkår vil forutsette god kunnskap om den enkelte ungdoms livssituasjon og individuelle, relevante risikofaktorer på domsavsigelsestidspunktet. Når personundersøkelse innhentes, bør fromsorgen anmodes om å komme med forslag til særvilkår.

Rogaland fromsorgskontor støtter ikke forslaget om at kriminalomsorgen skal kontrollere og følge opp vilkår om rusforbud, og viser til uheldige praktiske, sosialfaglige, kapasitetsmessige og økonomiske aspekter. De ber om at det heller søkes å sikre rask iverksettelse av straffegjennomføringen, eventuelt også at oppfølging og kontroll av særvilkårene før iverksettelse av straffen, søkes lagt til samme instans som antas å skulle følge opp vilkår også etter at straffen er iverksatt. Det vises til Rogaland fromsorgskontors uttalelse i sin helhet.

Ad forslaget om en hjemmel for retten til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel av ubegrenset lengde, alternativt inntil 2 år eller inntil 1 år.

Vi støtter forslaget om å kunne idømme en kombinasjon av ungdomsstraff og ubetinget fengsel. Det antas tilstrekkelig med en kombinasjonsadgang på inntil 2 års ubetinget fengsel. Dette under henvisning til de lovbestemte skrankene i ungdomsstraffen, hvor lenge en egnethetsvurdering fortsatt gjør seg gjeldende og vansker med å forutsi oppfølgingsbehovet flere år frem i tid.

Ad forslagene om endringer i straffegjennomføringsloven §§ 41, 42 og 43.

Vi støtter forslagene, da det anses hensiktsmessig å presisere kriminalomsorgens særlige ansvar for denne gruppen, og hvilke hensyn som skal vektlegges spesielt i vurderingene.

Det vil være ressurskrevende for fengslene å oppfylle pliktene etter § 41. For å sikre gode forberedelser til løslatelse for de unge i hele landet, bør det etableres ungdomsteam i alle fengsler. Dette viktige arbeidet vil da være mindre avhengig av enkeltansatte og variabel ressurssituasjon i enheten for øvrig.

Ad forslaget om å gi påtalemyndigheten adgang til å føre for retten vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff, i en delt kompetanse mellom kriminalomsorgen og påtalemyndigheten.

Vi støtter ikke dette forslaget. Oslo tingretts begrunnelse overfor Justiskomiteen for hvorfor påtalemyndigheten bør få mulighet til å fremme rene vilkårsbruddsaker, antas ikke å gjøre seg gjeldende i hele landet. Eksempelvis er vi ikke kjent med at Sør-Vest politidistrikt eller Agder politidistrikt har ressurser til å kunne fremme bruddsaker raskere og med bedre kompetanse enn kriminalomsorgen, slik Oslo politidistrikt oppgis å ha.

En valgfrihet vil kunne gi uavklarte ansvarsforhold og prosesser, slik departementet skriver. I tillegg er dette et spesialisert fagområde, med få bruddsaker hvert år. Dersom kompetansen skal deles mellom to etater, vil de som behandler disse sakene i kriminalomsorgen i dag få enda færre saker å bygge kompetanse på.

Ad forslaget om rett til offentlig oppnevnt forsvarer under ungdomsplanmøtet ved ungdomsoppfølging

Vi har ingen merknader til dette.

Med hilsen

Tore Tøsse Notøy
seniorrådgiver

Aud Gulaker Finbak
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
202403881-26

Dato:
04.04.2024

REGION NORD - SVAR PÅ HØRING OM FORSLAG TIL ENDRING I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV. - STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Region Nord viser til Kriminalomsorgsdirektoratets brev av 08.03.2024, vedrørende høring om forslag til endring i konfliktrådsloven og straffeloven mv. – strafferettslige reaksjoner for ungdom. Høringsfrist er satt til 05.04.2024.

Kriminalomsorgen region nord har sendt høringsbrevet ut til alle våre enheter.

Innspill til høringen er kommet fra Trondheim fengsel og forvaringsanstalt, Trøndelag fromsorgskontor og Troms og finnmarks fromsorgskontor, og følger nedenfor.

Trondheim fengsel og forvaringsanstalt v/Grethe Wolan, avdelingsleder, aktivitets – og ungdomsteam:

«HØRINGSSVAR FRA TFFA – forslag til endring i konfliktrådsloven og straffeloven mv. Strafferettslige reaksjoner for ungdom

Dato: 02.04.2024

Viser til høringsbrev fra KDI av 08.03.2024, med høringsfrist 05.04.2024 og takker for mulighet til å komme med innspill. Vi har primært kommentar til punktene 3,4 og 5 som omhandler straff i fengsel for domfelte under 25 år. Vi har ingen innspill eller kommentarer til punktene som gjelder ungdomsstraff (punktene 1, 2, 6, og 7)

Punkt 3: Omhandler en endring av straffegjennomføringsloven § 41 som utvider kriminalomsorgens plikt til å forberede løslatelse ved å pålegge kriminalomsorgen å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner som kan yte bistand med ulike konkrete tiltak ved løslatelse dersom domfelte er under 25 år.

Kriminalomsorgen region nord

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Brattørkaia 15, 7010
Trondheim

Telefon: 73 56 16 10
Telefaks:
Org.nr: 982348048

Saksbehandler:
Mari Ekrem Wormdal

Kommentar: Vi ser utfordringer med taushetsplikt og personvern av den domfelte om dette skal være en plikt, det kan imidlertid oppfordres til at det nevnte skal gjennomføres i tilbakeføringsarbeidet, spesielt av domfelte under 25 år

Punkt 4: Omhandler forslag til nytt ledd i straffegjennomføringsloven § 42 om at kriminalomsorgen særlig skal vektlegge domfeltes alder, samt hensyn til progresjon og domfeltes behov for oppfølging ved vurdering av prøveløslatelse.

Kommentar: Forslaget støttes

Punkt 5: Forslag til endring i kriminalomsorgens bruk av vilkår for prøveløslatelse for domfelte under 25 år, nytt punktum i straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd

Kommentar: Forslaget støttes»

Trøndelag friomsorgskontor v/ Tore Råen, friomsorgsleder:

«Vi viser til regionkontorets høringsbrev av 11.03.2024 om saken.

Innledningsvis vil vi bemerke at det er krevende å se for seg de praktiske konsekvensene for kriminalomsorgen vedrørende ungdomsstraffen med de forslagene som er kommet i de siste høringene.

Kriminalomsorgens rolle i ungdomsstraffen har helt fra starten av vært noe uklar. De deler av ny straffelov og konfliktrådslov som ble vedtatt 30. desember 2023 reiste enda flere utfordringer hva gjelder samarbeid og ansvarsfordeling mellom kriminalomsorgen og konfliktrådet om denne straffereaksjonen. De nye endringene som nå foreslås vil etter vår mening i ytterligere grad føre til uklare og oppsplittede ansvarsforhold mellom etatene.

Ungdomsstraffen har etter hvert blitt noe annet enn det som opprinnelig lå til grunn i Prop 135L (2011). Det legges nå opp til mer bruk av ungdomsstraff i kombinasjon med andre straffereaksjoner (fengselsstraff og elektronisk kontroll). Samtidig er «gjenopprettende prosess» gått fra å være en bærende faktor i ungdomsstraffen til å ha blitt et mindre sentralt element (jfr Nordlandsforskning 2019). I ny straffelov vil heller ikke samtykke til gjenopprettende prosess lenger være et krav for å kunne idømme ungdomsstraff. Vi vil derfor igjen påpeke at det bør vurderes om straffereaksjonen i sin helhet skal legges til kriminalomsorgen for å få en mer tydelig rolle- og ansvarsfordeling. Konfliktrådet kan da få rendyrket sin rolle som tiltaksleverandør av gjenopprettende prosess, både i ungdomsstraffen og i alle andre saker der dette er aktuelt.

Vedrørende adgangen til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår som nevnt i straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d.

For å sikre glippsonen mellom rettskraftig dom og iverksettelse av ungdomsstraff foreslås en mulighet for å gi særvilkår om at domfelte i mellomperioden kan ilegges særvilkår som nevnt. Det fremstår som hensiktsmessig å iverksette tiltak for å unngå slike glippsoner. Ideelt sett burde det imidlertid ha vært mulig å iverksette ungdomsstraffen på et tidligere tidspunkt for å unngå en slik mellomfase. Vi viser i tillegg til Stortingets vedtak 157 som er gjengitt i høringen men som ikke blir fulgt opp i denne omgang. Vedtaket omhandler at straffegjennomføringen i større grad kunne ha vært lagt opp etter mønster fra Narkotikaprogram med domstolskontroll.

I disse sakene iverksettes straffen umiddelbart, og man ivaretar i tillegg mange av de utfordringene vi i dag ser rundt samarbeidet om ungdomsstraffen.

Det fremgår av høringsnotatet at § 37 bokstav a) og b) skal følges opp av politiet, mens punkt d) ruskontroll skal følges opp av kriminalomsorgen.

Vi foreslår heller at politiet også står for oppfølgingen av særvilkåret i § 37 pkt d) om ruskontroll i tiden etter rettskraftig dom og fram til iverksettelse av ungdomsstraffen. I høringsutkastet argumenteres det for å kunne etablere særvilkår etter mønster fra fullbyrdelsesutsettelse (betinget dom). Vi mener at det er like naturlig at politiet – som i betinget dom for de over 18 år – bør stå for ruskontrollen også overfor ungdommene forut for ungdomsstraffen. De skal likevel kontrollere særvilkår punkt a) og b). De er i tillegg enda mer lokalt forankret enn kriminalomsorgen, er minst like involvert i ungdomsstraffsakene og har dessuten døgnbasert tjeneste.

Vedrørende adgangen til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel av ubegrenset lengde, alternativt inntil 2 år eller inntil 1 år

Man må her ta utgangspunkt i at ved innføringen av reaksjonen i 2014 var ungdomsstraffen tenkt som en straffereaksjon som skulle erstatte fengsel og de lengste samfunnsstraffene for barn i aldersgruppen 15-18 år. Etter dette har kriminalomsorgen etablert egne ungdomssenheter som innehar en særlig tverrfaglig kompetanse for å ivareta innsatte mellom 15 og 18 år. I tillegg er det etablert ungdomsteam og ungdomsansvarlige ved fengsler og fromsorgskontor. Elektronisk kontroll er videre innført som en gjennomføringsform av ubetinget fengselsstraff, og som har tilnærmet ubegrenset anvendelsesområde overfor barn under 18 år. Det vil derfor være mulig å ha en veldig fleksibel gjennomføring av en fengselsstraff overfor unge lovbytere, der regimet kan tilpasses ungdommens risikonivå. I lengre dommer legger kriminalomsorgen opp til å kunne etablere forpliktende, helhetlige planer for hele straffegjennomføringsløpet fra dag en og fram til endt tid. Dette gir forutsigbarhet.

Utfordringen med å kombinere en lengre ubetinget fengselsstraff med ungdomsstraff er at man bytter straffegjennomføringsetat underveis, noe som vil redusere muligheten for et helhetsperspektiv og en kontinuitet i straffegjennomføringen. For å sitere høringsnotatet (s20):

«Etter gjennomføringen av en lengre fengselsstraff vil kriminalomsorgen kjenne domfeltes oppføgingsbehov godt. Kriminalomsorgen har derfor de beste forutsetningene for å tilrettelegge for tilbakeføring til samfunnet.»

Ved å kombinere ungdomsstraffen med en lang ubetinget fengselsstraff risikerer man i tillegg at ungdomsstraffen blir gjennomført lenge etter at domfelte er passert 18 år. En lang fengselsstraff vil for øvrig gi muligheter for god progresjon under gjennomføringen av den ubetingede delen, jfr argumentasjonen i høringsnotatets pkt 3.3.3. Vi anbefaler derfor at ungdomsstraff ikke kan kombineres med ubetinget fengsel.

Per i dag gir straffeloven anledning til å idømme samfunnsstraff kombinert med ubetinget fengsel inntil 60 dager. Muligheten til å kunne kombinere samfunnsstraff med ubetinget fengselsstraff av enda lengre varighet overfor unge lovbytere, framstår eventuelt som mer hensiktsmessig enn ungdomsstraff. Da vil kriminalomsorgen kunne ha et helhetlig ansvar gjennom hele straffegjennomføringsløpet.

Vedrørende ærskilte hjemler som sikrer unge domfelte riktig oppfølging før og etter løslatelse (styrket ettervern).

Forslagene støttes. Det vises her til Kriminalomsorgens Fagstrategi om unge domfelte og innsatte mellom 18 og 25 år, tiltak 7, 8 og 9.

Arbeidet med å formalisere samarbeidsavtaler med forvaltningssamarbeidspartnere og frivillige samt økt kompetanse/fokus på rus rus og psykisk helse vil bidra til bedre samhandling med offentlige myndigheter, andrelinjetjeneste og frivillige som bidrar til bedre ettervern og tilbakeføring til samfunnet.

Vedrørende at påtalemyndigheten gis hjemmel til også å føre for retten rene vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff,

Det foreslås at brudd på vilkår ikke lengre nødvendigvis skal irettesettes av kriminalomsorgen, men at påtalemyndigheten også kan bringe disse inn for retten med anmodning om omgjøring. Tanken bak kommer ikke tydelig fram, men det er nærliggende å tro at dette har en sammenheng med at oppfølging av vilkårsbrudd i ungdomsstraffen har tatt for lang tid, og en antakelse om at dette skyldes kriminalomsorgen.

Vi vil bemerke at påtalemyndigheten ikke har erfaring med å behandle brudd på særvilkår fra samfunnsstraffen for retten i motsetning til kriminalomsorgen. Vi registrerer også at Justisdepartementet i høringsnotatet bemerker at det gjerne er forskjell i alvorlighetsgrad ved brudd på grunnvilkår (ny kriminalitet) og særvilkår.

Ved å ta utgangspunkt i premisset om at kriminalomsorgen er tenkt en stadig større rolle i gjennomføringen av ungdomsstraffen, virker det mest riktig at kriminalomsorgen også har ansvaret for å føre vilkårsbrudd for retten.»

Troms og finnmarks friomsorgskontor v/ ass. friomsorgsleder Tordis Keiledal og ungdomsansvarlig Renate Holden:

«Troms og Finnmark friomsorgskontor viser til ovennevnte forslag, og kommer med følgende innspill til høringsnotatet.

Adgangen til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår

Departementet foreslår at domstolene bør få adgang til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår, jf. straffeloven § 37, første ledd, bokstav a, b og d, der vilkårene er tenkt gjeldende fra rettskraftig dom, og til iverksettelse av ungdomsplan i konfliktråd. Ansvarsforholdet til bokstav a og b er politiets (jf. betinget dom), mens rusforbudet i bokstav d, tilfaller kriminalomsorgen.

Dersom kombinasjonen ungdomsstraff og særvilkår blir realitet, foreslås det å gjeninnføre påtalemyndighetens kompetanse til å fastsette særvilkår som nevnt, kombinert med overføring til ungdomsoppfølging, jf. straffeprosessloven § 71, 2 ledd (denne adgangen ble opphevet 20.desember 2023).

En mindreårig i konflikt med loven har ofte mange å forholde seg til fra lovbruddet begås til dom er avsagt. Det kan for eksempel nevnes avhør hos politiet, personundersøkelse i kriminalomsorgen, møte med forsvarer og barnevern, møte med konfliktråd, møte for domstolen, valg og samtykke til samfunnsstraff, ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging. Det er ikke sjelden at ungdommen blir overveldet, og er usikre på hvem de skal forholde seg til, og hvem som har ansvaret for hva. Dersom ungdomsstraff og særvilkår blir en realitet vil ungdommen få enda flere personer og etater å forholde seg til innen straffegjennomføringen er begynt, noe som kan gjøre det krevende å få til gode relasjoner.

Enheten er vel kjent med at det kan ta lang tid fra dom er rettskraftig, til straffegjennomføringer er i gang. Departementet har imidlertid tatt hensyn til det, ved at konfliktrådsbehandlinger er vedtatt å kunne igangsettes uten at alle tiltakene i en ungdomsplan er klar. Enheten vurderer derfor at domstolenes mulighet for å idømme foreslåtte særvilkår ikke er nødvendig, siden nevnte særvilkår i stedet kan nedfelles i ungdomsplanen ved behov. Dette vil skape klare ansvarsforhold, ettersom konfliktrådet har det koordinerende ansvaret, og har oversikten over alle involverte.

Hva gjelder særvilkåret om rustesting og rusforbud, er enheten kritisk til at dette kan pålegges før ungdommen er i gang med aktuelle tiltak i en ungdomsplan. I de tilfeller ungdommene har et bekymringsfullt rusmønster er de ofte i behov av rusbehandling. En ungdom blir ikke rusfri uten videre, selv om de pålegges et forbud. Risikoen for vilkårsbrudd, før straffegjennomføringen er i gang, vil klart være til stede. Rusforbud og rustesting for en ungdom med etablert avhengighet vurderes faglig uetisk, uten at dette skjer samtidig med behandlingstiltak i en ungdomsplan.

Enheten ser det videre ikke nødvendig å gjeninnføre påtalemyndighetens adgang til å ilegge særvilkår med ungdomsoppfølging. Dette fordi en overføring til konfliktrådene, etter straffeprosessloven § 71 a, 2 ledd, er særskilt rigget for at tiltakene i en ungdomsplan skal komme raskt i gang, siden straffesaken behandles utenfor domstolene. Da kan konfliktrådet selv, i samarbeid med aktuelt politi, avgjøre hvorvidt ungdomsplanen bør utformes med relevante vilkår.

Adgangen til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel

Ved lov av 20. desember 2023, nr. 110, ble det gitt adgang til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel i inntil seks måneder. Loven er ikke trådt i kraft. Departementet foreslår i dette høringsnotatet å kombinere ungdomsstraff med ubegrenset tid i fengsel, alternativt ett eller inntil to år.

Mindreårige som starter en lengre soning i ungdomsenheter vil automatisk overføres voksenfengsler når de fyller 18 år, og vil dermed løslates fra soning sammen med andre voksne. En ung voksens motivasjon til en ungdomsstraff etterpå, vurderes svært vanskelig å forutse ved domsavsigelse, ettersom en lang soning kan ha forringet deres motivasjon, samt bidratt til endrede behov. Som følge av dette kan risikoen bli at de ikke evner å følge opp avtaler, og begår vilkårsbrudd (ikke nødvendigvis nye lovbrudd), når de overføres på ungdomsstraff. Uavhengig av type brudd risikeres konsekvenser, der det kan ta lang tid før de blir ferdig med å sone straffen. Selv om fengsel i kombinasjon med ungdomsstraff kan være fornuftig, mener enheten at man bør unngå en «oppstykket» soning, og i stedet legge til rette for sammenhengende soning ved lengre ubetingede fengselsstraffer.

En mulighet som kan sikre gode overganger for alle unge, er dersom det åpnes for at hjemmesoning med elektronisk kontroll (EK) kan innvilges alle typer lovbrudd, og gjøres gjeldende for alle mellom 15- 24 år. En tilbakeføring i form av EK stiller krav til egnet bolig, rusfrihet og sysselsetting. Dette er absolutte krav, og bidrar til en sikker progresjon. Ved vilkårsbrudd under EK vil tilbakeføring til fengsel bli aktuelt, og straffegjennomføringen stopper ikke, ettersom en omgjøring i retten ikke er påkrevet. Ungdommene slipper derfor å vente i uker på en eventuell ny rettskraftig dom, slik de risikerer ved brudd på ungdomsstraff etter fengsel. Videre er det kriminalomsorgen som er ansvarlig straffegjennomfører under EK, fra begynnelse til slutt. Slik unngås glippsoner.

Kriminalomsorgen undersøker ikke hvorvidt en bolig er egnet ved søknader om prøveløslatelse, og løslatte kan i prinsippet flytte inn i belastede hospits.

Egnet bolig og sysselsetting i ungdomsstraff er heller ikke noe en kan kreve, der man fortsatt kan risikere at ungdommer løslates uten de basale behovene på plass. Tiltakene i ungdomsstraff gir ingen fortrinn til kommunale tjenester, jobb eller bolig, og er ingen garanti for at hverdagen umiddelbart kommer i ordnede former. Overgang fra fengsel til ungdomsstraff kan dermed bli sårbart for noen, ettersom de fortsatt er under straffegjennomføring med de konsekvenser det kan medføre.

Troms og Finnmark friomsorgskontor støtter derfor ikke forslaget til ubegrenset lengde i fengsel kombinert med ungdomsstraff. I slik tilfeller vil en eventuell møteplikt for kriminalomsorgen ivareta ettervernsfunksjonen. Enheten vurderer seks måneders fengsel som tilstrekkelig, og at det maksimalt bør idømmes inntil ett års ubetinget i kombinasjon med ungdomsstraff, jf. begrunnelsen over.

Påtalemyndighetens adgang til å føre vilkårsbrudd under ungdomsstraff

Troms og Finnmark friomsorgskontor har god erfaring med lokal jurist sin håndtering ved begjæring om omgjøring etter vilkårsbrudd på narkotikaprogram med domstolskontroll. Saksgang og oppfølging skjer hurtig, der det ikke tar urettmessig lang tid før omgjøringer kommer for retten. Enheten foreslår derfor at lokal jurist ved de ulike friomsorgskontor gis myndighet til å føre vilkårsbrudd også ved ungdomsstraff. Alternativt støttes forslaget om delt kompetanse mellom kriminalomsorg og påtalemyndighet.

Oppfølging av unge domfelte i fengselsstraff og etter løslatelse- styrket ettervern i kriminalomsorgen

Departementet foreslår å styrke ettervernet, og vurderer et behov for en utvidet plikt for kriminalomsorgen til å forberede løslatelser for unge, jf. strgf. § 41.

Enheten støtter forslaget, der en slik plikt vil stille strengere krav til kriminalomsorgens arbeid under straffegjennomføringen, og frem mot løslatelse.

Departementet foreslår også at kriminalomsorgen særlig skal legge vekt på domfeltes alder, hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging, i vurderingen av prøveløslatelser.

Etter enhetens syn inngår denne vurderingen allerede i dagens vurdering av prøveløslatelser, der en mener det ikke er behov for en slik presisering.

Departementet foreslår videre en endring i kriminalomsorgens bruk av vilkår for prøveløslatelser for unge under 25 år.

Dersom dette forslaget vedtas, vil tanken bak vilkårsfastsettelse endre seg. Man beveger seg bort fra en utilrådelighetsvurdering, til en oppfølgingsvurdering. Enheten har forståelse for ønsket, og det er gode grunner som taler for en tett oppfølging av den prøveløslatte, men spørsmålet er om det blir riktig at målgruppen skal straffes strengere på grunn av alder, ettersom brudd på vilkår gir konsekvenser. Forslaget blir etter enhetens vurdering bedre ivaretatt ved at det vedtas en plikt, som foreslått, til å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner, som kan yte bistand for å oppnå ordnede boligforhold, arbeid, opplæring, mv.»

Region nord har ingen ytterligere kommentarer eller innspill.

Kriminalomsorgen region nord

Per Ivar Vangstad e.f
Seniorrådgiver

Mari Ekrem Steien Worndal
Rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Høringsinnspill fra KRUS til

FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV. - STRAFFERETTLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

I høringsnotatet ber KDI etaten særlig ta stilling til en rekke punkter som KRUS har kommentert på:

Behovet for å gjeninnføre påtalemyndighetens adgang til å ilegge særvilkår i kombinasjon med overføring til ungdomsoppfølging etter straffeprosessloven § 71 a andre ledd, og Forslaget om muligheten til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel av ubegrenset lengde, alternativt inntil 2 år eller inntil 1 år.

Kommentarer fra KRUS

- Det ses som positivt med endringer som øker fleksibiliteten slik at unge som ellers ikke ville fått ungdomsstraff likevel kan få det.
- Samtidig åpner det for en bekymring om at det kan bli større vilje og lavere terskel for å idømme ubetinget fengselsstraff for de yngste.

Forslaget om utvidelse av kriminalomsorgens plikt etter straffegjennomføringsloven § 41, til å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner som kan yte bistand for å oppnå ordnede boligforhold, arbeid, opplæring eller andre tiltak som kan bidra til en lovlydig livsførsel etter løslatelse, dersom domfelte er under 25 år.

Kommentarer fra KRUS:

- KRUS foreslår at forpliktelser til tilbakeføringsarbeid i straffegjennomføringsloven også gir innsatte tydeligere rettigheter. Lovteksten bør formuleres slik at det tydelig festes en rettighet for innsatte til et minimum av tilbakeføringsarbeid, og på en slik måte at det utløses klagerett dersom en innsatt ikke blir tilbudt adekvat hjelp under frihetsberøvelsen. En rettighet til et minimum av tilbakeføringsarbeid med klageadgang vil gi unge voksne verktøy til mer kontroll, og også mer ansvar, i eget liv. Samtidig kan det bidra til å anerkjenne tilbakeføringsarbeid om en prioritert kjerneoppgave for kriminalomsorgen.
- Endret formulering i lovteksten bør ikke begrenses til «å ta kontakt med..» da det ikke medfører noen videre forpliktelse til strukturert samarbeid. KRUS foreslår formulering som gir rett og forpliktelse til bistand til kontaktetablering og samarbeid med offentlige myndigheter.
- Det bør tydeligere fremgå hva som er konsekvensene av et eventuelt pliktbrudd og innsattes rettigheter i den sammenheng.
- I tråd med at barnevernet har utvidet aldersgrense for ettervern, og kunnskapen om at mange unge voksne i kriminalomsorgen har bakgrunn med barnevernstiltak, bør barnevernet nevnes spesielt som potensiell samarbeidspartner når det gjelder unge under 25 år.
- Videre bør «bistand til å søke om Individuell plan» nevnes spesielt for å sikre en koordinert innsats med samarbeidende sektorer.



- En skjerping av kriminalomsorgens forpliktelse overfor for unge under 25 år ses som positivt. Samtidig kan det være betenkelig å endre loven slik at bare de under 25 får et minimum av strukturert tilbakeføringsarbeid. Det ligger allerede i straffegjennomføringslovens §§4 og 41 en tydelig forpliktelse for kriminalomsorgen til å legge forholdene til rette for innsattes tilbakeføring. Riksrevisjonen har kritisert kriminalomsorgen for å ikke følge opp denne forpliktelsen. Å presisere at kriminalomsorgens forpliktes til alminnelig tilbakeføring arbeid for unge voksne, kan føre til en fortsatt nedprioritering av strukturert tilbakeføringsarbeid for de øvrige voksne innsatte.

Forslaget om at kriminalomsorgen særlig skal legge vekt på domfeltes alder, hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging ved vurderingen av om domfelte skal prøveløslates, i et nytt femte ledd til straffegjennomføringsloven § 42.

og
Forslagene til endring i kriminalomsorgens bruk av vilkår for prøveløslatelse for unge domfelte under 25 år, i et nytt punktum i straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd.

Kommentarer fra KRUS

- Dette er endringsforslag som kan virke positivt ved at det kan styrke samarbeidet mellom fengsel og friomsorg, og tilbakeføringsarbeidet for unge innsatte.
- Møteplikt og vilkår ved prøveløslatelse kan styrke kontrollen rundt den unge, men det er også avgjørende at unge oppnår tillit og god relasjon til saksbehandler i friomsorgen dersom en endring skal skje som følge av tiltakene. KRUS ønsker å fremheve gode erfaringer med TOG-arbeidsmetodikk (tiltak overfor gjengangere). TOG som arbeidsform legger til rette for etablering av relasjon med den unge underveis i fengselsopphold og bør foretrekkes som metodikk for friomsorgens arbeid med unge.

Forslaget om å gi påtalemyndigheten adgang til å føre for retten vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff, i en delt kompetanse mellom kriminalomsorgen og påtalemyndigheten,

KRUS har ingen kommentarer til forslaget

Forslaget om å utvide retten til offentlig oppnevnt forsvarer til også å gjelde under ungdomsplanmøtet ved ungdomsoppfølging.

KRUS har ingen kommentarer til forslaget, utover at det anses positivt å forsterke unge voksnes rettigheter under straffegjennomføring.

KRUS 02.04.24

Siv Gaarder har laget utkast til innspill, disse er videre kommentert av andre medlemmer i FOUgruppen Barn og unge v/Ingrid Lundeberg og Karianne Hammer.



Kriminalomsorgen region øst – regionkontor
Ellen Isaksen Kochar

U.off § 13 offl.jfr fm §
13 nr 1

Deres ref:

Vår ref:
202400046-34

Dato:
27.03.2024

HØRINGSSVAR FRA OSLO FRIOMSORGSKONTOR - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV. STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Vi viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet datert 1.3.2024. Forslagene gjelder endringer i de strafferettslige reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Oppsummering av innspill

- Oslo friomsorgskontor støtter intensjonen om å legge særvilkår i perioden fra rettskraftig dom til igangsetting av straffegjennomføring. Vi mener imidlertid at nytt regelverk og bedre rutiner som sikrer en raskere straffesakskjede vil redusere behovet, slik at eventuelle særvilkår vil ha liten reell effekt.
- Oslo friomsorgskontor støtter ikke forslaget om å utvide adgangen til å kombinere ubetinget fengsel med ungdomsstraff utover 6 måneder.
- Ungdomsstraff og samfunnsstraff bør ha samme virkeområde, også i kombinasjon med ubetinget fengsel.
- Oslo friomsorgskontor støtter forslaget om styrke ettervernet for unge under 25 ved utvide kriminalomsorgens plikt til å forberede løslatelse for unge domfelte.
- Oslo friomsorgskontor støtter forslaget om at kriminalomsorgen, ved vurdering av prøveløslatelse, særlig skal legge vekt på alder, hensyn til progresjon og oppfølgingsbehov.
- Oslo friomsorgskontor mener kriminalomsorgen bør føre vilkårsbrudd for retten.
- Oslo friomsorgskontor ser ikke behovet for at forsvarer skal være tilstede ved oppstart av ungdomsplanen i ungdomsoppfølging.
- Oslo friomsorgskontor peker på at unge som dømmes til samfunnsstraff og ubetinget fengsel av likhetsprinsipp bør ha de samme rettigheter til forsvarer som er vedtatt for ungdomsstraff.

Kriminalomsorgen region øst

Innledning

Oslo fromsorgskontor har de siste 22 årene hatt et spesifikt fagmiljø knyttet til ungdom og straffegjennomføring. Høringssvaret bygger på denne praksiskunnskapen som har gitt oss svært relevante erfaringer til denne høringen. Vi ønsker innledningsvis å gi en kort redegjørelse for vårt kunnskapsgrunnlag knyttet til ungdom og straffegjennomføring.

Da samfunnsstraffen ble innført i 2002, valgte Oslo fromsorgskontor å opprette en egen fagavdeling for ungdom. Vi var forberedt på å få flere unge dømt til samfunnsstraff, og ønsket å jobbe målrettet med å bygge et kompetansemiljø rettet mot ungdom og straffegjennomføring. Samfunnsstraffen åpnet opp for at tverretattlig samarbeid, tiltak og oppfølging kunne inngå som en del av timene. Med en egen fagavdeling for ungdom, ble vi bedre rustet til å knytte oss tettere til hjelpetjenestene, og andre aktører som rettet seg spesifikt mot ungdom.

Fra 2002 til 2014, perioden før innføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, mottok Oslo fromsorgskontor totalt 953 samfunnsstraffer på ungdommer som var under 18 på gjerningstidspunktet. Det gir et årlig gjennomsnitt på 73 dommer. Fra 2015 til 2023 mottok Oslo fromsorgskontor 440 samfunnsstraffer på ungdommer som var under 18 på gjerningstidspunktet. Det gir et årlig snitt på 55 dommer. I samme periode har vi hatt et samarbeid med konfliktrådet omkring ungdomsstraffen.

Fra 2021 har Oslo fromsorgskontor hatt ressurspersoner som bistår fengslene med å forberede prøveløslatelse og møteplikt for unge innsatte under 25 år. Disse fagpersonene jobber to dager inne i fengslene og tre dager fysisk på fromsorgskontoret hvor de følger opp ungdom som er løslatt med vilkår om møteplikt. Dette bidrar til å bygge ned glippsonen mellom fengsel og fromsorg og styrker relasjonsbyggingen med den enkelte ungdom.

Oslo fromsorgskontor har en egen fagstilling (ungdomsansvarlig) som jobber med utviklingsarbeid og forbedring av rutiner i straffesakskjeden. Ungdomsansvarlig har også ansvar for å kvalitetssikre innholdet for ungdom og har fokus på at vi har gode strukturer for tverrsektorielt samarbeid knyttet til ungdom.

Oslo fromsorgskontor har et av landets mest erfarne fagmiljø på området ungdom og straffegjennomføring i samfunnet og er godt kjent med ungdommenes behov og ressurser. Vi kjenner de eksterne fagmiljøene og aktørene det er naturlig å samarbeide med for å tilpasse straffegjennomføringen til den enkelte ungdom.

Behov for en helhetlig gjennomgang på alle straffereaksjoner som er særlig egnet til ungdom

Oslo fromsorgskontor er positive til at departementet ønsker å forbedre ordningen med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Vi vil samtidig understreke at departementet/lovgiver bør se på alle straffereaksjonene som er særlig egnet for ungdom i et helhetlig perspektiv. Dette er den fjerde høringen knyttet til straffereaksjonene ungdomsoppfølging og ungdomsstraff. Samtidig er det ikke gjort noen endringer for å tilpasse samfunnsstraffen til ungdom, utover

utvidelsen av samfunnsstraffens anvendelsesområde for de som var under 18 på handlingstidspunktet, jf. Prop. 135 L (2010-2011) Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff).

I forarbeidene til straffegjennomføringsloven, Ot.prp. nr. 5 (2000–2001) s. 126, ble det påpekt at *samfunnsstraff ofte vil være godt egnet for unge lovbyggere, som trenger en umiddelbar reaksjon i en tidlig fase av en kriminell karriere med tydelige konsekvenser ved brudd.*

Dette ble gjentatt i forarbeidene til ny straffelov, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) s. 294 og 296. I *St.meld. nr. 20 (2005–2006) Alternative straffereaksjonar overfor unge lovbyggjarar* fremhevet regjeringen at bruk av samfunnsstraff som alternativ reaksjonsform burde økes, særlig overfor unge lovbyggere. *Samfunnsstraff er i dag en sentral straffereaksjon der barn har begått lovbrudd*

I Prop. 135 L (2010-2011) Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff) beskrives samfunnsstraff i punkt 4.2.7:

Samfunnsstraff med tett oppfølging fra kriminalomsorgen kan være godt egnet for unge lovbyggere. Regjeringens mål er å øke bruken av denne straffereaksjonen. Det er imidlertid behov for å videreutvikle og tilrettelegge straffen for unge lovbyggere.

Anvendelsesområdet for samfunnsstraff ble i denne sammenheng utvidet ved at *samfunnsstraff skal kunne benyttes for unge under 18 år, også når det ellers ville vært idømt fengsel over ett år.*

Samfunnsstraff er en sentral straffereaksjon for ungdom som var under 18 da lovbruddet ble begått og vil etter vårt syn fortsatt være det, på tross av forslagene om å forbedre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Slik vi tolker rettsutviklingen, er det fortsatt et politisk og faglig uttalt mål å øke bruken av samfunnsstraff for unge lovbyggere.

Dette gjenspeiles også i rettspraksis fra Oslo tingrett. Samfunnsstraff er den straffereaksjonen som anvendes mest i U18 saker, jf. «Analyse av U18-saker avsagt i Oslo tingrett i 2021» (s.12). Analysen viser at 8 ungdommer ble dømt til ungdomsoppfølging, 21 ble dømt til ungdomsstraff og 45 ungdommen ble dømt til samfunnsstraff.

I 2022 ble 16 ungdommer dømt til ungdomsoppfølging, 9 ble dømt til ungdomsstraff og 31 ble dømt til samfunnsstraff ved i Oslo tingrett. Dette viser at samfunnsstraffen er den mest brukte og egnede straffereaksjonen i U18 saker i Oslo. Denne utviklingen er positiv og vil sannsynligvis fortsette i årene fremover.

Oslo friomsorgskontor uttrykker likevel en viss bekymring for at noen av forslagene i denne høringen og endringer som ble vedtatt 20. desember 2023, vil kunne gi utilsiktede konsekvenser for ungdom hvor ungdomsstraff ikke er en egnet straffereaksjon. Vi vil kommentere dette spesielt under endringsforslagene i denne høringen og ber departementet være særlig oppmerksom på dette.

Merknader til kapittel 2 – adgangen til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår

Det foreslås å gi domstolen adgang til å kombinere ungdomsstraff med de særvilkår som følger av straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d. Formålet er å sikre faste rammer rundt ungdommen allerede fra rettskraftig dom. På den måten kan ungdommen rammes inn i de ukene det kan gå frem til det nærmere innholdet i ungdomsplanen fastsettes.

Vi ser at forslaget kan ha gode grunner for seg og at enkelte av ungdommene har behov for oppfølging gjennom vilkårsfastsettelse i denne perioden ut fra vår kjennskap til ungdom som har begått kriminalitet. Det er imidlertid flere betenkeligheter med at domstolen skal ha adgang til å fastsette særvilkår. Noen av disse utfordringene kan bøtes på ved klare og tydelige prosesser i forkant.

Forberedelser og en helhetlig plan

For å sikre at domstolen har et godt kunnskapsgrunnlag for å fastsette passende og nødvendige særvilkår, bør det i forkant være tydelige arbeidsprosesser som sikrer en bred tverrfaglig drøfting. Dette for å unngå at vilkår fastsettes uten tilstrekkelig kjennskap til den enkelte ungdom.

For å sikre at særvilkår er passende for den enkelte ungdom og for å sikre en effektiv kontroll av disse, er det behov for faste rutiner i forkant av hovedforhandling. Dersom det skal være realistisk å følge opp vilkårene, må aktørene som skal følge opp være informert og forberedt. En eventuell vilkårsfastsettelse bør drøftes tverrfaglig i koordineringsgruppen (KOG) dersom det foreligger samtykke til dette. Dersom det anmodes om personundersøkelse for ungdom (PUM), bør det allerede i anmodningen fremkomme et ønske om å vurdere særvilkår og utrede hvordan disse eventuelt skal utformes og følges opp.

Utfordrende å få vilkårsfastsettelse til å fungere i praksis

Vi peker på at slik vilkårsfastsettelse vil kunne føre til at ungdommen havner i en situasjon hvor vilkårsbrudd oppstår, før ungdomsstraffen i det hele tatt er kommet i gang. Dette vil utgjøre en økt risiko for at ungdommene får en uheldig og utilsiktet start på straffegjennomføringen allerede i «venteperioden» før ungdomsstraffen igangsettes. Det må blant annet konkret vurderes hvilke konsekvenser vilkårsbrudd skal få i det enkelte tilfelle.

Videre trekkes frem hensynet til forutberegnelighet for ungdommen og aktørene rundt ungdommen med hensyn til hvem som har ansvar for å følge opp og kontrollere slike vilkår. Problemstillingen er nevnt i høringsnotatet og vi ser det er viktig med formelle avklaringer. Uavklarte ansvarsforhold og uklarhet rundt hvem som har ansvar for å følge opp og kontrollere vilkårene samt illegge sanksjoner, vil kunne skape samarbeidsproblemer mellom aktørene rundt ungdommen allerede før ungdomsstraffen er i gang. Dette vil være uheldig og en utilsiktet konsekvens av forslagene.

Bruk av særvilkår vil kunne forsinke oppstart av ungdomsstraffen dersom det eksempelvis oppstår uklarhet rundt hvorvidt ungdommen har brutt et eller flere vilkår.

Hvem skal ha ansvar for å følge opp særvilkårene?

Vi er positive til intensjon om å ramme inn ungdom allerede fra rettskraftig dom. Vi merker oss at det i forslaget ikke er konkretisert hvem som skal følge opp om vilkårene etterleves og hvem som eventuelt skal ha ansvar for å melde brudd og varsle rette myndighet om disse. Det er foreslått at kriminalomsorgen skal følge opp rusforbud etter straffegjennomføringsloven § 56, jf straffeloven § 38 tredje og fjerde punktum.

Særvilkår om bosted, oppholdssted, opplæring og arbeid er ressurskrevende å følge opp. Dersom dette skal fungere i praksis, kreves det tett koordinering og tydelige ansvarsforhold for å skape en ryddig og forutsigbar prosess.

Kriminalomsorgens eventuelle ansvar for å følge opp rusforbud

Departementet foreslår at kriminalomsorgen skal ha ansvar for å følge opp et eventuelt vilkår om rusforbud etter straffeloven § 37 bokstav d. Vi støtter ikke forslaget uten videre selv om det kriminalomsorgen har innarbeidede og gode rutiner for avkreving og lang erfaring med rustesting og kontroller. Kriminalomsorgen har også akkrediterte prosedyrer for både avkreving og analyse for rusmiddeltesting ved Folkehelseinstituttet (FHI).

Når det gjelder ruskontroll ved ungdomsstraff etter konfliktrådsloven § 29, er det i praksis helsefagarbeidere i Først eller liknende private aktører som foretar urinprøve av ungdom som gjennomfører ungdomsstraff. Dersom domstolen får hjemmel til å legge særvilkår etter straffeloven § 37, er det i utgangspunktet naturlig at det er de samme aktørene som tar rusprøver under straffegjennomføringen, som også følger opp tilsvarende vilkår før igangsetting av ungdomsplanen. Det naturlige er da at konfliktrådet i samarbeid med påtale følger opp eventuelle rusforbud. Dette vil være mest ryddig for ungdommene. Vi påpeker imidlertid at rettssikkerheten ikke er like god for sanksjonsprøver som gjennomføres utenom godkjente og akkrediterte institutter. Dersom kriminalomsorgen får ansvar for å følge opp vilkår om rusforbud, forutsettes det at frimsorgskontorene ressursmessig har kapasitet til å gjennomføre tilstrekkelig kontrollvirksomhet.

Målsetting å korte ned tidsbruken

Etter vår oppfatning bør en søke å korte ned tiden fra domsavsigelse til gjennomføringstiden begynner å løpe, slik at risikoen for «utglidning» for ungdommene i perioden mellom dom og oppstart av straffegjennomføring reduseres så mye som mulig. En mulighet er å innarbeide en rutine hvor domstolen forkynner et tidspunkt for oppmøte hos straffegjennomførende etat allerede ved hovedforhandling. Etter nye prosessregler som ble vedtatt 20. desember 2023, skal påtalemyndigheten oversende rettskraftig dom innen en uke. Når reglene trer i kraft, vil behovet for særvilkår reduseres. Konfliktrådet vil etter de nye reglene også kunne igangsette raskere da man ikke behøver å ha alle tiltak på plass. Vi kan derfor ikke se at særvilkår mellom rettskraftig dom og iverksetting vil kunne ha noe særlig preventiv effekt i praksis, selv om intensjonen støttes. Det aller viktigste må være å korte ned tidsbruken i alle ledd for å sikre rask igangsetting av straffereaksjonen.

Tilsvarende hjemler må eventuelt gjelde for alle straffereaksjoner

Dersom forslaget om å fastsette særvilkår i kombinasjon med ungdomsstraff blir vedtatt, mener vi at tilsvarende også bør gjelde for samfunnsstraff og ubetinget fengsel. Det er neppe slik at ungdom som er aktuelle for ungdomsoppfølging/-straff har større behov for særvilkår enn ungdommer som er aktuelle for samfunnsstraff eller ubetinget fengsel. Det kan med andre ord like fullt være de ungdommene som vurderes egnet for samfunnsstraff, som har behov for særvilkår frem til straffen iverksettes.

Hensynet til sammenheng og kontekst i regelverket når det gjelder straffereaksjoner for ungdom tilsier at det bør være lik adgang (eventuelt manglende adgang) for domstolene til å fastsette særvilkår frem til straffegjennomføringen starter.

Merknader til kapittel 3 – adgangen til kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel

Kombinasjon av ungdomsstraff med ubetinget fengsel med ubegrenset lengde, alternativt inntil 2 år eller inntil 1 år

Det er ved lov 20. desember 2023 nr. 110 innført adgang til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel i inntil 6 måneder. Departementet ber om høringsinstansenes syn på ytterligere forslag til lovendringer, herunder kombinasjonsadgang med ubetinget fengsel av ubegrenset lengde, alternativt ubetinget fengsel på inntil 2 år eller inntil 1 år.

En første utfordring knyttet til forslagene er i hvilken utstrekning ungdomsstraffens virkeområde vil utvides slik at domfellelse for alvorlige lovbrudd som i utgangspunktet var ment å falle utenfor ungdomsstraffens område, i så fall vil falle innenfor.

Videre peker vi på spørsmålet om de foreslåtte endringene vil føre til et generelt strengere eller mildere straffenivå for ungdommene, eksempelvis ved at barn som tidligere kun ville ha fått ungdomsstraff, etter forslagene kan risikere å bli idømt fengselsstraff i tillegg. I denne forbindelse trekker vi frem bekymringen som også er uttrykt i høringsnotatet om hvorvidt forslagene vil medføre økt bruk av fengsel overfor barn. Disse spørsmålene vil etter vårt syn være viktige i vurderingen av hvilken kombinasjonsadgang som skal gjelde, herunder lengden av reaksjonen.

Hvorvidt en kombinasjonsadgang vil føre til strengere eventuelt mildere straffer generelt, er utfordrende å besvare jf også høringsnotatet. Straffutmålingen og valget av straffart er i den enkelte sak konkret fastsatt ettersom det er en rekke omstendigheter som kan gjøre seg gjeldende og trekke i både skjerpene og formildende retning. Det er imidlertid, også som påpekt i høringsnotatet, en klar forutsetning for en slik kombinasjonsadgang at terskelen i straffeloven § 33 knyttet til å idømme barn fengselsstraff skal ligge fast. Det vil si at det i praksis bør være den samme høye terskelen for å idømme fengselsstraff ved siden av en ungdomsstraff som å idømme fengselsstraff alene. Så lenge denne terskelen ligger fast, og en må anta at domstolene

følger opp denne i praksis, vil det ved en kombinasjonsadgang etter vårt syn ikke være risiko for økt og/eller utilsiktet bruk av fengselsstraff overfor barn.

Et vesentlig poeng i denne sammenheng er at ungdommen får adekvat og tett oppfølging i fengsel og ikke minst under prøveløslatelse gjennom fastsettelse av vilkår. Dermed får ungdommen gradvis og tilsiktet progresjon på veien mot endt straffegjennomføring/ordinær løslatelse. Det vil kunne svekke både ungdommens behov og motivasjon til å skulle starte på en ungdomsstraff etter at den ubetingede fengselsstraffen er gjennomført dersom ungdomsstraff brukes i kombinasjon med lengre fengselsstraffer.

Samtidig påpekes en sentralt fordel ved at domstolene har kombinasjonsadgang, som også er uttrykt fra Oslo tingrett sin side, nemlig at en kombinasjonsadgang ikke vil øke andelen ungdommer som får ubetinget fengsel, men at det vil øke andelen ungdommer som får aktiv oppfølging av konfliktrådet som siste del av straffen sin.

Etter dette er det vår vurdering at det er den allerede vedtatte endringen med kombinasjonsadgang mellom ungdomsstraff og ubetinget fengsel med inntil 6 måneder, som har de beste grunner for seg. Dette vil ikke - i alle fall ikke i stor utstrekning - føre til at ungdomsstraffens virkeområde utvides og trolig heller ikke motvirke intensjonen med bruk av ungdomsstraff. Det må antas at de alvorligste lovbruddene som opprinnelig ikke var ment å egne seg for ungdomsstraff, nå fortsatt vil falle utenfor ungdomsstraffens område. Dette i motsetning til hva som kan bli situasjonen ved en kombinasjonsadgang med inntil 1 eller 2 år ubetinget fengsel.

Selv om intensjonen med forslaget om å utvide lengden av ubetinget fengsel i kombinasjon med ungdomsstraff er god, dvs å styrke ettervernet, mener vi dette best ivaretas innenfor kriminalomsorgens verktøykasse med muligheter og adgang etter gjeldende rett for å legge til rette for progresjon, jf straffegjennomføringsloven § 3. Dette vil vi kommentere nærmere under punktet som handler om å styrke ettervernet i kriminalomsorgen.

En kort ubetinget fengselsstraff som på slutten inneholder en kortvarig prøveløslatelse med hensiktsmessige vilkår, vil kunne skape et godt utgangspunkt for påfølgende oppfølging av konfliktrådet i ungdomsstraff. Dette vil legge til rette for at ungdommene får et samlet, men ikke for langt, opplegg som gir gode muligheter for et kriminalitetsfritt liv etter endt gjennomføring.

En lengre ubetinget fengselsstraff i kombinasjon med ungdomsstraff, kan føre til at den unge i alder kan bli langt eldre enn den opprinnelige tiltenkte målgruppen for ungdomsstraffen. Den unge kan i mange tilfeller bli godt over 20 år før domfelte skal løslates til en lengre ungdomsstraff. Dette taler imot forslaget om å utvide kombinasjonsadgangen utover 6 måneder som er vedtatt.

Ungdomsstraff og samfunnsstraff bør ha samme virkeområde

Etter vårt syn bør samfunnsstraff og ungdomsstraff ha lik kombinasjonsadgang og virkeområde. Dersom lengden på ubetinget fengsel kombinert med ungdomsstraff forlenges ytterligere, vil

samfunnsstraffen kombinert med 60 dagers ubetinget fengsel ha et vesentlig snevrere anvendelsesområde enn hva som foreslås for ungdomsstraff i denne høringen. Det avgjørende valget mellom samfunnsstraff og ungdomsstraff bør være hva ungdommen er *egnet* for. Ungdom som ikke vurderes egnet for ungdomsstraffen i kombinasjon med ubetinget fengsel, bør ha et reelt alternativ til en lengre fengselsstraff. Dette kan oppnås gjennom samfunnsstraff kombinert med tilsvarende lengde ubetinget fengsel som legges til ungdomsstraff.

Det er uheldig dersom ungdom som har begått alvorlig kriminalitet, som kvalifiserer for ungdomsstraff kombinert med en lengre ubetinget fengsel, men som ikke egnes til en slik reaksjon således mister muligheten for å gjennomføre samfunnsstraff i kombinasjon med ubetinget fengsel siden anvendelsesområdet ikke er passende/er for lite. I slike tilfeller vil det eneste reelle alternative være en lengre ubetinget fengselsstraff.

Oslo fromsorgskontor har som nevnt lang erfaring med å vurdere hvilke straffereaksjoner som er best egnet for den enkelte ungdom. Vi erfarer således at ungdomsstraff i mange tilfeller ikke fremstår som egnet straffereaksjon, men at samfunnsstraff gir bedre muligheter og rammer. Det bør være ungdommens behov og hva de er egnet til etter en grundig og faglig vurdering, som bør være avgjørende for domstolens valg av straffereaksjon. Virkeområdet bør av den grunn være likt for ungdomsstraff og samfunnsstraff.

Oslo fromsorgskontor har siden ungdomsstraffen ble innført utført ca 80 personundersøkelser for ungdom (PUM) årlig og er dermed den instans som besitter lengst erfaring med slike vurderinger i praksis. Vi ønsker å tydeliggjøre hvilke tilfeller hvor ungdomsstraffen ikke er en egnet straffereaksjon. Dette for å understreke at regelverket til samfunnsstraffen må sees i sammenheng med ungdomsstraff.

Ungdomsstraffen krever tverrsektorielle hjelpebehov over tid

Ungdomsstraff er en egnet straffereaksjon for ungdom som har *behov* for en tverrsektoriell oppfølging over tid. For at ungdomsstraff skal være egnet, må altså oppfølgingsbehovet være av et slikt omfang at det er behov for tverrsektorielle tiltak. Det er eksempelvis ikke tilstrekkelig om ungdommen har behov for støttesamtaler hos psykolog, men ellers mestrer livsområder som skole, nettverk eller lignende. Ungdommen må samtidig *vis* *vilje* til å ta imot og nyttiggjøre seg tverrsektorielle hjelpetiltak over tid. Ungdomsstraff er egnet for ungdom som har behov for *tverrsektoriell* oppfølging. Det vil si at ungdommen må ha oppfølgingsbehov på *flere* livsområder, slik at en kan fylle ungdomsplanen med reelle og konkrete tiltak. Straffereaksjonen er ikke egnet for ungdom som ikke viser motivasjon for å ta imot tverrsektoriell oppfølging. I slike tilfeller viser det seg at samfunnsstraffen er langt bedre egnet.

Organiseringen av ungdomsstraffen

Ungdomsstraff er en straffereaksjon hvor aktørene som har ansvar for tiltak møtes jevnlig, vanligvis hver 4. uke. Disse møtene kalles «oppfølgingsteam», og kan bestå av mange ressurspersoner i tillegg til ungdommen og verge. For noen, særlig sårbare ungdommer, kan slike store aktørmøter være svært krevende. Under utarbeidelse av personundersøkelser for ungdom mottar Oslo fromsorgskontor i enkelte tilfeller informasjon fra barneverntjenesten eller andre behandlere som tilsier at ungdommen ikke tåler/håndterer å delta i ansvarsgruppemøter eller

liknende organisering. Aktører tett på ungdommen opplyser at ungdommen kun fungerer under en-til-en oppfølging. I slike tilfeller er det til ungdommens beste at retten vurderer å idømme samfunnsstraff fremfor ungdomsstraff. I en dom på samfunnsstraff vil kriminalomsorgen i større grad kunne legge til rette individuelle (en-til-en) oppfølging i gjennomføringsplanen, og unngå at det etableres ansvarsgrupper for å organisere oppfølgingen rundt den domfelte.

Krav om erkjennelse

Ungdomsstraff er en egnet straffereaksjon for ungdom som erkjenner de faktiske forholdene eller viser vilje til å ta ansvar for handlingene som er begått. Selv om det ikke lengre er obligatorisk med gjenopprettende prosess, forutsettes det at ungdommen påtar seg ansvar og erkjenner de faktiske forholdene. Ungdomsstraff er derfor ikke egnet for ungdom som ikke erkjenner de faktiske forholdene eller har vilje til å ta ansvar for de handlingene ungdommen skal dømmes for.

Vurdering av en straffereaksjon avsagt med et timeantall

Vi har erfart at enkelte ungdom profitterer på en straffereaksjon som er avsagt med et konkret timeantall slik som tilfeller er for samfunnsstraffen. Timene gir en forutsigbarhet og en målbarhet som kan støtte opp under viljen til å følge opp. Ungdommen vet at hvert fremmøte går i fradrag av det totale timetallet. Ved manglende fremmøte, må timen tas igjen, og kan dermed bidra til at ungdommen følger opp vilkårene. Dette kan igjen føre til at samfunnsstraff kan være en mer egnet straffereaksjon.

Ungdomsstraff er ikke å anbefale for unge voksne

Vi ser noen uheldige avgjørelser hvor retten har funnet ungdomsstraff som eneste alternativ til ubetinget fengsel. Et eksempel er en avgjørelse i Borgarting lagmannsrett 23. mars 2022 (21-105901AST-BORG/03). Her har retten ikke vurdert samfunnsstraff, men landet på en ungdomsstraff til en person som kommer til å fylle 21 år før saken iverksettes. I slike saker mener vi samfunnsstraff ville være mer hensiktsmessig grunnet domfeltes alder.

Oppfølging av unge domfelte under gjennomføring av fengselsstraff og etter løslatelse – styrket ettervern i kriminalomsorgen

For å styrke ettervernet for unge domfelte, ønsker departementet å høre et forslag som utvider kriminalomsorgens plikt til å forberede løslatelse for unge domfelte. Videre ønsker departementet å høre et forslag om at kriminalomsorgen, ved vurderingen av om domfelte skal prøveløslates, særlig skal legge vekt på domfeltes alder samt hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging.

Oslo friomsorgskontor støtter departementets forslag, og mener disse forslagene vil sikre intensjonen om å styrke ettervernet av unge domfelte. Å tydeliggjøre og styrke regelverket for ettervern innenfor kriminalomsorgen, vil bidra til redusere glippsonen mellom fengsel og frihet da ansvaret holdes innenfor samme etat. Vi støtter av den grunn dette forslaget, fremfor å søke å etablere ettervern gjennom en ungdomsstraff i etterkant av fengsel.

Vi mener kriminalomsorgen har det beste grunnlaget og verktøyet for å vurdere progresjon. Kriminalomsorgen kjenner best til ungdommens oppfølgingsbehov ved en løslatelse. Det er

etablert tverrfaglige sammensatte ungdomsteam og opprettet nye stillinger som ungdoms-ansvarlige i kriminalomsorgen. Et styrket ettervern for unge i aldersgruppen 18-24 år er også i tråd med tiltakene i kriminalomsorgens fagstrategi for unge (2021-2026).

Det er viktig å understreke at hverken ungdomsteam eller ungdomsansvarlig i seg selv er et ettervern, og at kriminalomsorgen (frimsorgskontorene) kun får tatt del i ettervernet ved en prøveløslatelse når det settes *vilkår om møteplikt* til frimsorgen, altså under møtepliktperioden frem mot endt tid.

Oslo frimsorgskontor støtter departementets forslag om å utvide kriminalomsorgens plikt til å forberede løslatelse for unge domfelte under 25 år. Vi har erfaring med ulik praksis i fengslene når det gjelder kontakt med offentlige myndigheter ved løslatelse av de unge. I fengsler med ungdomsteam opprettes det alltid kontakt med hjelpeapparatet rundt ungdommen, mens i andre fengsler er dette ikke alltid på plass. En utvidet plikt vil sikre at samtlige fengsler tar kontakt med hjelpeapparatet og dette kan bidra til bedre planlagte prøveløslatelser med tettere oppfølging av unge domfelte.

Oslo frimsorgskontor støtter også departementets forslag om et nytt femte ledd i straffegjennomføringslovens § 42 hvor domfeltes alder, hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging skal vektlegges ved vurdering av prøveløslatelse.

I vårt arbeid med unge domfelte ser vi at det er ulik praksis i fengslene i vurdering av prøveløslatelser samt vurdering om fastsettelse av vilkår for unge under 25 år. Noen fengsler vektlegger alder og behov for oppfølging, mens dette ikke er vektlagt ved andre fengsler. En plikt til å vurdere om det skal settes vilkår når domfelte er under 25 år vil kunne bidra til å sikre lik praksis ved fengslene.

Oslo frimsorgskontor har samarbeidet tett med ungdomsteamet i Indre østfold fengsel, avdeling Eidsberg og ungdomsteamet i Oslo fengsel om prøveløslatelser av unge til Oslo under 25 år. Vi ser at unge under 25 år som gjennomfører ubetinget fengsel er en særlig sårbar gruppe med sammensatte behov og behov for tett oppfølging. Vi anser det som positivt med ett nytt femte ledd i straffegjennomføringsloven § 42, hvor domfeltes alder, hensynet til progresjon og behov for oppfølging vektlegges.

Det er en forholdsmessig stor andel unge innsatte i fengslene underlagt Kriminalomsorgen region øst. Vi mener det er behov for å utvide ungdomsteamene i denne regionen, for å styrke innsatsen mot unge innsatte. Dette vil bidra til at fengslene har ressurser slik at de på et tidlig tidspunkt kan ta kontakt med hjelpeinstanser og lager en progresjonsplan med tett oppfølging etter løslatelse fra fengsel.

Oslo frimsorgskontor har organisert planlegging av prøveløslatelse for unge innsatte gjennom TOG-tiltaket (tiltak ovenfor gjengangere). Frimsorgens ansatte jobber i fengslene to dager og i frimsorgen i to dager per uke. Denne arbeidsmodellen reduserer glippsonen mellom fengsel og frihet og styrker relasjonene til ungdommene i fengsel som videreføres etter løslatelse. Det sikrer

samtidig et tettere samarbeid mellom fengsel og friomsorg og øvrige hjelpeapparat. Vi anbefaler at arbeidet knyttet til forberedelse av løslatelse av unge organiseres etter TOG-modellen som har vist seg å fungere meget godt i praksis.

Det vises til Kriminalomsorgsdirektoratets rapport fra 2021 med anbefaling om utvidelse av ordningene med straffgjennomføring med elektronisk kontroll. Her anbefales det blant annet å utvide adgangen til å gjennomføre straff med elektronisk kontroll for domfelte som er under 25 år. Vi støtter anbefalingen.

Oslo friomsorgskontor jobber spesifikt med prøveløslatelser av unge under 25 år i bl.a. Oslo fengsel. Vår erfaring etter dagens regelverk er at svært få av unge domfelte kvalifiserer for straffgjennomføring med elektronisk kontroll pga. lovbruddskategori, straffehistorikk og oppførsel i fengsel. Unge domfelte får dermed ikke mulighet for denne form for gradvis overføring til samfunnet.

Vi støtter at elektronisk kontroll gis som en del av progresjon i ubetingede straffer, men det er nødvendig å tilpasse regelverket knyttet til elektronisk kontroll.

Merknader til kapittel 4 – Påtalemyndigheten adgang til å føre vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff

Forslaget innebærer en delt kompetanse mellom kriminalomsorgen og påtalemyndigheten til å iretteføre saker for retten. Denne kompetansen kommer i tillegg til den kompetansen påtalemyndigheten har i dag til å føre bruddsaker der det er begått nye straffbare handlinger.

Etter vårt syn bør ordningen fortsette slik den er i dag. Vi støtter dermed ikke forslaget. I dag fører påtalemyndigheten saker der bruddet skyldes at ungdommen har begått ny kriminalitet, eventuelt i kombinasjon med vilkårsbrudd. Kriminalomsorgen ved regionalt nivå fører rene vilkårsbruddsaker.

Det pekes på at henholdsvis regionalt nivå i kriminalomsorgen og juristene i påtalemyndigheten antas å ha god kjennskap til sine ansvarsområder i bruddsakene slik det er i dag. En endring vil således representere en ny og annerledes ordning som vil kunne forsinke fremfor å effektivisere håndtering av bruddsakene, noe som er særlig betenkelig i bruddsaker som vedrører unge domfelte. Det antas med andre ord ikke å være et godt effektiviseringstiltak til fordel for de unge at påtalemyndigheten skal ha denne kompetansen *sammen* med regionalt nivå i kriminalomsorgen.

Vi har forstått at det er ønskelig for regionalt nivå i kriminalomsorgen å beholde denne kompetansen. De potensielle utfordringene som kan oppstå i praksis ved at to etater skal ha ansvar og kompetanse til å føre vilkårsbruddsaker, kan føre til uklarhet og uenighet om hvem som skal og/eller er best egnet til å iretteføre den enkelte sak. Det synes da mer hensiktsmessig med klarere skiller slik ordningen er i dag. Det pekes også på betenkeligheter ved at konfliktrådet ifølge høringsnotatet i så fall skal beslutte om påtalemyndigheten eller kriminalomsorgen skal håndtere den enkelte bruddsak.

Det er nødvendig at regionalt nivå i kriminalomsorgen og tingrettene innfører særlige rutiner for å prioritere U18 saker for å sikre en rask behandling.

Et argument for at kriminalomsorgen bør føre vilkårsbrudd, knyttes til adgangen til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel. Det er også vedtatt at domstolen ved vilkårsbrudd i en ungdomsstraff, kan sette vilkår om straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK).

Kriminalomsorgen har førstehånds kunnskap om straffegjennomføring, herunder terskelen for brudd på samfunnsstraff og EK og vi mener således at kriminalomsorgens jurister er best egnet til å føre vilkårsbruddene for retten.

Merknader til kapittel 5 - Rett til offentlig oppnevnt forsvarer også ved ungdomsplanmøtet under ungdomsoppfølging

Ved lov 20. desember 2023 nr. 110 er retten til offentlig oppnevnt forsvarer utvidet til å gjelde alle saker hvor ungdommen idømmes ungdomsstraff. Videre innføres rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i en klageprosess, både ved ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Forslaget som nå høres, gjelder en ytterligere utvidelse av retten til offentlig oppnevnt forsvarer til også å gjelde under ungdomsplanmøtet ved ungdomsoppfølging.

Utgangspunktet etter konfliktrådsloven § 15 andre ledd er at partenes advokat eller rettshjelper ikke kan delta som støtteperson under møter i konfliktrådet. Ved gjennomføring av ungdomsstraff gjelder et unntak fra dette ved at forsvarer og/eller bistandsadvokat har rett til å være til stede i ungdomsstormøtet, og slik at salæret for dette dekkes av det offentlige. Hensikten er at forsvarer skal ivareta rettssikkerheten til ungdommen i ungdomsstormøtet, først og fremst ved å påse at ungdomsplanen som fastsettes ikke blir urimelig tyngende.

Vi ser at likhetsbetraktninger når det gjelder ivaretagelse av unges rettigheter under gjennomføring av likeartede straffereaksjoner for ungdom, særlig ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, kan tilsa at retten til advokatbistand bør være den samme under begge type straffegjennomføringer.

Utover at likhetsbetraktninger tilsier at de unge skal ha lik adgang til juridisk bistand støtter vi imidlertid ikke forslaget om rett til advokatbistand ved utforming av ungdomsplan under ungdomsoppfølging. Vi kan ikke se at det er behov for dette. At resultatet blir en hensiktsmessig og forholdsmessig utforming av ungdomsplanen, forutsettes ivaretatt av konfliktrådet i samråd med ungdommen. Det pekes dessuten særlig på at innholdet i en ungdomsplan nå skal undergis klageadgang og at konfliktrådet har adgang til å gjøre endringer også uten at innholdet påklages. I denne sammenheng nevnes at det nå innføres fritt rettsråd i en klageprosess, som ytterligere reduserer behovet for advokatbistand under utforming av ungdomsplanen.

Dersom det innføres rett til advokatbistand under utforming av ungdomsplan under ungdomsoppfølging, bør det vurderes innført en tilsvarende rett til advokatbistand under oppstart av andre straffereaksjoner for ungdom. Særlig gjelder dette dersom det er likhetshensyn på tvers av de ulike straffereaksjonene som er utslagsgivende for innføring av forslaget.

I denne sammenheng nevnes eksempelvis samfunnsstraff, som er en relativt utbredt straffereaksjon for ungdom. Her fastsettes det på liknende måte en gjennomføringsplan ved oppstart av samfunnsstraffen, i tillegg til at fromsorgen underveis i straffegjennomføringen kan fastsette både inngripende og mindre inngripende vilkår for ungdommene. Det er derfor etter vårt syn like vektige grunner som taler for at ungdom skal få advokatbistand under gjennomføring av samfunnsstraff som ungdomsoppfølging og ungdomsstraff.

Gitt at det blir en innføring av rett til advokatbistand kun knyttet til straffereaksjonene som ligger til konfliktrådet, risikerer man at ungdommenes rettigheter blir vesentlig dårligere ivaretatt under gjennomføring av samfunnsstraff. Det pekes i denne sammenheng på at unge domfelte som gjennomfører samfunnsstraff, sjelden har forutsetninger for å selv skulle håndheve sine egne rettigheter under gjennomføring av en samfunnsstraff. Ungdommer som gjennomfører samfunnsstraff har med andre ord ikke bedre forutsetninger for dette ungdommer som gjennomfører ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff. En samfunnsstraff kan dessuten være like tyngende for en ungdom å gjennomføre som det en ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff er.

Vi mener at det samtidig bør vurderes at unge som dømmes til ubetinget fengsel får tilsvarende rettigheter.

Merknader til kapittel 6 – Økonomiske og administrative konsekvenser

Særvilkår

Vi merker oss at det i forslaget som nevnt ikke er konkretisert hvilke aktører som skal kontrollere særvilkår etter straffeloven § 37, utover et forslaget om at kriminalomsorgen skal kontrollere rusforbud. Det er ikke lett å anslå hvor mange ungdommer som eventuelt illegges slike særvilkår. Det er også vanskelig å kommentere økonomiske og administrative konsekvenser når forslagene ikke er konkretisert. Det må vurderes hvilke aktører som skal kontrollere bosted, arbeid, oppholdssted og opplæring. Det må samtidig avklares hvem som skal melde fra om eventuelle brudd på særvilkårene.

Et styrket ettervern

Å styrke ettervernet vil ha økonomiske konsekvenser. Oslo fromsorgskontor støtter som nevnt forslaget om å styrke ettervernet, og at dette ansvaret legges til kriminalomsorgen. Å holde all straffegjennomføring innenfor en etat, kriminalomsorgen, reduserer glippsoner og legger opp til et tettere samarbeid internt i kriminalomsorgen mellom fengsel og fromsorg.

Økonomiske konsekvenser for fengsler

For at ettervernet skal bli bedre og fungere i praksis, vil det kreve at ungdomsteamene styrkes, for eksempel Oslo fengsel og Indre østfold fengsel som har en stor andel av unge innsatte med store behov for tverretattlig oppfølging over tid.

Økonomiske konsekvenser for fromsorgen

Vi har som nevnt god erfaring fra å organisere forberedelse til løslatelse ved at medarbeidere i fromsorgen jobber i fengselet to dager i uka. Vi anbefaler en slik organisering da det reduserer glippsonen ytterligere. Det styrker også relasjonsbyggingen til de unge innsatte som er

grunnleggende for å lykkes med et godt ettervern. De samme medarbeiderne som blir kjent med ungdommen inne i fengselet, følger også opp etter løslatelse. Friomsorgen bør ha en bemanning som åpner opp for en slik organisering av arbeidet opp mot prøveløslatelse.

Dersom flere unge innsatte med store oppfølgingsbehov prøveløslates med vilkår om møteplikt, vil det kreve en styrket bemanning i friomsorgen. Disse ungdommene har store tverretatlige oppfølgingsbehov som krever mye koordinering. Dersom flere unge skal prøveløslates tidligere med flere vilkår, vil det kreve behov for økt bemanning i friomsorgen for å sikre god og tett individuell oppfølging.

Dersom flere unge innsatte overføres til elektronisk kontroll, vil dette kreve styrket kompetanse og økt bemanning. Unge som overføres til elektronisk kontroll vil trolig ha større oppfølgingsbehov og ilegges flere vilkår som f.eks straffegjennomføring med sporingsteknologi (GPS).

NAV

For å sikre et godt ettervern er NAV en helt sentral aktør. Oslo friomsorgskontor har gode erfaringer med at det i enkelte bydeler i Oslo er egne spesialstillinger som jobber samarbeider med kriminalomsorgen omkring unge under straffegjennomføring. Slike spesialstillinger bidrar til å styrke ettervernet, og det anbefales at det innføres øremerkede midler til flere stillinger.

Behov for å vurdere én straffereaksjon som alternativ for fengsel for ungdom

I Prop. 135 L (2010–2011) vurderte departementet om det kunne være aktuelt å oppstille én felles straffereaksjon for ungdom, som kunne benyttes i alle typer saker, uavhengig av lovbruddets alvorlighetsgrad. Oslo friomsorgskontor mener dette var en fornuftig vurdering som ville være forenklende og mer effektivt enn dagens situasjon.

I dag brukes det mye ressurser på å avklare hvilken straffereaksjon som er best egnet i den enkelte sak. Nå som det obligatoriske kravet om gjenopprettende møte fjernes og anvendelsesområdet for ungdomsstraff og samfunnsstraff blir likt nedad og oppad, bør departementet vurdere å slå sammen straffereaksjonene samfunnsstraff og ungdomsstraff. Dette vil styrke fagmiljøene, og styrke den målrettede innsatsen mot unge domfelte. Det tversektorielle samarbeidet er etter vår erfaring allerede det samme for ungdom som gjennomfører ungdomsstraff og samfunnsstraff. Det naturlige ville være å innlemme ungdomsstraffen i samfunnsstraffen og legge denne straffereaksjonen til kriminalomsorgen. Det er allerede kriminalomsorgen som utfører personundersøkelser for mindreårige, følger opp ungdom som løslates fra fengsler og som gjennomfører straff med elektronisk kontroll (EK).

Oslo friomsorgskontor mener det er feilslått å bruke store ressurser på to straffereaksjoner som er særlig egnet for unge, med såpass store likheter som skal driftes av to ulike statlige etater.

Dersom regelverket for samfunnsstraff tilpasses unge ytterligere, og domstolen i større grad fastsetter særvilkår etter straffeloven § 50, mener vi at ungdom med tverretattlig oppfølgingsbehov fullt ut ville blitt ivaretatt innenfor samfunnsstraffens rammer.

Med hilsen

Johnny Bjørkli
fromsorgsleder

Siham Sidali
avdelingsleder avd. UNG

Saksbehandlere:

Seniorrådgiver Beate Kristensen, rådgiver Anders Gullikstad og rådgiver Vibeke Bjelland.

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgen region øst - regionkontor Ellen Isaksen Kochhar

Deres ref:

Vår ref:
202400046-37

Dato:
02.04.2024

AKERSHUS FRIOMSORGSKONTOR - OVERSENDELSE AV HØRINGSSVAR - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV. STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Viser til brev av 07.03.24 fra kriminalomsorgen region øst vedrørende høring knyttet til forslag til endringer i konfliktrådsloven og straffeloven mv. strafferettslige reaksjoner for ungdom.

Akershus friomsorgskontor svar til høringen følger. Grunnet ferieavvikling er dessverre fristen overskredet med én dag.

2. Adgangen til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår.

Det synes positivt at domstolen kan ilegge særvilkår i perioden fra rettskraftig dom og frem til selve ungdomsstraffen iverksettes.

Det er imidlertid viktig at ansvarsforholdene er klare – både med tanke på den enkelte ungdom og de ulike instanser slik at ansvaret ikke pulveriseres. Akershus friomsorgskontor er av den oppfatning at ved idømmelse av ungdomsstraff bør Konfliktrådet ha ansvaret fra rettskraftig dom.

I departementets vurdering står det at Kriminalomsorgen vil ha ansvaret for å følge opp eventuelle vilkår om rusforbud og dette er vi uenig i. Konfliktrådet har også erfaring med ruskontroll og bør ha dette ansvaret. Både med bakgrunn i at ansvarsforholdene i ungdomsstraffen blir tydelige, men også fordi dette vil medføre kostnader både knyttet til selve prøvene og personalressurser for å administrere dette ved Kriminalomsorgen.

Når det gjelder oppholds- og kontaktforbud med elektronisk kontroll foreslås det lignende ordning som der det iverksettes elektronisk kontroll som reaksjon på brudd på gjennomføring av ungdomsstraff – Kriminalomsorgen utfører, men Konfliktrådet har ansvaret for å følge opp dette.

Kriminalomsorgen region øst

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Stortorget 11
2000 Lillestrøm

Telefon: 40 43 49 40
Telefaks:
Org.nr: 974886537

Saksbehandler:
Morten Solberg Møller

E-post: postmottak-
9210@kriminalomsorg.no

Akershus fromsorgskontor støtter departementets vurdering i å ikke gjeninnføre påtalemyndighetens adgang til å legge særvilkår i kombinasjon med overføring til ungdomsoppfølging etter straffeprosessloven § 71 a annet ledd.

3. Adgangen til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel

3.3.2. Hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel

Akershus fromsorgskontor støtter ikke forslaget om å kombinere ubetinget fengsel og ungdomsstraff utover de 6 måneder som er vedtatt. Dette begrunner vi med at ved lengre ubetinget fengselsstraff bør man benytte de mulighetene som finnes i kriminalomsorgen med soningsprogresjon og økt bruk av delgjennomføring med elektronisk kontroll og prøveløslatelse med vilkår – dette omtales ytterligere i pkt 3.3.3.

Det ses allerede nå at unge kan være opp til 20 år før iverksettelse av ungdomsstraff og dette er uten at det har vært soning i forkant. Hele hensikten med ungdomsstraffen er innramming av ungdom og egnethetsvurderingen som gjøres i forkant av idømmelse vil kunne være irrelevant etter at den unge har sonet over tid i fengsel. Vi ønsker også å påpeke at ungdomsstraff ikke er ment som «ettervern», men er en straffereaksjon.

For øvrig mener også Akershus fromsorgskontor at muligheten til å kombinere ubetinget fengsel og samfunnsstraff bør gjøres likt som ved ungdomsstraff – altså økes fra 60 dager til 6 måneder ubetinget fengsel.

3.3.3 Oppfølging av unge domfelte under gjennomføring av fengselsstraff og etter løslatelse – styrket ettervern i kriminalomsorgen

Kriminalomsorgen har styrket arbeidet med unge under 25 år, bl.a. med opprettelse av ungdomsteam i noen fengsler og ungdomsansvarlige ved de største fromsorgskontorene. Det foregår arbeid både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå hvor bl.a. fokus er soningsprogresjon med overganger mellom fengsler og ut til fromsorgen som siste del av soningen. Dette arbeidet tar tid og Akershus fromsorgskontor stiller seg positive til departementets forslag til endringer i straffegjennomføringsloven som forplikter kriminalomsorgen til å involvere private/offentlige instanser samt at alder blir en faktor i vurdering av prøveløslatelse samt vilkår som evt. settes.

4. Påtalemyndighetens adgang til å føre vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff

Kriminalomsorgen har kompetansen for å gå i retten med vilkårsbrudd allerede, også i samfunnsstraffsaker. Slik vi ser det vil det kunne bli stor forskjell i de ulike regionene og kanskje også innad hvis Konfliktrådet skal ha mulighet til å velge hvem som skal føre saken. Akershus fromsorgskontor mener at hvis konfliktrådet skal beslutte dette i hver enkelt sak, blir det mindre forutsigbarhet og uklare ansvarsforhold og dette er noe vi ikke støtter.

5. Rett til offentlig oppnevnt forsvarer under ungdomsplanmøtet ved ungdomsoppfølging

Etter vår forståelse er bruk av offentlig forsvarer lite benyttet i ungdomsstraffsaker, men det kan kanskje bli en endring ved at man fjerner samtykket til gjennomføring av ungdomsstraff. Ved ungdomsoppfølging opprettholder man derimot samtykkekravet fra ungdom og verger, i tillegg kan dette være mindre alvorlige lovbrudd og det er innført klageadgang hvor også de som er ilagt ungdomsoppfølging har rett til fritt rettsråd. Slik Akershus fromsorg vurderer det er det ikke behov for og vil medføre en potensiell ekstrakostnad som ikke kan forsvares ved mulighet for offentlig forsvarer under ungdomsplanmøtet ved ungdomsoppfølging.

Med hilsen

Morten Solberg Møller

fromsorgsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgen region øst – regionkontor
Ellen Isaksen Kochhar

U.off § 13 offl.jfr fv §
13 nr 1

Deres ref:

Vår ref:
2024/00046-32/600

Dato:
21.03.2024

KRIMINALOMSORGEN INNLANDET -HØRING OM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTSRÅDLOVEN OG STRAFFELOVEN MV. – STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Vi viser til brev fra KDI og kriminalomsorgen region øst av 07.03.2024.
Høringen ble gjort kjent 19.3.24.

Vi ønsker først å påpeke at endringene som foreslås i stor grad vil påvirke vår praksis og bruk av ressurser. Høringen kom med kort varsel, og det er svært uheldig at man ikke får tilstrekkelig med tid til å svare ut en så stor endring som dette vil medføre rundt oppgaveløsning og bruk av ressurser.

Høringssvar fra kriminalomsorgen innlandet kommer fra avdeling samfunn.

Kommentar til punkt 2 Adgangen til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår

«Departementet viser til at det er behov for et mer oversiktlig og lettere forståelig system for partene og aktørene, og at en adgang til å kombinere ungdomsreaksjonene med særvilkår etter straffeloven § 37 kan føre til uklare prosesser og ansvarsforhold. Det kan blant annet oppstå spørsmål om hvem som skal følge opp at vilkårene overholdes – eller eventuelle brudd på vilkårene – dersom det både er vilkår fastsatt av domstolen og vilkår i ungdomsplanen. Videre kan de vilkårene som kan fastsettes etter straffeloven § 37 første ledd i all hovedsak også fastsettes i ungdomsplanen i medhold av konfliktrådsloven § 25.»

Vi sier oss enig i disse betraktningene om at en slik endring vil medføre rolleklarheter mellom de ulike etater og for domfelte.

Det kan være et kort tidsvindu der kriminalomsorgen må handle. Hvor høyt skal dette prioriteres opp mot andre gjøremål. Kriminalomsorgen Innlandet har ansvar for et stort geografisk område som krever en god planlegging rundt logistikk. Brudd vil også (kanskje som oftest) skje på helg og natt da bemanningen er mest sårbar. Kriminalomsorgen Innlandet er bemannet 7 av 24 timer på helg, og ingen på natt. Bør noe av disse oppgavene der det kreves rask respons og god tilgjengelighet legges til enheter som er døgnbemannet?

- Hvor høyt skal dette prioriteres opp mot andre gjøremål for avdelingen?
- Hvor hurtig er det tenkt at kriminalomsorgen skal reagere?

Kriminalomsorgen region øst

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Strandgt 13a
2815 Gjøvik

Telefon: 61 40 14 14
Telefaks:
Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Amund Berge

E-post: postmottak-
8250@kriminalomsorg.no

Hvem skal klienten forholde seg til hvis spørsmål omkring gjennomføringen av konfliktråd og kriminalomsorg.

«Videre innebærer endringene i lov 20. desember 2023 nr. 110 at domstolen gis adgang til å kombinere ungdomsstraff med rettighetstap, herunder ilegge kontaktforbud eller oppholdsforbud med eller uten elektronisk kontroll, jf. ny § 52 d bokstav b i straffeloven. Kontaktforbudet vil i så fall tre i kraft når dommen er rettskraftig, og dermed før ungdomsplanen fastsettes, jf. straffeloven § 58 første ledd og særmerknaden til straffeloven § 59 i Prop. 139 L (2022–2023) punkt 32.2 side 307.»

«....Flertallet viser til at retten i dag kan idømme betinget dom med ungdomsoppfølging. Her kan retten samtidig fastsette særvilkår som bosted, oppholdssted, arbeid, opplæring, unngå kontakt med visse personer, avstå fra å bruke rusmidler, avgi rusprøver og meldeplikt. Disse vilkårene starter med én gang dommen er rettskraftig, selv om ungdomsoppfølgingen starter senere. Slike særvilkår kan ikke fastsettes samtidig med ungdomsstraff. Betinget fengsel med ungdomsoppfølging er derfor en langt mer fleksibel reaksjon enn ungdomsstraff. For å gjøre regelverket mer oversiktlig, vil regjeringen med sitt forslag oppheve muligheten for å idømme betinget fengsel med ungdomsoppfølging, og foreslår at ungdomsstraff i stedet brukes der vi i dag idømmer ungdomsoppfølging. Flertallet påpeker at tiden fra rettskraftig dom til iverksettelse av ungdomsstraff med dette fortsatt vil ta mange uker. I denne perioden kan særlig de mest 'aktive' ungdommene begå ny kriminalitet.

Flertallet foreslår derfor en tilføyelse i den foreslåtte lovbestemmelsen, som gir retten mulighet til å fastsette særvilkår sammen med ungdomsstraff, for å sikre faste rammer rundt ungdommen fra dag én. Vilårene kan senere endres av Konfliktrådet når de utarbeider ungdomsplanen, hvis de anser at det er hensiktsmessig.»

«Kriminalomsorgen vil ha ansvaret for å følge opp eventuelle vilkår om rusforbud etter straffeloven § 37 første ledd bokstav d, og vil også ha ansvaret for å gjennomføre ruskontroll etter straffegjennomføringsloven § 56, jf. straffeloven § 38 tredje og fjerde punktum.

For det andre foreslår departementet at brudd på særvilkår etter straffeloven § 37 håndteres etter straffeloven § 39, så langt bestemmelsen passer, se forslag til straffeloven § 52 c nytt syvende ledd. Det vil sikre en tydeligere bruddhåndtering og gi mulighet til å følge opp brudd før straffegjennomføringen i konfliktrådet starter. Forslaget innebærer at brudd på særvilkår som er idømt i kombinasjon med ungdomsstraff, håndteres på samme måte som brudd på særvilkår idømt ved fullbyrdingsutsettelse (betinget fengsel).»

Her forespeiles det et samfunnsoppdrag som ikke skal virke rehabiliterende, ikke fokus på individuelle samtaler og relasjonsbygging, men utelukkende kontroll fra kriminalomsorgens side. I dette legges det opp til at kriminalomsorgen skal gjennomføre ruskontroller. Dette vil medføre kostnader knyttet til innkjøp og analyse av rustester, samt tid brukt for ansatte til å gjennomføre ruskontroll. Det bes om økonomiske bevilgninger for å kunne håndtere dette.

Hva med egnethetsvurderinger som foretas i forkant av EK soning?

I utgangspunktet mener vi at dagens egnethetsvurderinger som foretas med tanke på straffegjennomføring med EK, ikke er så grundige som andre typer undersøkelser som blir gjort i avdeling samfunn. Ved tidligere høring skriver departementet at undersøkelsene med tanke på varetekt kan innebære at de ikke blir like grundige om omfattende som disse. Allikevel må de være så omfattende at beslutningen blir sikkerhetsmessig forsvarlig. I de sakene der egnethet med tanke på gjennomføring med EK, har domfelte vært i retten, fått ubetinget fengsel og søker (og ikke minst ønsker) EK.

Med endringene som foreslås vil dette bortfalle og man kan bli dømt til og/eller bli påtvunget uten eget ønske. Man kan lett se for seg en målgruppe som i utgangspunktet ikke er samarbeidsvillige. Vurderingen i disse sakene bør etter vår oppfatning være enda grundigere, med tanke på de ansattes sikkerhet.

For å kunne vurdere siktedes psykiske helse og særlige sårbarheter, vil det ofte være nødvendig å innhente opplysninger hos for eksempel DPS, kommunal psykiske helse og barnevern. Dette er informasjon som erfaringsvis tar tid å innhente.

En må kunne anta at siktede/ungdommen kan få adgang til internett, telefon og at hen får besøk. Vil dette være sikkerhetsmessig forsvarlig når man vet at kriminalitet og planlegging av dette foregår i størst grad digitalt.

Kommentar til punkt 3.1.4 Ettervern

«For ytterligere å styrke ettervernet for unge domfelte, ønsker departementet å høre et forslag som utvider kriminalomsorgens plikt til å forberede løslatelse for unge domfelte etter straffegjennomføringsloven § 41. Plikten til å tilrettelegge for løslatelse gjelder i alle tilfeller, men plikten til å ta kontakt med hjelpeapparatet gjelder bare «i nødvendig utstrekning». Departementet foreslår at dette forbeholdet ikke skal gjelde for unge domfelte. Etter forslaget plikter kriminalomsorgen å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner som kan yte bistand for å oppnå ordnede boligforhold, arbeid, opplæring eller andre tiltak som kan bidra til en lovlydig livsførsel etter løslatelse, dersom domfelte er under 25 år. Formålet med forslaget er å sikre en enda tettere oppfølging av domfelte, og at flere rammebetingelser er på plass, ved løslatelse.»

Viser til kommentar over angående egnethetsvurderinger og viktigheten av at disse er minst like grundige som dagens vurderinger.

Her må fengslene i sin forberedelse til løslatelse sikre at disse tingene er på plass før avdeling samfunn overtar saken og følger, opp at tiltakene blir overholdt. Av erfaring må det tydeliggjøres at dette SKAL være på plass før en eventuell løslatelse, slik at det ikke ligger til avdeling samfunn og ta kontakt med andre instanser. En slik prosess tar tid når domfelte først er blitt løslatt og dette må være på plass for å forhindre en glippsone der domfelte ikke har iverksatte og avtalte tiltak. Dette anses som ivare tatt i forslaget da det står «ved løslatelse».

Kommentar til punkt 4.3 Departementets vurdering og forslag

«Kriminalomsorgen er en obligatorisk deltaker under ungdomsstraff og er fast deltaker i ungdommens oppfølgingsteam. For øvrig er det åpenbart at kriminalomsorgen kjenner best de ungdommene som har vært fengslet. Kriminalomsorgen vil dessuten få en større rolle under ungdomsstraff etter lovendringen, blant annet som følge av at det åpnes for at domstolen kan fastsette vilkår om oppholds- og kontaktrestriksjoner med elektronisk kontroll i bruddsaker, noe som fordrer kriminalomsorgens bistand. Departementet har på denne bakgrunn falt ned på å høre et forslag som gir delt kompetanse – slik også foreslått i brevet fra justiskomiteen. Det vil være konfliktrådet som beslutter hvilken etat som skal få saken oversendt – og etaten må håndtere saken på bakgrunn av konfliktrådets beslutning.»

Kriminalomsorgen er en obligatorisk deltaker under ungdomsstraff. Det er fortsatt en uklarhet i hva dette innebærer. Innebærer dette at avdeling skal ha samme oppfølging og kontroll med disse som man har i eksempelvis samfunnsstraff og ND? Er et konfliktrådet som skal styre hvor mye ressurser vi skal bruke i hver enkelt sak, og hvordan skal dette prioriteres opp mot andre gjøremål?

Det er viktig å få avklart disse tingene slik at man ikke går inn i noe med uavklarte forventninger til hverandre som lett kan bli en kamp om allerede knappe ressurser.

Videre har ikke kriminalomsorgen journalsystem for disse på lik linje med andre domfelte, og en tettere oppfølging vil kreve at man har et slikt system for å sikre notoritet og retts-like behandling.

Generelle kommentarer

Endringene som foreslås ser vi er til det bedre for de domfelte, og det er nødvendige endringer for å sikre at samarbeidet mellom de ulike instanser styrkes og bedres.

Kriminalomsorgen må allikevel påpeke de utfordringene som kommer med tanke på ressurs situasjonen som er i kriminalomsorgen.

Avdeling samfunn har over tid stadig fått nye oppgaver, straffegjennomføringsformer og med det en større målgruppe. Den strategiske retningen i kriminalomsorgen peker mot at enda flere skal sone i samfunnet. Dette mener vi er riktig retning, men forutsetningen må være at man har både kapasitet og ressurser til å løse oppgavene. Det er ikke nevnt noe om økte bevilgninger rundt disse oppgavene. Mange av oppgavene er overlatt til samarbeid mellom konfliktrådet og kriminalomsorg, men det er også slik vi forstår det lagt opp til at konfliktrådet kan aktivt styre kriminalomsorgens ressurser. «Andre etater må følge opp det som blir besluttet i en ungdomsplan.» Dette virker inngripende på et allerede stramt budsjett.

Dagens bemanning er satt utifra dagens oppgaveløsning med personell, økonomi og tidsbruk. Endringene vil kunne medføre økte kostnader til blant annet rusprøver, analyser og prøvetakingsutstyr, men også ressurser i form av tid og hender brukt til oppgaven. Disse endringene som ligger i høringen er ikke medberegnet i dagens budsjett, og vil kunne gå på bekostning av andre oppgaver.

Med hilsen

Elisabeth Hopteigen
Avdelingsleder

Amund Berge
Seksjonsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Med hilsen

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgen
Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor
avdeling Buskerud friomsorgskontor

Kriminalomsorgen region sør - regionkontor

U.off § 13 offl.jfr fv §
13 nr 1

Deres ref:

Vår ref:
202403881-15

Dato:
03.04.2024

BUSKERUD OVERGANGSBOLIG OG FRIOMSORGSKONTOR - HØRINGSSVAR - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV

Det vises til brev fra kriminalomsorgen region sør av 12.03.24, hvor det er vedlagt høringsnotat av 01.03.24 med høringsfrist 03.04.24.

Buskerud overgangsbolig og friomsorgskontor har følgende merknader til lovforslaget «En hjemmel for retten til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår som nevnt i straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d»:

Det fremkommer i høringsnotatet at det er kriminalomsorgen som vil ha ansvaret for å følge opp eventuelle vilkår (særvilkår) om rusforbud samt ha ansvaret for å utføre ruskontroller i påvente av at konfliktrådet iverksetter ungdomsstraffen.

En slik deling av oppgaver mellom ulike etater i innledningen av en straffegjennomføring, kan medføre økt risiko for utrygghet for den unge. Vi er av den oppfatning at etablering av en trygg relasjon til ungdommen i starten av et straffegjennomføringsløp er avgjørende for å lykkes med gjennomføringen. Derfor foreslås det at krav om raskere iverksettelse av ungdomsstraffen, kan erstatte behovet for involvering fra kriminalomsorgen før straffen iverksettes. Dersom kriminalomsorgen skal ha ansvar for å følge opp eventuelle vilkår om rusforbud, så vil dette trolig også medføre ekstrakostnader som må påberegnes for friomsorgen. Dersom særvilkåret innebærer rettighetstap (opphold og kontaktforbud) for den unge m/fotlenke, og dette skal iverksettes når dommen er rettskraftig, så stilles det spørsmål til når en evt. egnethetsvurdering vil kunne bli foretatt.

I tillegg til dette så stiller vi oss bak merknadene til Telemark friomsorgskontor om konsekvenser av forslag om endringer i straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd.

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Grønland 32b
3045 Drammen

Telefon: 32 23 44 70
Telefaks:
Org.nr: 911830868

Saksbehandler:
Anne Kristine Sørensen Mo
E-post: Buskerud-
OF@kriminalomsorg.no

Med hilsen

Karin Aaland
enhetsleder

Anne Kristine Sørensen Mo
seniorrådgiver/ungdomsansvarlig

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgen
Telemark friomsorgskontor

Kriminalomsorgen region sør - regionkontor

Deres ref:

Vår ref:
202403881-12

Dato:
25.03.2024

TELEMARK FRIOMSORGSKONTOR - HØRINGSSVAR - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTLOVSRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV

Det vises til regionalt nivå brev av 12.03.24, hvor det er vedlagt høringsnotat av 01.03.24 med høringsfrist 03.04.24.

Telemark friomsorgskontor har følgende merknad til lovforslaget om endringer i straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd;

Forutsetningen i gjeldende regelverk om at prøveløslatelsesvilkår etter straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd må begrunnes i sikkerhetsmessige hensyn har sin forklaring i at brudd på vilkår vil medføre gjeninnsettelse i fengsel, jf. straffegjennomføringsloven § 44.

Dersom fastsettelse av prøveløslatelsesvilkår utvides til også kunne være begrunnet i tilbakeføringshensyn og oppfølgingsbehov, som foreslått i høringsnotatet, vil unge domfelte altså kunne bli gjeninnsatt i fengsel grunnet brudd på vilkår som ikke er begrunnet i sikkerhetsmessige hensyn. Lovforslaget vil i realiteten innebære en skjerpelse og forskjellsbehandling i disfavør av domfelte under 25 år.

Med hilsen

Lene-Merethe Ellingsen
friomsorgsleder

Jon Haske
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Dir Smidths gate 6
3732 Skien

Telefon: 35 58 86 80
Telefaks: 35 58 86 81
Org.nr: 911830868

Saksbehandler:
Jon Haske
E-post:
telemark.friomsorg@kriminalomsorg.no



Kriminalomsorgen region nord - regionkontor

Deres ref:

Vår ref:
202403881-11

Dato:
27.03.2024

TRØNDELAG FRIOMSORGSKONTOR - SVAR PÅ HØRING OM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV. - STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Vi viser til regionkontorets høringsbrev av 11.03.2024 om saken.

Innledningsvis vil vi bemerke at det er krevende å se for seg de praktiske konsekvensene for kriminalomsorgen vedrørende ungdomsstraffen med de forslagene som er kommet i de siste høringene.

Kriminalomsorgens rolle i ungdomsstraffen har helt fra starten av vært noe uklar. De deler av ny straffelov og konfliktrådslov som ble vedtatt 30. desember 2023 reiste enda flere utfordringer hva gjelder samarbeid og ansvarsfordeling mellom kriminalomsorgen og konfliktrådet om denne straffereaksjonen. De nye endringene som nå foreslås vil etter vår mening i ytterligere grad føre til uklare og oppsplittede ansvarsforhold mellom etatene.

Ungdomsstraffen har etter hvert blitt noe annet enn det som opprinnelig lå til grunn i Prop 135L (2011). Det legges nå opp til mer bruk av ungdomsstraff i kombinasjon med andre straffereaksjoner (fengselsstraff og elektronisk kontroll). Samtidig er «gjenopprettende prosess» gått fra å være en bærende faktor i ungdomsstraffen til å ha blitt et mindre sentralt element (jfr Nordlandsforskning 2019). I ny straffelov vil heller ikke samtykke til gjenopprettende prosess lenger være et krav for å kunne idømme ungdomsstraff. Vi vil derfor igjen påpeke at det bør vurderes om straffereaksjonen i sin helhet skal legges til kriminalomsorgen for å få en mer tydelig rolle- og ansvarsfordeling. Konfliktrådet kan da få rendyrket sin rolle som tiltaksleverandør av gjenopprettende prosess, både i ungdomsstraffen og i alle andre saker der dette er aktuelt.

Vedrørende adgangen til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår som nevnt i straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d.

Kriminalomsorgen region nord

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Kongensgt. 60,
Trondheim
Strandveien 38, Steinkjer

Telefon: 73 88 47 30
Telefaks: 73 88 47 60
Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Tore Råen
E-post:
trondelag.friomsorg@kriminalomsorg.no

For å sikre glippsonen mellom rettskraftig dom og iverksettelse av ungdomsstraff foreslås en mulighet for å gi særvilkår om at domfelte i mellomperioden kan ilegges særvilkår som nevnt. Det fremstår som hensiktsmessig å iverksette tiltak for å unngå slike glippsoner. Ideelt sett burde det imidlertid ha vært mulig å iverksette ungdomsstraffen på et tidligere tidspunkt for å unngå en slik mellomfase. Vi viser i tillegg til Stortingets vedtak 157 som er gjengitt i høringen men som ikke blir fulgt opp i denne omgang. Vedtaket omhandler at straffegjennomføringen i større grad kunne ha vært lagt opp etter mønster fra Narkotikaprogram med domstolskontroll. I disse sakene iverksettes straffen umiddelbart, og man ivaretar i tillegg mange av de utfordringene vi i dag ser rundt samarbeidet om ungdomsstraffen.

Det fremgår av høringsnotatet at § 37 bokstav a) og b) skal følges opp av politiet, mens punkt d) ruskontroll skal følges opp av kriminalomsorgen.

Vi foreslår heller at politiet også står for oppfølgingen av særvilkåret i § 37 pkt d) om ruskontroll i tiden etter rettskraftig dom og fram til iverksettelse av ungdomsstraffen. I høringsutkastet argumenteres det for å kunne etablere særvilkår etter mønster fra fullbyrdesutsettelse (betinget dom). Vi mener at det er like naturlig at politiet – som i betinget dom for de over 18 år – bør stå for ruskontrollen også overfor ungdommene forut for ungdomsstraffen. De skal likevel kontrollere særvilkår punkt a) og b). De er i tillegg enda mer lokalt forankret enn kriminalomsorgen, er minst like involvert i ungdomsstraffsakene og har dessuten døgnbasert tjeneste.

Vedrørende adgangen til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel av ubegrenset lengde, alternativt inntil 2 år eller inntil 1 år

Man må her ta utgangspunkt i at ved innføringen av reaksjonen i 2014 var ungdomsstraffen tenkt som en straffereaksjon som skulle erstatte fengsel og de lengste samfunnsstraffene for barn i aldersgruppen 15-18 år. Etter dette har kriminalomsorgen etablert egne ungdomssenheter som innehar en særlig tverrfaglig kompetanse for å ivareta innsatte mellom 15 og 18 år. I tillegg er det etablert ungdomsteam og ungdomsansvarlige ved fengsler og frimsorgskontor. Elektronisk kontroll er videre innført som en gjennomføringsform av ubetinget fengselsstraff, og som har tilnærmet ubegrenset anvendelsesområde overfor barn under 18 år. Det vil derfor være mulig å ha en veldig fleksibel gjennomføring av en fengselsstraff overfor unge lovbytere, der regimet kan tilpasses ungdommens risikonivå. I lengre dommer legger kriminalomsorgen opp til å kunne etablere forpliktende, helhetlige planer for hele straffegjennomføringsløpet fra dag en og fram til endt tid. Dette gir forutsigbarhet.

Utfordringen med å kombinere en lengre ubetinget fengselsstraff med ungdomsstraff er at man bytter straffegjennomføringsetat underveis, noe som vil redusere muligheten for et helhetsperspektiv og en kontinuitet i straffegjennomføringen. For å sitere høringsnotatet (s20): *«Etter gjennomføringen av en lengre fengselsstraff vil kriminalomsorgen kjenne domfeltes oppføgingsbehov godt. Kriminalomsorgen har derfor de beste forutsetningene for å tilrettelegge for tilbakeføring til samfunnet.»*

Ved å kombinere ungdomsstraffen med en lang ubetinget fengselsstraff risikerer man i tillegg at ungdomsstraffen blir gjennomført lenge etter at domfelte er passert 18 år. En lang fengselsstraff vil for øvrig gi muligheter for god progresjon under gjennomføringen av den ubetingede delen, jfr argumentasjonen i høringsnotatets pkt 3.3.3. Vi anbefaler derfor at ungdomsstraff ikke kan kombineres med ubetinget fengsel.

Per i dag gir straffeloven anledning til å idømme samfunnsstraff kombinert med ubetinget fengsel inntil 60 dager. Muligheten til å kunne kombinere samfunnsstraff med ubetinget

fengselsstraff av enda lengre varighet overfor unge lovbytere, framstår eventuelt som mer hensiktsmessig enn ungdomsstraff. Da vil kriminalomsorgen kunne ha et helhetlig ansvar gjennom hele straffegjennomføringsløpet.

Vedrørende ærskilte hjemler som sikrer unge domfelte riktig oppfølging før og etter løslatelse (styrket ettervern).

Forslagene støttes. Det vises her til Kriminalomsorgens Fagstrategi om unge domfelte og innsatte mellom 18 og 25 år, tiltak 7, 8 og 9. Arbeidet med å formalisere samarbeidsavtaler med forvaltningssamarbeidspartnere og frivillige samt økt kompetanse/fokus på rus og psykisk helse vil bidra til bedre samhandling med offentlige myndigheter, andrelinjetjeneste og frivillige som bidrar til bedre ettervern og tilbakeføring til samfunnet.

Vedrørende at påtalemyndigheten gis hjemmel til også å føre for retten rene vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff,

Det foreslås at brudd på vilkår ikke lengre nødvendigvis skal iretteføres av kriminalomsorgen, men at påtalemyndigheten også kan bringe disse inn for retten med anmodning om omgjøring. Tanken bak kommer ikke tydelig fram, men det er nærliggende å tro at dette har en sammenheng med at oppfølging av vilkårsbrudd i ungdomsstraffen har tatt for lang tid, og en antakelse om at dette skyldes kriminalomsorgen.

Vi vil bemerke at påtalemyndigheten ikke har erfaring med å behandle brudd på særvilkår fra samfunnsstraffen for retten i motsetning til kriminalomsorgen. Vi registrerer også at Justisdepartementet i høringsnotatet bemerker at det gjerne er forskjell i alvorlighetsgrad ved brudd på grunnvilkår (ny kriminalitet) og særvilkår.

Ved å ta utgangspunkt i premisset om at kriminalomsorgen er tenkt en stadig større rolle i gjennomføringen av ungdomsstraffen, virker det mest riktig at kriminalomsorgen også har ansvaret for å føre vilkårsbrudd for retten.

Med hilsen

Tore Råen
Frimsorgsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

HØRINGSSVAR FRA TFFA – forslag til endring i konfliktrådsloven og straffeloven mv. Strafferettslige reaksjoner for ungdom

Dato: 02.04.2024

Viser til høringsbrev fra KDI av 08.03.2024, med høringsfrist 05.04.2024 og takker for mulighet til å komme med innspill. Vi har primært kommentar til punktene 3,4 og 5 som omhandler straff i fengsel for domfelte under 25 år. Vi har ingen innspill eller kommentarer til punktene som gjelder ungdomsstraff (punktene 1, 2, 6, og 7)

Punkt 3: Omhandler en endring av straffegjennomføringsloven § 41 som utvider kriminalomsorgens plikt til å forberede løslatelse ved å pålegge kriminalomsorgen å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner som kan yte bistand med ulike konkrete tiltak ved løslatelse dersom domfelte er under 25 år.

Kommentar: Vi ser utfordringer med taushetsplikt og personvern av den domfelte om dette skal være en plikt, det kan imidlertid oppfordres til at det nevnte skal gjennomføres i tilbakeføringsarbeidet, spesielt av domfelte under 25 år

Punkt 4: Omhandler forslag til nytt ledd i straffegjennomføringsloven § 42 om at kriminalomsorgen særlig skal vektlegge domfeltes alder, samt hensyn til progresjon og domfeltes behov for oppfølging ved vurdering av prøveløslatelse.

Kommentar: Forslaget støttes

Punkt 5: Forslag til endring i kriminalomsorgens bruk av vilkår for prøveløslatelse for domfelte under 25 år, nytt punktum i straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd

Kommentar: Forslaget støttes



Kriminalomsorgen region sørvest

AOF § 13 offl.jfr fvl §
13 nr 1

Deres ref:

Vår ref:
202403881-22

Dato:
03.04.2024

HØRING - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV - STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Jeg viser til brev av 03.04.2024 vedr. ovenstående. Rogaland frimsorgskontor har følgende kommentarer:

Høringsutkastet innebærer forslag adgang til å kombinere ungdomsstraff med de særvilkår som følger av straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d og Rogaland frimsorgskontor har forståelse for begrunnelsen for forslaget, men er likevel kritisk til at domstolen gis anledning til å fastsette særvilkår i tidsrommet mellom rettskraftig dom og iverksatt straffegjennomføring. Hensiktsmessige og formålstjenlige særvilkår vil, spesielt for denne, i utgangspunktet sårbare gruppen, forutsette god kunnskap om den enkelte ungdom livssituasjon og individuelle, relevante risikofaktorer på domsavsigelsestidspunktet. Det fremkommer også uklart hvilken instans som skal følge opp og kontrollere om vilkårene overholdes og hvilke konsekvenser vilkårsbrudd vil kunne medføre. Denne motforestillingen vil imidlertid kunne reduseres ved at det for eksempel, i forbindelse med personundersøkelsen, blir anmodet om forslag til fastsettelse av særvilkår og at ansvaret for oppfølging og kontroll avklares og tydeliggjøres forutsatt at det ikke går for lang tid mellom utført personundersøkelse til rettskraftig dom foreligger.

Når det gjelder vilkår etter straffegjennomføringslovens § 56, jf. straffelovens § 38 tredje og fjerde punktum foreslås det imidlertid at kriminalomsorgen skal kontrollere og følge opp vilkår om rusforbud.

Rogaland frimsorgskontor støtte i utgangspunktet ikke dette forslaget og viser til uheldige praktiske, sosialfaglige, kapasitetsmessige og økonomiske aspekter. Rent praktisk vil oppmøte ved landets frimsorgskontorer for å avlegge rusprøver innebære forholdsvis lang og dyr reisevei for flere domfelte. Frimsorgskontorene er i all hovedsak dagbemannet og sikkerhetsmessige hensyn tilsier at ruskontroller bør gjennomføres i lokaler spesielt egnet og som er tilstrekkelig bemannet til å avverge uønskede hendelser knyttet til kontrollen. Sikkerhetsaspektet vurderes i denne sammenheng kanskje å være mer relevant enn når det er snakk om mer rutinepregede ruskontroller som ved for eksempel straffegjennomføring med elektronisk kontroll. I det ligger at

Kriminalomsorgen region sørvest

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Verksgt 46
Stavanger

Telefon: 51 84 66 00
Telefaks: 51 84 66 01
Org.nr: 911830868

Saksbehandler:
Jorid A. Teien

fastsettelse av særvilkår om rusforbud tilsier at det ofte vil være snakk om barn/unge voksne med et aktivt og forholdsvis omfattende bruk av rusmidler. Det kan her nevnes at, selv om spyttprøver som hovedregel skal benyttes og blir benyttet av turnusansatte i forbindelse med hjemmekontroll av domfelte som soner med elektronisk kontroll, har disse flere begrensninger i form av ikke å avdekke alle typer rusmidler, og ruskontroller i form av urinprøver kan derfor ikke utelukkes.

For øvrig vil mange fromsorgskontor ha manglende kapasitet, også når det gjelder turnus personell, til å avsette ressurser til kontroller som innebærer lang reisevei.

Uklarheter rundt både oppfølging og konsekvenser av brudd vurderes også kunne bidra til å skape uforutsigbarhet og utrygghet i forhold til den domfelte så vel som andre samarbeidende aktører og instanser. Faglig sett vet vi at barn og unge voksne er spesielt sårbare i forhold til uforutsigbarhet og utrygghet. Dette kombinert med fastsettelse av særvilkår, som oppleves som tvangsmessige tiltak, vil kunne bidra til å skape svært uheldig motstand som igjen vil kunne påvirke den videre straffegjennomføringen i svært negativt allerede før selve straffen er iverksatt.

Rogaland fromsorgskontor henstiller om at det heller søkes å finne gode løsninger på rask iverksettelse av straffegjennomføringen, eventuelt også at oppfølging og kontroll av særvilkårene før iverksettelse av straffen, søkes lagt til samme instans som antas å skulle følge opp vilkår også etter at straffen er iverksatt.

For øvrig støtter Rogaland fromsorgskontor forslaget fra Oslo fromsorgskontor om å vurdere en straffereaskjon som alternativ til fengsel for barn og unge voksne under 25 år, for eksempel tilpasning av regelverket for samfunnsstraff.

Jorid A. Teien
fromsorgsleder



Kriminalomsorgen region sør - regionkontor

Deres ref:

Vår ref:
2024/03881-13/008

Dato:
26.03.2024

SVAR TIL: REGION SØR: HØRING - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTLOVSRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV

Innledning

Vestfold friomsorgskontor viser til høringsbrev fra Region sør av 12.03.2024, med høringsfrist 03.04.2024, som omhandler forslag til endringer i konfliktrådsloven og straffeloven mv. Høringsnotatet har vært gjort kjent for alle ansatte som har hatt anledning til å komme med innspill.

Høringsnotatet er også tatt opp i vårt ungdomsråd den 19.03.2024. Unge domfelte under 25 år ble invitert til å delta på dette møte i forbindelse med høringen. Brev fra KDI datert 08.03.24 som omhandler høringsforslaget, ble sendt ut på mail i forkant til dem som ønsket å lese gjennom. Ungdomsansvarlig ledet møte som varte i ca 1 time. Alle punktene i høringen ble gjennomgått. Det deltok 4 unge domfelte som representerte følgende straffegjennomføringsformer: soning med elektronisk kontroll, møteplikt og samfunnsstraff. En deltaker hadde også gjennomført ungdomsoppfølging i tenårene.

Vestfold friomsorg ønsker å takke for departementets ønske og forespørsel om uttalelser fra våre ungdom i Vestfold. Ungdommenes tanker og perspektiver vil fremkomme under siste avsnitt i hvert punkt.

Høringssvar

Det fremkommer i høringen at utformingen av lovforslagene tar utgangspunkt i de vedtatte endringene i lov 20 desember 2023 nr 110, som etter planen trer i kraft høsten 2024. Det bes om innspill på 7 ulike forslag til endringer. Friomsorgen i Vestfold vil nå oppsummere våre innspill, samt innspill fra ungdomsrådet.

- 1. En hjemmel for retten til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår som nevnt i straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d.*

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:
Dokumentsenter
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Kjelleveien 21
3125 Tønsberg

Telefon: 33207050
Telefaks:
Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Kirstine Størseth

E-post: postmottak-
9321@kriminalomsorg.no

I høringen fremkommer det at domstolen pr i dag ikke har hjemmel til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår, men at det finnes hjemmel for å kombinere ungdomsoppfølging med særvilkår. Etter bred støtte fra høringsinstansene foreslo regjeringen å fjerne adgangen til å kombinere ungdomsoppfølging med særvilkår og endringen ble vedtatt av lov 20.desember 2023. Det bes i høringsforslaget vårt syn på å gjeninnføre adgangen til å kombinere ungdomsoppfølging med særvilkår dersom det åpnes for å gi domstolene adgang til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår.

Vestfold frimsorg er av den oppfatning at det vil være mer oversiktlig å ha et mest mulig likt lovverk når det kommer til eventuelle særvilkår under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Det er således positivt at dette blir synliggjort på nytt i høringen. Vestfold frimsorg er imidlertid usikre på lovforslaget om å kombinere disse straffereaksjonene med særvilkår etter straffeloven § 37 første ledd bokstav a, b og d.

Bakgrunnen er at dette kan føre til uklare prosesser og ansvarsforhold. Slik forslaget er utformet vil vilkårene tre i kraft etter domsavsigelse og vare frem til iverksettelse av ungdomsstraffen. Vi stiller da spørsmål ved hvem som skal ha hovedansvaret for ungdommen under denne perioden og hvem som skal følge opp de ulike vilkårene som blir satt. Det stilles videre spørsmål ved hvem som skal følge opp eventuelle vilkårsbrudd. Vår opplevelse er at ungdommene og verger har mange offentlig personer de må forholde seg til, og det blir brukt tid på å informere om selve straffereaksjonen og ansvarsfordelingen. Dersom tanken er at man skal ha ytterligere instanser inn en kort periode er bekymringen at dette vil skape uklarheter og utrygghet hos ungdommen. Det er vår oppfatning at det å skape trygghet, relasjon og tillitt til ungdommen tidlig i forløpet er viktig for videre oppfølging.

Det er videre en bekymring knyttet til at straffereaksjonen til ungdommen i praksis vil bli lengre dersom særvilkårene skal følges opp etter domsavsigelse, mens straffegjennomføringen ikke vil bli iverksatt før ungdomsplanmøte. Det kan i prinsippet tilsa en forlenget straffegjennomføring på 60 dager. Vi foreslår heller at det bør tilstrebes en raskere iverksettelse av ungdomsreaksjonen og at iverksettelsesfristen reduseres. På den måten vil konfliktrådet kunne sette vilkårene i ungdomsplanen, samt ha ansvaret og oppfølgingen fra start. Dette vurderer vi vil være det mest hensiktsmessige for alle involverte parter.

Tilbakemeldingene fra ungdommene i ungdomsrådet er at de syns forslaget var vanskelig å svare på da det opplevdes uklart og lite oversiktlig. Ungdommene er opptatt av at reaksjonen må stå i stil med lovbruddet. Dersom det er grove hendelser og med flere ofre bør straffereaksjonen sørge for å ha god kontroll på domfelte for å sikre at det ikke gjentar seg.

2. En hjemmel for retten til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel av ubegrenset lengde, alternativt inntil 2 år eller inntil 1 år.

Det fremkommer i høringen at det ved lov 20.desember 2023 nr 110 innføres en adgang til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel i inntil 6 måneder, jf. Straffeloven § 52 a nytt fjerde ledd. Endringen gir mulighet for en strengere reaksjon enn ungdomsstraff alene i de noe mer alvorlige sakene innenfor ungdomsstraffens virkeområde, forutsatt at vilkårene for å idømme fengsel er oppfylt.

Departementet ber om tilbakemelding på å utvide den ubetingede fengselsstraffen utover 6 måneder. Vestfold friomsorg ser på det som positivt at det åpnes opp for en strengere reaksjon i de mest alvorlige sakene. Vi ser at noen ungdommer har behov for andre rammer og oppfølging enn en ungdomsstraff alene kan tilby. Dette sett opp mot å ikke sette seg selv eller andres liv og helse i alvorlig fare. I noen tilfeller vil det være barnets beste å bli beskyttet mot dette, samt få tett og god nok oppfølging over tid. Det at man i etterkant av fengsel kan fortsette med ungdomsstraff ses på som en positiv forlengelse av straffegjennomføringen og overgangen tilbake til samfunnet. Her vil man kunne sikre at ungdommens behov som er kartlagt i fengselet blir videreført med riktig oppfølging.

Når det gjelder å utvide perioden i fengsel er vårt syn at dette ikke bør være av ubegrenset lengde. Vår opplevelse er at skjer store endringer i et ungdomsliv når det kommer til utvikling og behov for oppfølging. Det vil være vanskelig å avgjøre ungdommens behov for oppfølging så tidlig i forløpet dersom en lang fengselsstraff blir gjeldene. I disse tilfellene bør det heller ses på mulighet til overføring til elektronisk kontroll og prøveløslatelse med møteplikt og oppfølging som en forlengelse, slik som foreslått i punkt 4 og 5 i høringen.

Det er av vår oppfatning at en ubetinget fengselsstraff på 6 måneder med påfølgende ungdomsstraff er en tilfredsstillende reaksjon og en forbedring av nåværende praksis.

Tilbakemeldingene fra ungdommene i ungdomsrådet er at en ungdomsstraff i kombinasjon med fengsel kan være bra dersom man har vist noe form for endring under fengselsoppholdet og at atferden har bedret seg. Dersom man blir sett på som fortsatt farlig bør man få lengre soning i fengsel. Dersom man har hatt en utvikling ser de på det som positivt at man kan få videre oppfølging med ungdomsstraff etter fengsel. Ungdommene har ingen formening om lengde i fengsel, men tenker at dersom det skal utvides fra 6 måneder bør ungdomsstraffen være med i den totale gjennomføringstiden og ikke utenom. Slik at dersom man får 2 år fengsel så er dette inkludert oppfølging med ungdomsstraff. Ungdommene sier at dette vil oppleves som mer motiverende å følge opp.

3. Særskilte hjemler som sikrer unge domfelte riktig oppfølging før og etter løslatelse.

Det fremkommer i høringen forslag om endring i straffegjennomføringsloven § 41, som utvider kriminalomsorgens plikt til å forberede løslatelse for unge domfelte ved å pålegge en plikt til å alltid ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner for domfelte under 25 år.

Nytt i loven handler om å pålegge kriminalomsorgen å ta kontakt med offentlige instanser der domfelte er under 25 år. Vestfold friomsorg er av den oppfatning at dette forslaget er positivt og i tråd med kriminalomsorgens satsning på unge domfelte nedfelt i vår fagstrategi. Kriminalomsorgen har blant annet som mål frem mot 2026 at unge domfelte har et trygt og godt sted å bo, går på skole eller er i jobb, samt får oppfølging dersom man har rusproblemer eller psykiske vansker. I tillegg er det mål om at alle unge domfelte har tverrfaglige ansvarsgrupper rundt seg og tett samarbeid med deres hjemkommuner. Det at denne forpliktelsen til samarbeid blir hjemlet i lovverk vil bidra til likere praksis og likere oppfølging blant de unge domfelte og således ikke være opptil den enkeltes enhet rutiner og kultur.

Ungdommene i ungdomsråd er også av den oppfatning at dette er et positivt forslag. De peker på at det kan være tøft å komme ut av fengsel og rett ut på gaten uten noe form for videre plan og oppfølging. Det at kriminalomsorgen må ta kontakt med instanser og folk rundt dem vil gjøre en løslatelse tryggere. De peker igjen på at dette i kombinasjon med å sone siste del med elektronisk kontroll vil være den beste løsningen og den beste overgangen tilbake til samfunnet.

4. *Et nytt ledd i straffegjennomføringsloven § 42 om at kriminalomsorgen særlig skal legge vekt på domfeltes alder, samt hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging ved vurderingen av prøveløslatelse.*

Høringen foreslår et nytt femte ledd til § 42 som angir at domfeltes alder, hensynet til progresjon og behov for oppfølging skal tillegges særlig vekt

Vestfold frimsorg stiller seg på lik linje med forrige punkt positivt til dette forslaget.

Forslaget ble tatt opp i ungdomsrådet sammen med punkt 3. Ungdommenes tilbakemelding fremkommer dermed i forrige punkt.

5. *Et nytt punktum i straffegjennomføringsloven § 43 andre ledd som pålegger kriminalomsorgen en plikt til å vurdere om det skal settes vilkår ved prøveløslatelse, når domfelte er under 25 år og hensynet til progresjon og behovet for oppfølging sier det.*

Det fremkommer i høringen at dersom intensjonen om tett oppfølging i en prøveløslatelse skal ivaretas vil det i tilfeller være særlig relevant å sette vilkår etter straffegjennomføringsloven § 43. Ved å utvide målgruppen for prøveløslatelse med møteplikt for kriminalomsorgen, vil de unge domfelte kunne få en forsterket oppfølging i samfunnet. Det at man i tillegg til de sikkerhetsmessige forsvarlige grunnene skal ta hensyn til ungdommens progresjon og behov for oppfølging er slik vi ser det en styrking av ettervernet. Det at kriminalomsorgen i forkant skal ha etablert kontakt med nødvendige samarbeidsinstanser vil kunne gi en mer helhetlig oppfølging av ungdommen i etterkant av soning og sikre at overgangen tilbake til samfunnet blir tryggere.

Vestfold frimsorg er enig i at det vil være med på å sikre tett oppfølging dersom man setter vilkår om møteplikt. Kriminalomsorgen vil på den måten fortsatt ha et medansvar for at den domfeltes behov blir ivaretatt, samt sikre det videre samarbeidet med eventuelle andre instanser. Slik vi oppfatter det vil dette være med på å kunne gi et bedre innhold i møteplikten og sikre et helhetlig tilbud til ungdommen. Det blir i denne prosessen viktig å sørge for god informasjonsflyt og deling av nødvendige opplysninger om ungdommens behov.

For å få til en god prøveløslatelse er man avhengig av ungdommens samtykke til samarbeid og opphevelse av taushetsplikt mellom instansene. Dette fordrer at fengslene i forkant har klart å etablere en god samarbeidsrelasjon til ungdommen. Dette bør være fokusområde fra soningstart.

Vestfold frimsorg er samtidig opptatt av at en prøveløslatelse med vilkår er straffeskjerpende og i tillegg kan brudd på vilkår medføre gjeninsetting i fengsel for restraffen. Noen ungdommer kan oppleve at dette er en forlengelse av straffen og se på det som en belastning med pliktige oppmøter og avtaler. Vi ser på det derfor som svært

viktig at det fortsatt skal gjøres individuelle vurderinger, selv om de er unge domfelte, om det er behov å sette vilkår om møteplikt.

Ungdommene i ungdomsråd er positive til lovforslaget. Det fremheves som positivt at ungdommens alder og behov for oppfølging skal være et vurderingsgrunnlag. De opplever også at det vil kunne bli et bedre innhold etter løslatelse og sikre en bedre oppfølging. De er samtidig opptatt av at dersom de ikke er enig i at de trenger mye oppfølging så må også dette hensynstas, og at vilkår om møteplikt ikke skal settes uten grunner. De kan oppleve at dette blir en forlengelse av straffen.

6. At påtalemyndigheten gis hjemmel til også å føre for retten rene vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff.

Det fremkommer i høringen at regionene i kriminalomsorgen behandler rene vilkårsbruddsaker, mens påtalemyndighetene bringer alle saker inn for retten hvor det begås nye lovbrudd eller både lovbrudd og andre vilkårsbrudd. Det fremkommer videre at ovennevnte forslag vil gi påtalemyndigheten kompetanse til å også å føre rene vilkårsbruddsaker under ungdomsstraff for retten. Kompetansen foreslås delt mellom kriminalomsorgen og påtalemyndighetene, samt at det er konfliktrådet som skal bestemme hvilke etat som får saken oversendt.

Vestfold frimsorg er av den oppfatning at dette forslaget vil kunne skape forvirring i forhold til hvem som har ansvaret i bruddsakene. Det stilles spørsmål ved hvordan man skal vurdere hvem som skal ha saken. Skal dette vurderes ut ifra hva slags type vilkårsbrudd eller annen kjennskap til saken? Det er videre en bekymring knyttet til hvordan man skal sikre kompetansen til dem som skal føre sakene. Dersom et slikt forslag skal iverksettes fordrer dette er tett samarbeid mellom kriminalomsorgen og påtalemyndighet for å sikre kompetanse, erfaring og lik praksis. Vi vil også tenke at spørsmål om ressurser vil bli aktuelt.

I samfunnsstraffer har kriminalomsorgen en praksis på at påtalemyndighetene fører bruddsaker som omhandler ny kriminalitet, mens vi har ansvar for vilkårsbruddsaker. Dersom det blir endringer i ungdomsstraffsakene vil dette bli annen praksis å forholde seg til.

Vestfold frimsorg tenker det vil være mest oversiktlig og ryddig å fortsette nåværende praksis.

Ungdommene i ungdomsråd har ingen formening om dette forslaget.

7. At ungdommen gis rett til offentlig oppnevnt forsvarer også ved ungdomsplanmøte under ungdomsoppfølging.

Det fremkommer i høringen at ved gjennomføring av ungdomsstraff har forsvarer og bistandsadvokater som er oppnevnt etter straffeprosessloven § 100 andre ledd og § 107 a første ledd bokstav c, rett til å være tilstede i ungdomsstormøte. Salæret for deltakelsen dekkes da av de offentlige. Hensikten er at forsvareren skal ivareta rettsikkerheten til ungdommen. Dette gjelder ikke i ungdomsoppfølgingsaker. Det bes om uttalelse om det bør gis adgang til det samme her.

Vestfold friomsorg støtter seg til departementet sin vurdering når det kommer til at vi ikke vurderer det er tilsvarende behov for en ubetinget rett til offentlig oppnevnt forsvarer eller mulighet for å ha med forsvarer i stormøte i forbindelse med ungdomsoppfølging. Vi er videre enige i at sammenlignet med ungdomsstraff gjelder ungdomsoppfølging mindre alvorlige lovovertrедelser, og normalt vil tiltakene være mindre inngripende.

Ungdommene i ungdomsråd tenker at uavhengig om det er en advokat eller ikke så er det viktig at ungdommen gis anledning til å ha med seg en tillitsperson eller støtteperson som han/hun er trygg på. Det kan være mye informasjon og mye som er nytt så det er viktig med ivaretagelse av ungdommen i denne prosessen. Ungdommene gir tilbakemelding om at det kan være flere begreper og juss som er vanskelig å forstå, så det må sikres at dette blir godt forklart på en forståelig måte.

Annet – soning med elektronisk kontroll

Departementet ber ikke spesifikt om tilbakemelding på ovennevnte punkt, men Vestfold friomsorg ønsker allikevel å komme med noen merknader knyttet til dette.

Det fremkommer i høringen at direktoratet anbefaler å utvide adgangen til å gjennomføre straff med elektronisk kontroll for domfelte som er under 25 år. Videre anbefaler direktoratet å innføre en hovedregel at alle som gjennomfører ubetinget fengselsstraff skal kunne gjennomføre siste delen av fengselsstraffen med elektronisk kontroll, uavhengig av hva de er dømt for.

Vestfold friomsorg er av den oppfatning at dette er et svært positivt forslag. Det er samtidig helt i tråd med kriminalomsorgen fagstrategi for unge domfelte, hvor tiltak 13 handler om at alle unge domfelte skal vurderes overført til elektronisk kontroll som en del av utslusingen. Vi ser at for å få til dette kreves det en lovendring.

I den forbindelse blir det også viktig å belyse ungdommens behov under en eventuell elektronisk kontroll soning. Slik vi ser det vil denne målgruppen ha andre og større behov for oppfølging og det vil være nødvendig å se på nåværende rutiner og rammer. Det fremkom under ungdomsråd at det å sone med elektronisk kontroll er krevende med tanke på ansvaret domfelte selv har for å følge alle reglene som gjelder. Det ble opplevd at det ansvaret ble for stort med tanke på å hele tiden rapportere ved forsinkelser eller endring av avtaler. Ungdommen ytret et behov for å sikre bedre rammer og oppfølging av unge i en slik straffegjennomføring.

Vi skal ikke gå nærmere inn på forslag til endringer i dette høringssvaret, men kun en merknad til temaet.

Med hilsen

Synnøve Skilnand Lerdal

Friomsorgsleder

Kirstine Dahl Størseth

Ungdomsansvarlig

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgen region nord - regionskontor Per Ivar Vangstad

Deres ref:

Vår ref:
202403881-9

Dato:
15.03.2024

SVAR TIL REGION NORD - OVERSENDERHØRING OM FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV. - STRAFFERETTSLIGE REAKSJONER FOR UNGDOM

Troms og Finnmark friomsorgskontor viser til ovennevnte forslag, og kommer med følgende innspill til høringsnotatet.

Adgangen til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår

Departementet foreslår at domstolene bør få adgang til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår, jf. straffeloven § 37, første ledd, bokstav a, b og d, der vilkårene er tenkt gjeldende fra rettskraftig dom, og til iverksettelse av ungdomsplan i konfliktråd. Ansvarsforholdet til bokstav a og b er politiets (jf. betinget dom), mens rusforbudet i bokstav d, tilfaller kriminalomsorgen.

Dersom kombinasjonen ungdomsstraff og særvilkår blir realitet, foreslås det å gjeninnføre påtalemyndighetens kompetanse til å fastsette særvilkår som nevnt, kombinert med overføring til ungdomsoppfølging, jf. straffeprosessloven § 71, 2 ledd (denne adgangen ble opphevet 20.desember 2023).

En mindreårig i konflikt med loven har ofte mange å forholde seg til fra lovbruddet begås til dom er avsagt. Det kan for eksempel nevnes avhør hos politiet, personundersøkelse i kriminalomsorgen, møte med forsvarer og barnevern, møte med konfliktråd, møte for domstolen, valg og samtykke til samfunnsstraff, ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging. Det er ikke sjelden at ungdommen blir overveldet, og er usikre på hvem de skal forholde seg til, og hvem som har ansvaret for hva. Dersom ungdomsstraff og særvilkår blir en realitet vil ungdommen få enda flere personer og etater å forholde seg til innen straffegjennomføringen er begynt, noe som kan gjøre det krevende å få til gode relasjoner.

Enheten er vel kjent med at det kan ta lang tid fra dom er rettskraftig, til straffegjennomføringer er i gang. Departementet har imidlertid tatt hensyn til det, ved at konfliktrådsbehandlinger er vedtatt å kunne igangsettes uten at alle tiltakene i en ungdomsplan er klar. Enheten vurderer derfor at domstolenes mulighet for å idømme foreslåtte særvilkår ikke er nødvendig, siden nevnte særvilkår i stedet kan nedfelles i ungdomsplanen ved behov. Dette vil skape klare

Kriminalomsorgen region nord

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøksadresse:
Fredrik Langes gate 19-
21
9008 Tromsø

Telefon: 77 66 19 00
Telefaks:
Org.nr: 974719584

Saksbehandler:
Renate Holden

E-post: post.troms.finnmark@
kriminalomsorg.no

ansvarsforhold, ettersom konfliktrådet har det koordinerende ansvaret, og har oversikten over alle involverte.

Hva gjelder særvilkåret om rustesting og rusforbud, er enheten kritisk til at dette kan pålegges før ungdommen er i gang med aktuelle tiltak i en ungdomsplan. I de tilfeller ungdommene har et bekymringsfullt rusmønster er de ofte i behov av rusbehandling. En ungdom blir ikke rusfri uten videre, selv om de pålegges et forbud. Risikoen for vilkårsbrudd, før straffegjennomføringen er i gang, vil klart være til stede. Rusforbud og rustesting for en ungdom med etablert avhengighet vurderes faglig uetisk, uten at dette skjer samtidig med behandlingstiltak i en ungdomsplan.

Enheten ser det videre ikke nødvendig å gjeninnføre påtalemyndighetens adgang til å legge særvilkår med ungdomsoppfølging. Dette fordi en overføring til konfliktrådene, etter straffeprosessloven § 71 a, 2 ledd, er særskilt rigget for at tiltakene i en ungdomsplan skal komme raskt i gang, siden straffesaken behandles utenfor domstolene. Da kan konfliktrådet selv, i samarbeid med aktuelt politi, avgjøre hvorvidt ungdomsplanen bør utformes med relevante vilkår.

Adgangen til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel

Ved lov av 20. desember 2023, nr. 110, ble det gitt adgang til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel i inntil seks måneder. Loven er ikke trådt i kraft. Departementet foreslår i dette høringsnotatet å kombinere ungdomsstraff med ubegrenset tid i fengsel, alternativt ett eller inntil to år.

Mindreårige som starter en lengre soning i ungdomsenheter vil automatisk overføres voksenfengsler når de fyller 18 år, og vil dermed løslates fra soning sammen med andre voksne. En ung voksens motivasjon til en ungdomsstraff etterpå, vurderes svært vanskelig å forutse ved domsavsigelse, ettersom en lang soning kan ha forringet deres motivasjon, samt bidratt til endrede behov. Som følge av dette kan risikoen bli at de ikke evner å følge opp avtaler, og begår vilkårsbrudd (ikke nødvendigvis nye lovbrudd), når de overføres på ungdomsstraff. Uavhengig av type brudd risikeres konsekvenser, der det kan ta lang tid før de blir ferdig med å sone straffen. Selv om fengsel i kombinasjon med ungdomsstraff kan være fornuftig, mener enheten at man bør unngå en «oppstykket» soning, og i stedet legge til rette for sammenhengende soning ved lengre ubetingede fengselsstraffer.

En mulighet som kan sikre gode overganger for alle unge, er dersom det åpnes for at hjemmesoning med elektronisk kontroll (EK) kan innvilges alle typer lovbrudd, og gjøres gjeldende for alle mellom 15- 24 år. En tilbakeføring i form av EK stiller krav til egnet bolig, rusfrihet og sysselsetting. Dette er absolutte krav, og bidrar til en sikker progresjon. Ved vilkårsbrudd under EK vil tilbakeføring til fengsel bli aktuelt, og straffegjennomføringen stopper ikke, ettersom en omgjøring i retten ikke er påkrevet. Ungdommene slipper derfor å vente i uker på en eventuell ny rettskraftig dom, slik de risikerer ved brudd på ungdomsstraff etter fengsel. Videre er det kriminalomsorgen som er ansvarlig straffegjennomfører under EK, fra begynnelse til slutt. Slik unngås glippsoner.

Kriminalomsorgen undersøker ikke hvorvidt en bolig er egnet ved søknader om prøveløslatelse, og løslatte kan i prinsippet flytte inn i belastede hospits. Egnet bolig og sysselsetting i ungdomsstraff er heller ikke noe en kan kreve, der man fortsatt kan risikere at ungdommer løslates uten de basale behovene på plass. Tiltakene i ungdomsstraff gir ingen fortrinn til kommunale tjenester, jobb eller bolig, og er ingen garanti for at hverdagen umiddelbart kommer i ordnede former. Overgang fra fengsel til ungdomsstraff kan dermed blir sårbart for noen, ettersom de fortsatt er under straffegjennomføring med de konsekvenser det kan medføre.

Troms og Finnmark fromsorgskontor støtter derfor ikke forslaget til ubegrenset lengde i fengsel kombinert med ungdomsstraff. I slik tilfeller vil en eventuell møteplikt for kriminalomsorgen ivareta ettervernsfunksjonen. Enheten vurderer seks måneders fengsel som tilstrekkelig, og at det maksimalt bør idømmes inntil ett års ubetinget i kombinasjon med ungdomsstraff, jf. begrunnelsen over.

Påtalemyndighetens adgang til å føre vilkårsbrudd under ungdomsstraff

Troms og Finnmark fromsorgskontor har god erfaring med lokal jurist sin håndtering ved begjæring om omgjøring etter vilkårsbrudd på narkotikaprogram med domstolskontroll. Saksgang og oppfølging skjer hurtig, der det ikke tar urettmessig lang tid før omgjøringer kommer for retten. Enheten foreslår derfor at lokal jurist ved de ulike fromsorgskontor gis myndighet til å føre vilkårsbrudd også ved ungdomsstraff. Alternativt støttes forslaget om delt kompetanse mellom kriminalomsorg og påtalemyndighet.

Oppfølging av unge domfelte i fengselsstraff og etter løslatelse - styrket ettervern i kriminalomsorgen

Departementet foreslår å styrke ettervernet, og vurderer et behov for en utvidet plikt for kriminalomsorgen til å forberede løslatelser for unge, jf. strgf. § 41.

Enheten støtter forslaget, der en slik plikt vil stille strengere krav til kriminalomsorgens arbeid under straffegjennomføringen, og frem mot løslatelse.

Departementet foreslår også at kriminalomsorgen særlig skal legge vekt på domfeltes alder, hensynet til progresjon og domfeltes behov for oppfølging, i vurderingen av prøveløslatelser.

Etter enhetens syn inngår denne vurderingen allerede i dagens vurdering av prøveløslatelser, der en mener det ikke er behov for en slik presisering.

Departementet foreslår videre en endring i kriminalomsorgens bruk av vilkår for prøveløslatelser for unge under 25 år.

Dersom dette forslaget vedtas, vil tanken bak vilkårsfastsettelse endre seg. Man beveger seg bort fra en utilrådelighetsvurdering, til en oppfølgingsvurdering. Enheten har forståelse for ønsket, og det er gode grunner som taler for en tett oppfølging av den prøveløslatte, men spørsmålet er om det blir riktig at målgruppen skal straffes strengere på grunn av alder, ettersom brudd på vilkår gir konsekvenser. Forslaget blir etter enhetens vurdering bedre ivaretatt ved at det vedtas en plikt, som foreslått, til å ta kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner, som kan yte bistand for å oppnå ordnede boligforhold, arbeid, opplæring, mv.

Tordis Keiledal
Ass. fromsorgsleder

Renate Holden
ungdomsansvarlig

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.



Kriminalomsorgen
Telemark fengsel
Skien avdeling

Kriminalomsorgen region sør - regionkontor

Deres ref:

Vår ref:
202403881-10

Dato:
22.03.2024

TELEMARK FENGSELS SVAR PÅ HØRING - FORSLAG TIL ENDRINGER I KONFLIKTRÅDSLOVEN OG STRAFFELOVEN MV.

Det vises til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet datert 01.03.2024 om forslag til endringer i konfliktrådsloven og straffeloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom).

Telemark fengsel ønsker å gi uttalelse til punkt 3 i høringen «adgangen til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel».

3.1.3 kombinasjon av straffartene

Departementets høring gjelder mulig adgang til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengselsstraff. Slik vi forstår høringsbrevet er hensikten bak en slik adgang å gi domstolene større fleksibilitet overfor de helt yngste lovbrakterne i de tilfellene som befinner seg mellom skjæringspunktet for ungdomsstraff og ubetinget fengselsstraff. Det er vist til at ungdomsstraff i enkelte tilfeller har blitt idømt i svært alvorlige saker, også i saker som nok ligger utenfor det tiltenkte anvendelsesområdet til ungdomsstraff. Det er samtidig vist til at adgangen til en kombinasjon vil kunne sikre en kortere fengselsstraff i saker hvor det nå kun blir idømt ubetinget fengsel.

Det fremgår av høringsbrevet at det er behov for å reagere med en raskere og mer følbare reaksjon enn ungdomsstraff for enkelte av ungdommene. Samtidig fremgår det av høringsbrevet og særmarknaden til straffeloven § 52 a i Prop. 139 L (2022-2023) at departementet understreker at forslaget ikke innebærer at terskelen for å idømme ubetinget fengsel skal endres. Opprinnelig er ungdomsstraffen skjønnsmessig avgrenset oppad mot de mest alvorlige lovbruddene som drap, vold med døden til følge og alvorlig seksuallovbrudd. Som et utgangspunkt, kan ubetinget fengselsstraff idømmes der ungdommen har begått slike lovbrudd og hvor ubetinget fengselsstraff anses nødvendig som siste utvei, jf. i Prop. 135 L (2010-2011) s. 115.

Ettersom det fremgår av høringen at det for enkelte unge lovbraktere er behov for en mer følbare reaksjon enn ungdomsstraff og det samtidig er påpekt at terskelen for å idømme fengselsstraff ikke skal senkes, er det noe uklart for Telemark fengsel hva forslaget i realiteten er ment å innebære. Når det fremgår av høringen at det er behov for en mer følbare reaksjon for enkelte

Kriminalomsorgen region sør

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Rødmyrlia 43, 3735
Skien

Telefon: 33207600
Telefaks:

Org.nr: 911 830 868

Saksbehandler:
Stine Johansson

E-post: postmottak.telemark-
fengsel@kriminalomsorg.no

lovbrytere, lurer Telemark fengsel på om forslaget i realiteten innebærer en åpning for å kunne fengse ungdommer som har begått lovbrudd som i dag ikke kvalifiserer til ubetinget fengselsstraff. Åpner man for å kunne idømme ubetinget fengselsstraff for disse lovbyrterne, mener Telemark fengsel at terskelen for å idømme ubetinget fengselsstraff rent faktisk senkes og at man beveger seg bort fra det som var det opprinnelige målet med å innføre ungdomsstraff. Telemark fengsel støtter ikke et slikt forslag, da vi mener fengsling av barn fortsatt bør være forbeholdt de mest alvorlige og særlige tilfellene. Argumentet for å innføre ungdomsstraffen var nettopp å sørge for at norsk rett var i samsvar med FNs barnekonvensjon artikkel 37. Telemark fengsel er usikre på om det vil være innenfor denne forpliktelsen å senke terskelen for å idømme barn ubetinget fengselsstraff.

Det fremgår for så vidt av høringen at endringene først og fremst vil omfatte ungdom som i dag kun idømmes ubetinget fengselsstraff, samt de sakene som ligger helt i øvre sjikt av virkeområdet for ungdomsstraffen, der det tidligere kan ha blitt reagert med ungdomsstraff også utenfor det som opprinnelig var lovgivers intensjon.

Da ungdomsstraffen ble innført, ble det den gang vurdert å konkret avgrense ungdomsstraffen oppad, enten ved at det listes opp lovbrudd eller strafferammer der ungdomstraff skal- eller ikke skal- brukes. Lovgiver valgte den gang å bevisst ikke avgrense ungdomsstraff mot opp mot konkrete lovbrudd eller strafferammer – selv de aller mest alvorlige lovbruddene, da dette ville kunne medføre at saker ble utelukket der ungdomsstraff kunne vært det mest hensiktsmessige. Det ble likevel påpekt at enkelte lovbrudd *normalt* vil være av en slik alvorlighetsgrad at fengselsstraff vanskelig kan erstattes av alternativer (prop. 135 2010-2011 s. 115). Med dette som utgangspunkt, har domstolen i dag, slik Telemark fengsel forstår det, fleksibilitet til å kunne dømme ut fra hva som anses hensiktsmessig i det enkelte tilfelle for den enkelte lovbyrter. Domstolen kan i det øverste sjiktet idømme ubetinget fengselsstraff, dersom det anses særlig påkrevd og nødvendig, eller ungdomsstraff, dersom dette er mest hensiktsmessig. Telemark fengsel er derfor noe usikker på om det er behov for eller hensiktsmessig at det åpnes for en kombinasjonsmulighet som kan føre til at fengselsstraff idømmes hyppigere i saker som etter dagens avgrensning kunne ha ført til ungdomsstraff (alene) der dette i dag anses å være mest hensiktsmessig.

Det fremgår også av høringen at den foreslåtte endringen - i tillegg til å omfatte tilfellene i det øvre sjiktet- først og fremst er ment å omfatte ungdom som i dag kun idømmes ubetinget fengselsstraff. I så fall ville dette medføre mindre fengsling av barn. Telemark fengsel støtter som utgangspunkt målet om å redusere fengselsstraff for barn, men som nevnt over, er vi sterkt tvilende til at endringen kun vil omhandle de tilfellene som i dag idømmes ubetinget fengselsstraff. Som redegjort for, er vi bekymret for at den foreslåtte endringen heller vil føre til at terskelen for å idømme ubetinget fengsel (i kombinasjon) først og fremst vil ramme ungdommer som i dag kun får ungdomsstraff. Dersom terskelen for fengsling av barn er ment å være like høy som i dag, er vi også usikre på om domstolen vil vurdere at barn som i dag har begått så alvorlig kriminalitet at ubetinget fengselsstraff anses særlig påkrevd, samtidig vil være i målgruppen for en kortere fengselsstraff kombinert med ungdomstraff.

Telemark fengsel har forståelse for at allmennpreventive hensyn tilsier at det skal reageres sterkt på alvorlige forhold. Også forhold begått av barn. Vi kan imidlertid ikke se noen fornuftig begrunnelse for hvorfor en skal innføre en ordning som kan medføre fare for at terskelen for å fengse barn senkes. Vi mener klart at forebygging av ungdomskriminalitet krever andre former enn ubetinget fengselsstraff og at det finnes få hensyn som tilsier at barn som har begått kriminalitet rehabiliteres best i fengsel.

3.1.4 Ettervern

Det fremgår av høringen at kombinasjonen ungdomsstraff og ubetinget fengsel også skal sikre et bedre ettervern for de yngste lovbrøtterne. Telemark fengsel er noe tvilende til om kombinasjonen ubetinget fengselsstraff og undomsstraff vil sikre god og hensiktsmessig løslatelse i realiteten.

Vi mener at kombinasjonen vil kunne gjøre det vanskelig å jobbe med rehabiliterende tiltak i fengselet og at en slik kombinert form for gjennomføring vil kunne motvirke målet om en sømløs tilbakeføring fra fengsel til frihet. Begrunnelsen for dette synet er delt; vi er bekymret for at det kan virke demotiverende for ungdommen å jobbe med progresjonsrettede tiltak i fengselet, når han vet at han har gjenstående straff igjen etter ferdig fengselsopphold. Vi er bekymret for at dette medfører at han da velger å ikke fullt ut benytte seg av de mulighetene for en god tilbakeføring som ligger i fengselsstraffen. Ved kun ubetinget fengsel, kan den innsatte følge normal progresjon og starte endrings- og tilbakeføringsarbeid i fengselet, deretter komme på lavere sikkerhetsnivå/overgangsbolig/EK, kanskje starte frigang og komme ut i jobb og få et «normalt» liv allerede ved løslatelse på 2/3-tid. At en kan være så og si «ferdig» allerede ved 2/3-tid, antas å motivere til endring og progresjon. Dersom ungdom idømmes ungdomsstraff i tillegg til ubetinget fengselsstraff, er vi redd for at det kan virke demotiverende og tyngende å vite at straffen for dem uansett ikke vil være over ved 2/3-gjennomføringstid, men at de må utstå prøvetid og deretter ungdomsstraffen som følger.

Dersom ungdommen følger vanlig progresjon og vedkommende blir prøveløslatt ved 2/3-tid, er vi også bekymret for at det, som synliggjort i høringen, kan bli et uhensiktsmessig opphold eller en «glippsone» mellom prøveløslatelse ved 2/3-tid og påbegynnelse av ungdomsstraffen etter endt tid.

Det fremgår av høringen at denne «glippsonen» kan avbøtes dersom det settes vilkår til løslatelsen. Det fremgår av høringen at det «i så fall er viktig at belastningen ikke blir større enn hva som ville vært tilfelle dersom domfelte ikke var idømt undomsstraff». Departementet ønsker samtidig å høre et forslag om at kriminalomsorgen ved løslatelse av domfelte under 25, skal vurdere om det skal settes vilkår til løslatelse dersom «hensynet til progresjon og behovet for oppfølging tilsier det». Etter dagens regelverk skal vilkår kun settes til prøveløslatelse dersom det er «nødvendig» for å sikre en «sikkerhetsmessig forsvarlig» løslatelse jf. straffegjennomføringsloven § 43. Vilkår kan derfor kun settes dersom det er nødvendig ut fra sikkerhetshensyn. Dersom det åpnes for at det for unge lovbrøttere også skal kunne settes vilkår kun ut fra hensynet til progresjon og behov for oppfølging, mener vi klart dette vil innebære en større belastning for de unge lovbrøtterne enn hva som er tilfelle for de eldre, hvor vilkår altså kun settes der dette anses som nødvendig ut fra sikkerhetshensyn. Vi ønsker i denne sammenheng også å bemerke at brudd på vilkår kan innebære gjeninnsettelse i fengsel. Etter forslaget vil unge lovbrøttere kunne innsettes i fengsel som følge av brudd på vilkår som er fastsatt kun av hensyn til oppfølging og godt ettervern.

Avslutning

Telemark fengsel er som nevnt i utgangspunktet negative til adgangen til å kunne kombinere ubetinget fengselsstraff med ungdomsstraff, da vi er bekymret for at dette i realiteten vil innebære at flere barn settes i fengsel. Vi er samtidig bekymret for at en kombinasjonsstraff vil virke uhensiktsmessig da forslaget slik det er i dag vil innebære et «tyngre» løp enn hva som er vanlig og at de to gjennomføringsformene i kombinasjon kan gjøre det vanskeligere med en sømløs tilbakeføring.

Med hilsen

Espen Jambak
Fung. fengselsleder

Stine Johansson
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.